

KADINA YÖNELİK ŞİDDET EL KİTABI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

KADIN DAYANIŞMA VAKFI

1. TOPLUMSAL CİNSİYET

1.1. Toplumsal Cinsiyete Dayalı İşbölümü

1.2. Cinsiyete Dayalı İş

1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

1.3.1 Kadınların Üçlü Rolü

1.4. Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

1.5. Toplumsal Cinsiyet İhtiyaçları

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1 AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1.1. Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddeti Ortaya Çıkaran ve Pekiştiren Faktörler

2.1.2 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet: “Özel Alan” Sorunu mudur?

2.1.3 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Sosyal ve Ekonomik Kalkınmaya Engeldir

2.1.4 Aile İçinde Kadına uygulanan Şiddete İlişkin Yaygın Yanlış İnanışlar

2.1.5 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri

2.1.6 Şiddet Döngüsü

2.1.7 Hırpalanmış Kadın Sendromu

2.1.8 Şiddete Maruz Kalan Kadınlar Neler Düşünür?

2.1.9. Şiddet Ortamı ve Kadınlar

2.1.10. Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri

2.2. NAMUS CİNAYETLERİ

2.3. KADIN TİCARETİ

2.3.1 Türkiye’de İnsan Ticareti ile Mücadele

3.AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE MEVCUT MEKANİZMALAR

3.1. Kadın Danışma Merkezleri ve Kadın Sığınakları

3.2. Kadın Örgütleri

3.3. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

3.4. SHÇEK Merkezleri, Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri

3.5. Aile Mahkemeleri

3.6. Baroların Kadın Hakları Uygulama Merkezleri

3.7. Valilik ve Kaymakamlıklar

3.8. Belediyeler

4. YASAL HAKLARIMIZ

4.1. 4320 Sayılı Yasa

4.2. Medeni Kanun

4.3. İş Kanunundan Doğan Haklarımız

4.4. Türk Ceza Yasası

5. ŞİDDETLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI ARAÇLAR

5.1. Birleşmiş Milletler

5.1.1. Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu

5.1.2. CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)

5.1.3. Birleşmiş Milletler İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansı

5.1.4. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi

5.1.5. Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü

5.1.6. Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansları

5.1.7. Dördüncü Dünya Konferansı ve Pekin Eylem Platformu

5.1.8. Pekin+5: “Kadın 2000: 21. Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış

5.1.9. Pekin +10 Toplantısı

5.2. Avrupa Birliği

5.2.1. Kadına Yönelik Şiddete Karşı Avrupa Birliği Başkanlık Konferansı

5.2.2. Avrupa Parlamentosu

5.2.3 Avrupa Parlamentosu'nun Avrupa Birliği'nde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Sıfır Hoşgörü Kampanyası Başlatmaya Yönelik Kararı

5.2.4 Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi Raporu

5.3 Avrupa Konseyi

5.3.1 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Avrupa'da Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı (1450)

5.3.2 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Kadınların Şiddete Karşı Korunması Başlıklı Tavsiye Kararı (2002)

5.3.3 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı 1582 (2002)

5.3.4 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı 1582 (2007)

6. DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

6.1 Dünyada Kadın Hareketinin Tarihsel Gelişimi

6.2 Adım Adım Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği

EKLER

KAYNAKÇA

ÖNSÖZ

Bu kitapçık kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele mekanizmaları hakkındaki temel bilgileri paylaşmak üzere 'İç Anadolu Bölgesi'nde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Duyarlılık Geliştirilmesi ve Yerel İşbirlikleri Kurulması Projesi' kapsamında hazırlanmıştır.

Proje, İç Anadolu bölgesinin Çankırı, Eskişehir, Kırıkkale ve Nevşehir illerinde kadına yönelik şiddetle mücadele için yan yana gelen kadınların inançlı çabaları ve Çankırı Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Kırıkkale Belediyesi, Nevşehir Belediyesi'nin kıymetli destekleriyle yürütülmüştür.

Proje ile amaçlanan, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan bu dört ilde, kadına yönelik şiddetle mücadeleye örgütlü destek vermek isteyen kadınları bir araya getirecek bir dayanışma zemini yaratmak, bu bölgede yer alan belediye personelini kadına yönelik şiddet, kadın danışma merkezi ve sığınmaevleri hakkında bilgilendirmek, yerel yönetimler ile kadın grupları arasında işbirliği geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Bu çalışmada emeği geçen başta Çankırı, Eskişehir, Kırıkkale ve Nevşehir 'Kadın Dayanışma Atölyeleri' katılımcısı kadınlar olmak üzere, desteklerini esirgemeyen Çankırı Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Kırıkkale Belediyesi ve Nevşehir Belediye'sine, yerelde çalışmalara destek veren resmi kurumlar, STK'lar ve yerel medya organlarına, proje ekibine, Kadın Dayanışma Vakfı gönüllülerine ve projenin yürütülmesine katkı sunan Avrupa Komisyonu'na teşekkür ederiz.

KADIN DAYANIŞMA VAKFI

KADIN DAYANIŞMA VAKFI

Kadın Dayanışma Vakfı'nın kuruluş sürecinin ilk adımı, bir grup aktivist kadın tarafından 1987'de oluşturulan "Kadın Tartışma Grubu" dur. Resmi olarak kurulmadan önceki ikinci adım ise 1991'de, Altındağ Belediyesi ile işbirliği yaparak Kadın Danışma Merkezi'nin açılmasıdır. Kadın mücadelesi içinde pek çok ilk'e imza atan Vakıf, 1993'te kurulmuş, aynı yıl Türkiye'nin "ilk" bağımsız sığınağını açmıştır.

Kadın Dayanışma Vakfı, kadın dayanışması yoluyla, kadına yönelik her türlü şiddet, özellikle aile içi şiddet ve kadın ticaretiyle mücadele etmeyi amaçlayan bağımsız bir kadın örgütüdür. Vakıf, kamuoyuna ve medyaya yönelik çalışmaları ile kadının insan hakları konusunda baskı oluşturarak, kadına yönelik şiddetin meşruiyetini sona erdirmeye yönünde toplumsal değişime katkıda bulunmaktadır.

Vakıf, çeşitli kurum, kuruluş ve bireylerden sağlanan bağışlar ve üye katkılarıyla parasal kaynak yaratmakta, gönüllü çalışanların destekleriyle varlığını sürdürmekte; aile içinde kadına yönelik şiddet ve kadın ticaretine ilişkin kamuoyunu bilgilendirme, lobicilik ve savunuculuk faaliyetlerini yürütmektedir.

Temel İlkelerimiz

Kadın Dayanışma Vakfı olarak,

- Bütün çalışmalarımızı ve bu çalışmalardaki yöntemlerimizi feminist bir bakış açısıyla belirleriz.
- Kararlarımızı hepimizin sürece dâhil olmasını sağlayacak "uzlaşma yöntemi" ile alırız.
- Şiddetsiz yöntemlerle çalışır ve herkesin kendini daha iyi ifade edebileceği yeni yöntemleri araştırırız.
- Seçilmiş resmî konum ve kurullarımız olsa da iç işleyişimizi ve diğer kurumlarla ilişkilerimizi yatay örgütlenme temelinde yürütürüz.
- Kaynaklarımızı kadınların kişisel gelişimini destekleme yönünde kullanmaya öncelik tanırız.
- Kadınların yüz yüze ve samimi ilişkiler kurmasının, ortak kadınlık durumuna ilişkin farkındalığa ulaşmada önemli olduğuna inanırız.

Kamuoyu Bilgilendirme, Lobicilik ve Savunuculuk Faaliyetlerimiz

Kadın Dayanışma Vakfı kurulduğu tarihten bugüne aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele amaçlı lobicilik ve savunuculuk faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kapsamda Vakıf:

- 1991 yılında “Aileiçi Şiddet” konulu Ankara’daki ilk paneli gerçekleştirmiştir,
- 1991 yılında “Namus Cinayetleri” konulu Ankara’daki ilk paneli gerçekleştirmiştir.
- 1991 yılından itibaren çeşitli paneller, televizyon röportajları ve radyo programlarına katılım sağlamıştır.
- 1995 yılında “Ankara’da Düşük Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Aileiçi Şiddet” başlıklı uluslararası konferansı gerçekleştirmiştir.
- 1996 yılında “Ankara’da Orta ve Yüksek Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Aileiçi Şiddet” başlıklı uluslararası konferansı gerçekleştirmiştir.
- Kadınlara ve kamu görevlilerine yönelik eğitim programları yoluyla farkındalık yaratma ve bilinçlendirme faaliyetlerini yürütmüştür.
- Devlet Planlama Teşkilatı’nın 5 Yıllık Kalkınma Planı Komisyon Çalışmalarına katılım sağlamıştır.
- Kadına yönelik şiddetin sonlandırılması için Ulusal Eylem Planı hazırlanması sürecine katılım sağlamıştır.
- Hukuki davaların, özellikle tecavüz davalarının takibini sürdürmüştür/sürdüremektedir.
- Hükümet kurumlarını ve birimlerini BM kararlarının uygulanması konusunda harekete geçirmek yönünde çalışmalarda bulunmuştur.
- 2005 yılından itibaren “İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü” ne katılım sağlayarak insan ticareti ile mücadele alanında oluşturulan politikalara etkide bulunmakta ve gerçekleştirilen faaliyetlere katkı sağlamaktadır.

Yürüttüğümüz Çalışmalar

1991-

Kadın Danışma Merkezi

1993-1999

Bağımsız Kadın Sığınağı, (Türkiye’de açılan ilk bağımsız kadın sığınağı)

(Altındağ Belediyesi’nin işbirliği ile açıldı.)

1994-1995

Kadının İnsan Hakları I: Kadınlar İçin Aileiçi Şiddet Hakkında Eğitim Programı
(Avrupa Komisyonu tarafından desteklendi.)

1995-1996

Kadının İnsan Hakları II: Kadınlar İçin Aileiçi Şiddet Hakkında Eğitim Programı
(Avrupa Komisyonu tarafından desteklendi.)

1998

Karakoldaki Dostumuz: Polis Görevlileri için Eğitim Programı
(KASAUM aracılığıyla UNDP tarafından desteklendi.)

1997-1999

Emek Mutfağı, (Vakıf'a malî kaynak yaratmak amacıyla açılan restoran)
(UNDP tarafından desteklendi.)

2001-2003

Kadın Danışma Merkezlerinin İyileştirilmesi ve Kadına Yönelik Aileiçi Şiddet Konusunda
Kadın Bilincinin Arttırılması Eğitim Programı
(UNIFEM tarafından desteklendi.)

2003-2004

Bağımsız Kadın Sığınağı
(Yenimahalle Belediyesi'nin işbirliği ile açıldı.)

2003

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Belediye-Kadın Kuruluşları İşbirliği: Deneyimler,
Sorunlar, Çözümler Atölyesi
(Finlandiya Büyükelçiliği tarafından desteklendi.)

2004-2005

Aile İçi Şiddete İlişkin Kamunun Bilgilendirilmesi ve Yerel İşbirlikleri Geliştirme
(Avrupa Komisyonu tarafından desteklendi.)

2005-

İnsan Ticareti ile Mücadele Sığınağı

(Dışişleri Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Uluslararası Göç Örgütü ile işbirliği halinde sürdürülmektedir.)

2007

Kadına Yönelik Şiddet Atölyesi

(KADAV, VAKAD ve MOVISIE işbirliği ile yapıldı.)

(Hollanda Büyükelçiliği tarafından desteklendi.)

2007

Kadın Danışma Merkezleri Ağı ve Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı Oluşturma

(Avrupa Komisyonu tarafından desteklendi.)

2007

İç Anadolu Bölgesi'nde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel İşbirlikleri Geliştirme

(Eskişehir, Kırıkkale, Nevşehir ve Çankırı illerinde sürdürülmektedir.)

(Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmektedir.)

Yayınlarımız

1995 Aileiçi Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara'nın Gecekondu Bölgelerinde Yaşayan Kadınlarla Ortak bir Çalışma

1996 Ankara'nın Gecekondu Bölgelerinde Yaşayan Kadınlara Yönelik Aileiçi Şiddet Üzerine Bir Değerlendirme

1997 Orta ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet

2003 Şiddetle Mücadele Alanında Belediye-Kadın Kuruluşları İşbirliği: Deneyimler, Sorunlar, Çözümler

2005 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı

2007 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Deneyimler Öncelikler İşbirlikleri Atölyesi

2007 Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı Raporu

1. TOPLUMSAL CİNSİYET

Kadınlık ve erkeklik üzerine hepimizin erken yaşlardan itibaren içselleştirdiğimiz kalıplar vardır. Bu kalıpları ilk çocukluğumuzdan başlayarak toplumsal ilişkiler içinde öğreniriz. Aile içinde başlayan bu süreç, okul, iş hayatı, arkadaş çevresi, sokak ve tüm toplumsal ilişkilerle sürer. Bu süreçte hem kendi toplumsal cinsiyet kimliğimizi oluştururuz, hem de dünyayı ve toplumu cinsiyetlendirmeyi öğreniriz. Kadınlar ve erkekler farklıdır. Bu farklılık kültürden kültüre değişiklik gösterse de, evrensel olarak tüm kültürlerde vardır. Cinsiyete dayalı işbölümü, ayırım, farklı roller her yerde karşımıza çıkar.

Farklılık konusu çoğu kez biyolojimize gelir dayanır ve dolayısıyla biyolojik olan üzerine söylenecek çok fazla söz de yoktur. Çünkü hepimiz kadın ya da erkek olarak doğarız. Ancak bizim ilgilendiğimiz nokta, nasıl olup da bu farklılığın eşitsizliğe dönüştüğü konusudur. Doğuştan getirdiğimiz, yer ve zamana göre değişmeyen bazı anatomik özellikler bizim biyolojik cinsiyetimizi belirler. Oysa biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında hiçbir doğal ve zorunlu bağ yoktur. Kültürel ve toplumsal süreçler içinde edindiğimiz toplumsal cinsiyet rollerinin nedeni biyolojik ve anatomik değildir. Roller, kimlikler, davranış kalıpları değiştikçe cinsiyetin anlamı da farklılaşır ve değişir. Kendi aile çevremize baktığımızda bile bunu açık bir biçimde görürüz. Annemiz ya da anneannemiz ile bizim kadınlık rollerimiz arasında belki benzerlikler vardır ama farklı kadınlıklar olduğunu da görürüz. Yüz yıl önce içinde bulunduğumuz kültürde kadınların ev dışında çalışması ya da eğitimi konusundaki değişimi aynı biçimde erkeklerin değişen rollerinde de görebiliriz.

Kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini doğallaştırmaya ve mutlaklaştırmaya çalışan erkek egemen söylem çoğu zaman toplumsal cinsiyeti biyolojik cinsiyete indirger ve mevcut toplumsal pratiklerin değişmez olduğunu savunur. Çoğu durumda din de bu ayırımın doğallığına ve değişmezliğine ilişkin söyleme güç katar. Buna karşılık kadın bakış açısından bakıldığında, toplumsal cinsiyet rolleri eşitsiz güç ilişkileri içinde oluşmuş olduğu için, bu ilişkilerin dönüşümüne bağlı olarak değişecektir.

1.1 Toplumsal Cinsiyete Dayalı İşbölümü

Cinsiyete dayalı işbölümü “kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği ya da neleri yapabileceği hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere ve değerlere dayanarak, kadınlara

ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler yüklenmesini ifade eder.” (Bhasin, 2003: 27). Bu işbölümü nedeniyle kadın ve erkeklerin farklı günlük işleri, sorumlulukları ve zaman kullanımları vardır. Kadınların işleri, rolleri ve kimlikleri üreme (çocuk doğurma) ve aile içinde yapılan işler temelinde belirlenirken, toplumsal ve kamusal alanda yapılan işler asıl olarak erkeklerin işi olarak görülür. Erkek egemenliği altında bu işbölümü, kadınları bağımlı, ikincil ve dezavantajlı kılar.

1.2 Cinsiyete Dayalı İş

Kadınlar ve erkekler gün boyu farklı işler yaparlar.
Kadınlar genellikle uzun saatler boyunca ve daha fazla çalışırlar.
Kadınların yaptığı işler daha çeşitlidir ve birden fazla işi aynı anda yaparlar.
Ailedeki işler kadınlar tarafından yapılır.
Erkeklerin işleri genellikle evin dışındadır.
Kadınlar uyumaya daha az zaman ayırırlar.
Erkeklerin daha fazla boş zamanı vardır.
Karar vermek gerektiren işleri daha çok erkekler yapar.

Bu işbölümü sonucu kadınlar erkeklerden daha az

- Kaynağa: para, kredi, eğitim, istihdam, boş zamana,
- Seçme şansına: denetim, özerklik, yaşam tarzına,
- Karar alma yetkisine sahiptir.

1.3 Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet rolleri, bir toplumda kadına ve erkeğe yüklenen ve onlardan beklenen farklı düşünce, duyuş ve davranış kalıplarını gösterir.

Bu roller toplumdan topluma değiştigi gibi, din, kültür, etniklik, sınıf, yaş gibi değişkenlere bağlı olarak da değişmektedir. Roller sadece kadınlarla erkekleri birbirinden ayırmaz, kadınları ve erkekleri kendi içinde de farklılaştırır. Bunun için kadınların toplumsal işbölümü içindeki rollerine topluca bakmamız gerekir.

1.3.1 Kadınların Üçlü Rolü

Bir toplumda yerine getirilen tüm işleri üç gruba ayırabiliriz. Bunlar, üretim, üreme ya da yeniden üretim ve kamusal ve topluluk işleridir. Her üç grup iş için, kadınlara atfedilen rol ve konumlara bakarak, cinsiyete dayalı işbölümünün nasıl da kadınların aleyhine sonuçlara yol açtığını görebiliriz

Üretim ve Kadınlar

Üretim ve ticaret için (ücretli çalışma, çiftçilik, ücretsiz aile işçiliği gibi) tüm mal ve hizmet üretimini kapsar.

- Ekonomik açıdan dikkate alınan ve milli hâsıla hesaplamalarına dâhil edilen etkinliklerdir.
- Üretken olarak adlandırılan işlerdir.
- Üretim alanı daha çok erkeklerin alanı olarak görülür.
- Kadınların üretim alanına girişini sınırlayan, onları bu alanın kıyısında tutan, katıldıklarında da varlığını ikincilleştiren ve değersizleştiren cinsiyete dayalı bir işbölümü vardır.

Kadınların Üretim Alanında Yaptıkları İşler

- Tüm dünyada tarımsal emeğin büyük bir kısmını kadınlar oluşturur. Bunların neredeyse tamamı ücretsiz aile işçisidir.
- Kentlerde de babalarının ya da kocalarının dükkânlarında ücretsiz aile işçisi olarak çalışırlar.
- Kadınlar evde parça başına fason üretim yaparlar
- Kayıt dışı sektörlerde çoğunlukla kadınlar çalışır.
- Savaş dönemlerinde üretime katkıda bulunmaya çağırılan kadınlar savaş bittikten sonra evlerine gönderilir.

Kadınların Üretim İçindeki Konumu

- Kadınların çoğu ev dışında çalışma kararını almada özgür değildir. Çalışıp çalışmayacaklarına ya da nerede çalışacaklarına onlar adına eşleri ya da babaları karar verir.

- Kadının çalışması asli bir faaliyet olarak görülmez, çoğu kadın evleninceye ya da çocuk doğuruncaya kadar çalışır.
- Kadınlar daha çok “kadın işi” olarak görülen alanlarda düşük ücretli ve düşük statülü işlerde çalışırlar.
- Kadınlar çalışırken de ayrımcılığa maruz kalırlar: işe alınma, yükselme, sosyal haklardan yararlanma gibi.
- Serbest çalışanlar arasında da kadınlar daha az sayıdadır. Girişimcilik deneyimi, kredilere ulaşma, ticari ve sosyal bağlantılar açısından dezavantajlıdırlar.

Yeniden Üretim Ve Kadınlar

Hane halkının bakımı ve varlığını sürdürmesini sağlayan işler: çocuk ve yaşlı bakımı, yiyecek üretimi, kırsal alanda yakıt ve suyun eve getirilmesi, evin temizlik ve düzeninin sağlanması, alışveriş gibi.

- Kadının toplumdaki yerine dair egemen ideolojiler “kadının yeri evidir.” der.
- Kadının asli rolü annelik ve ev kadınlığı olarak görülür.
- Aile içinde ve evde yapılan işler ekonomik olarak değerli ve üretken işler olarak kabul edilmez.
- Evde yapılan işler “çalışma” sayılmaz.

Kadının evde yaptığı işleri değersizleştiren erkek egemen sistem aynı zamanda onları “kaşık düşmanı” olarak da aşağılar. Bu noktada kadınların temel sorunu, ev ve aile merkezli bir yaşama mahkum edilmesidir. Erkek egemen sistem bu yolla hem hane halkının bakımı ve yeniden üretimini kadınlara yaptırmakta, aynı zamanda bu işleri değersizleştirmektedir.

Topluluk İşleri ve Kamusal İşler

Akrabalık ve topluluk ilişkilerinin sürdürülmesi, düğün, ölüm gibi törenler, çeşitli kutlamalar, kadınlar arası ve topluluk için enformel ağlar oluşturulması gibi genellikle gönüllü işlerden oluşur. Cinsiyete dayalı işbölümü içinde bu işler kadına yüklenmiştir. Bir tür kadınlık becerisi sayılan bu işler, kadınların topluluk içinde statü kazanmasını da getirmektedir.

Bunun karşılığında, geniş ölçekli kamusal işler ise erkeklerin denetimindedir. Siyasi faaliyetler, örgütlü sosyal faaliyetler, sağlık, eğitim gibi kamusal hizmetlerin sunumundan kültürel faaliyetlere kadar geniş bir alan erkeklerin denetimindedir. Kadınlar bu faaliyetlere eşitsiz olarak katılırlar. Yasalar, kurallar, ideolojiler, din ve gelenekler kadınların bu alanlara girişini denetler. Dolayısıyla kadınların bu alanlara katılımının oldukça sınırlı olduğunu görürüz. Kadınların dışlandıkları en önemli alan, toplumun bütünü ve bu arada kadınları da doğrudan etkileyen ekonomik ve toplumsal kararların alındığı siyasi alandır. Yani kadınların tüm toplumsal yaşam içinde en az buldukları yerler, parti ve sendika gibi örgütler ile temsili meclisler ve diğer siyasi karar ve uygulama organlarıdır. Kadınlar, toplumsal refah üretimi ve kaynakların dağılımını belirleyen kararları almak şöyle dursun, etkilemekten dahi uzaktır. Bu nedenle bu kararlar şimdiye kadar hep erkekler tarafından, erkek bakış açısıyla alınmışlardır.

Kadınlar dünyadaki toplam işlerin 2/3'ünü yapıyor.
Kadınlar dünyadaki toplam gelirin 1/10'unu kazanıyor.
Kadınlar dünyadaki okur-yazar olmayan nüfusun 2/3'ünü oluşturuyor.
Kadınlar dünyadaki toplam mülkiyetin 1/100'ünü sahipler.

1.4. Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

Toplumsal cinsiyet ilişkileri kavramı, kadınlarla erkekler arasındaki işbölümü, roller ve kaynakları da içeren eşitsizlik yaratan güç ilişkilerini ifade eder. Toplumsal cinsiyet nasıl kültür, zaman ve mekân içinde değişirse, toplumsal cinsiyet ilişkileri de değişir. Örneğin Cumhuriyetin kuruluş yıllarında kadınlar medeni yasa ile çalışma ve kamusal alana çıkma hakkı elde etmişler, ancak erkek egemenliğinin aile içinde sürmesini sağlayan düzenlemelerle de erkeklere bağımlı kalmışlardır. Yeni medeni yasa düzenlemesi ile hanenin reisliği ve kadının çalışması üzerindeki koca denetimine son verilmiştir. Böylece yeni toplumsal cinsiyet ilişkileri düzeni oluşmuştur. Toplumsal cinsiyet ilişkileri, yasalarla, geleneklerle, göreneklerle, toplumsal ilişkiler içinde düzenlenir. Bunun sonucunda kimlerin hangi alanlarda çalışacakları, kadınların ve erkeklerin hakları, rolleri, konumları belirlenir. Bu noktada toplumsal cinsiyet ilişkileri sınıf, hane, etniklik, kast gibi toplumsal ilişkileri düzenleyen ve yapılandıran ilişkiler ve düzeyler arasındaki etkileşimde biçimlenir. Dolayısıyla belli bir tür toplumsal cinsiyet ilişkisi belli tür sınıf, etnik küme, ya da kültürel

grup içinde işler. “Toplumda tüm kadınlar, tüm erkeklerin emrinde değildir.” (Bhasin, 2003: 24). Üst sınıftan bir kadın kendi kadınlık rollerini sürdürürken, emekçi bir kadının emeğini satın alabilir. Bu noktada üst sınıftan kadın bağımlılık konusunda emekçi kadınla benzer konumda bulunurken sınıf sömürüsüne maruz kalmaz. Emekçi kadın ise, hem bağımlılık hem de sömürü ve baskı ilişkisi içindedir. Keza etnik köken ve dinsel cemaatler söz konusu olduğunda, toplumsal cinsiyet ilişkileri kadınlar açısından daha fazlasını barındırabilir. Topluluğun kuralları, töreleri kadınların bağımlılığını artırabilir. Tek eşlilik yasal norm olmasına rağmen, çok karıllığı onaylanan dinsel topluluklar içinde kadının bağımlılığı daha artabilir. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet ilişkileri farklı sınıflar, farklı kültürel, etnik ve dinsel toplulukların içinde farklı biçimlerde işler ve biçimlenir.

Ataerkil Sistem/ Bir Sosyal Sistem Olarak Erkek Egemenliği

Erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini anlatır. Toplumsal cinsiyet ilişkilerini biçimlendiren güç ilişkilerini erkek egemenliği olarak adlandırabiliriz. Zira erkek egemenliği sadece kadınlar üzerinde egemenlik kurmaz, aynı zamanda bir grup erkeğin de belli bir hiyerarşi içinde denetim altında tutulmasıyla işler. Erkek egemenliği kadınların emeklerini, bedenlerini ve kimliklerini denetim altında tutar. Kadınların emeği üzerindeki denetim ve sömürü, erkeklerin ataerkil sistemden maddi çıkar sağlamasını sağlar. Evde her sınıftan tüm erkekler, kadının ev içi emeğine el koyar. Bütün bir sistem de hane halkının, çocukların, yaşlıların bakımı gibi evde yapılan ve karşılığı ödenmeyen bu işlerden (görünmeyen emek) çıkar sağlar. Bu durum ataerkil sisteme maddi bir zemin yaratır.

Kadınların bedeni ve doğurganlığı üzerindeki erkek denetimi, tek tek aile içindeki kadınların bedeni ve doğurganlığı üzerindeki bireysel erkek denetiminin dışında, dinler, yasalar ve gelenekler tarafından da düzenlenir. Kadınların kaç çocuk sahibi olacağı, kürtaj hakkı, annelik konuları tam da bu denetimin odağındaki konulardır. Kadınların ikincil konumlarını sürdürmelerini sağlayan annelik, aynı zamanda onlar için tek seçenek, tek kimlik olarak sunulur.

Kadın bedenine yönelik denetim kadın cinselliği üzerindeki denetimle birlikte var olur. Kadınları erkeklerin cinsel arzu ve isteklerinin nesnesi olarak gören bu denetim mekanizması hane içinde kadınların cinselliklerinin sıkı denetimi ile ve aynı zamanda

cinselliği denetleyen yasal ve ahlaki normlarla sürdürülür. Evlilik dışı ilişki konusundaki çifte ahlakın altında kadın cinselliğini denetim yatar.

Bunun dışında kadınların nasıl giyinecekleri, nasıl yaşayacakları, nasıl davranacakları erkek denetimine tabidir. Sokaklar, mekânlar bu denetimin uzandığı alanlardır. Günümüzde kadınların nerelerde gezebileceklerine, oturabileceklerine, eğlenebileceklerine, giyinebileceklerine ilişkin açık kurallar olmasa da, tüm kadınlar bilirler ki kentin bazı mekânları, mahallenin bazı alanları onlara kapalıdır. Nerede, nasıl giyineceklerine dair yazılı olmayan kurallar kadınların canına mal olmaktadır. Sonuç olarak kadınların hareket özgürlüğü, yakınındaki erkeklerden başlayarak tüm erkeklerin denetimi altındadır. Bu denetimi sürdürmenin en önemli aracı kadına yönelik şiddettir. Aile içinde kadına yönelik şiddet bu denetimin sürmesini sağlamaktadır.

Mülkiyet ve servet gibi kaynaklar üzerinde tam bir erkek egemenliği söz konusudur. Kadınlar tüm dünyada mülkiyetin % 1'ine sahipler ve gelirin ise % 10'unu almaktadır. Ataerkil sistemin dayanakları aile, din, yasal sistem, iktisadi ve siyasi sistem, kitle iletişim araçları, eğitim kurumlarıdır. Kadınların mücadeleleri ile belirli kazanımlar elde edilmesine rağmen günümüzde, bu eşitsizliğin ve denetimin sürmesini sağlayan mekanizmalar, kurumlar, yasalar, ideolojiler hala yerli yerindedir.

Cinsiyetçilik

Cinsiyetçilik aynen ırkçılık gibi birisinin cinsiyetinden dolayı baskı, sömürü ve ayrımcılığa tabi tutulmasıdır. Erkek egemenliğinin sürdürülmesini sağlayan pratiklere cinsiyetçilik diyoruz. Kimi zaman bir davranış, kimi zaman bir kural ya da yasa, kimi zaman ise dil olarak karşımıza çıkıyor. Söz gelimi işe alırken erkek tercihi belirtmek cinsiyetçi bir uygulamadır. Okullarda beden dersinde belli alanlara kızların alınmaması cinsiyetçi bir uygulamadır. Kadınların ikincilliğini sürdürmede dil de etkin bir silah olarak kullanılmaktadır. Kadınların akılsızlığını, beceriksizliğini vurgulayan ya da kadın cinselliğini aşağılayan sözleri hepimiz biliriz. “Saçı uzun akıllı kısa, erkek kocayınca koç olur, kadın kocayınca hiç olur” gibi deyimlerin ötesinde kadınları belirli bir yerde tutma, boyun eğdirme ve ikincilleştirme için dilin nasıl kullanıldığını deneyimlemeyen kadın yoktur!

1.5.Toplumsal Cinsiyet İhtiyaçları

Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden çıkan ihtiyaçlardır. Erkeklerin ihtiyaçları genellikle toplumun ihtiyaçları ve insan ihtiyaçları olarak kabul edilir. “İnsanı erkek temsil eder.” Kadınların ihtiyaçları ise çoğu kez hiç görülmez ya da ikincilleştirilir.

Pratik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları: Kadınların cinsiyete dayalı işbölümü içindeki rollerinden kaynaklanır. Kadınların yeniden üretim rolleriyle ilgilidir ve bu rollerini pekiştirir. Somut koşullardan çıkan, acil olarak hissedilen ihtiyaçlardır. Kadınların ikincil konumundan kaynaklandığı halde, bu ihtiyaçların karşılanması, kadınların ikincil konumunu değiştirmez. Örneğin annelik ve çocuklarla ilgili temel sağlık ve bakım hizmetlerinin sağlanması, barınma, gıda, çeşitli altyapı hizmetlerinin ucuz, kolay erişilebilir ve kaliteli olması gibi ihtiyaçlar, kadınların maddi koşullarını iyileştirmeye yarar ve onlardan beklenen toplumsal cinsiyet rollerini daha kolay yerine getirmelerini sağlar.

Stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları: Kadınların toplumdaki ikincil konumlarından çıkan ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçların karşılanması, kadınların ikincil konumunu değiştirici etki yapar. Kadınlarla erkekler arasındaki toplumsal ilişkinin dönüştürülmesini, temsil, katılım, üretim ve yönetimde eşit temsili hedefler. Toplumdaki cinsiyetçi işbölümünün değiştirilmesini, ev işleri ve çocuk bakımı yükünün ortadan kaldırılmasını, çocuk doğurma konusunda kadınlara seçim hakkını, kaynaklara ve olanaklara (kredi vb.) ulaşım hakkını, erkek şiddeti ve kadınlar üzerindeki erkek denetimine karşı tedbirler alınmasını sağlayacak dönüşümleri içerir.

Burada önemle vurgulanması gereken nokta şudur: bu iki tür ihtiyaç arasında sıkı bir bağlantı vardır. Kadınlarla yapılan her faaliyet, kadınların içinde buldukları kötü koşulların düzeltilmesi talebini içermelidir, ancak aynı zamanda stratejik ihtiyaçlar göz önüne alınmadığı takdirde, yani kadınların durumunu uzun vadede değiştirecek bir hedef konmadığı sürece, bu tür ivedi iyileştirmeler son derece sınırlı bir etkiye sahip olur ve sonuçta kadınların verili toplumsal rollerinin pekiştirilmesine yol açabilir.

Aşağıdaki konuşma 1993 yılında, Ankara'nın çevre köylerinden birinde yaşamakta olan Davut Efendinin bir doktor muayenesi için geldiği Ankara'da, doktorun muayenehanesinde geçmektedir.

Doktor "ne iş yapıyorsun?" diye sordu
"Çiftçiyim" dedi Davut Efendi.

"Çocuğun var mı?
"Allah'ın izniyle 8 çocuğum oldu, 5'i sağ" diye yanıtladı.

"Karın çalışıyor mu?"
"Yok o evde oturur."

"Anlıyorum. Ne yapar bütün gün?"
"Ne yapacak! Sabah erken kalkar. Yazsa, serinlikte bahçenin çapaya gelen bölümünü çapalar. Kışsa, sobayı yakar. Tavukları yemler. İneklerin yemini döker, altını temizler. Buzağuları emzirir, sütünü sağır. Eğer hayvanlar otlamaya gidiyorsa, çobanın aşını hazırlar, enikleri sığıra katar. Kahvaltüyü hazırlar. Kahvaltudan sonra etrafı toplar, temizler. Su getirmek için bidonları alıp çeşmeye gider, sıraya girer. Gelince sütü makineye çeker, sütün yavanını peynir yapmaya hazırlar. Öğle yemeğini hazırlar. Herkesin öğlen yemeğini verir. Tekrar sobaya bakar. O aralarda davar gelip sağılır, azığı hazırlanıp çoban geri gönderilir.

"Öğle yemeğinde evde oluyorsun demek?"
"Kışsa zaten yeni kalkmış olurum. Yazın tarlada çalışıyorsam, yemeği tarlaya getirir."

"Yakın mı tarla?"
"Yakın bir kilometreden biraz fazla."

"Peki öğleden sonra ne yapar?"
"Mevsimine göre, yaz sonuysa buğdayın temizlenmesi, yıkanması, tohumluk buğdayın, yarmanın, bulgurun filan hazırlanması, buğdayın değirmene götürülmesi; sonbaharsa, pekmezin, turşunun, eriştinin, tarhananın yapılması; yok baharsa, halıların yıkanması, tezeğin kesilmesi, evin sıvalarının tamiri, badanası filan... Yoksa bir işi tereyağı, peynir yapar, kış yağurdu yapar. Akşama yine yemek hazırlar. İneklerin sütünü bir kez daha sağır. Ama akşam üstü makineye çekilmez..."

"Ekmeği çarşıdan mı alıyorsunuz?"
"Ekmeğe haftada on beşte evde yapılır. Bir hafta ekmeğe, bir hafta çamaşır. Eee herkesin banyosu da ona bakar. Sularını ısıtıp, çoluğu çocuğu o yıkar.

"Yoksa senide mi yıkar?"
"Kim yıkayacak, erkek kendi kendini yıkayamaz ki..."

"Akşam yemeğinden sonra hemen yatar mı bari?"
"Yok. Bir azıcık daha işi olur. Bulaşığı filan bitirince, evde oturup televizyona bakacak pek zamanı olmaz. Yırtık-sökük olur. Bir şeyler örer arada. Erkence yatar."

"Sen ne yaparsın?"
"Yazın iş zamanı tarlaya gideriz. Ama şimdi bütün işler makineyle. Bir tek mercimek, nohut, fasulye, ay çiçeği filan biraz el emeği ister."

"Kim yapıyor o işleri?"
"Evi kalabalık olanlar, çoluk çocuk tarlaya gelirler. Mercimeği filan kadınlar yolar."

"Kışın ne yapıyorsun?"
Ben kışın öğle yemeğinden sonra kahveye giderim. Köyde ne olup bitiyor, onları konuşuruz, kağıt filan oynarız. Kahveden geç dönerim. Gece 11-12 filan.

"Akşam yemeği yemiyor musun?"
"Gece eve gelince, uyandırırım bizim hanımı, o benim yemeğimi hazırlar, tekrar yatar, ne de olsa erken kalkacak."

"Karının çalışmadığını söylemiştin!"
"Çalışmaz tabii, söyledim ya, evde oturur."

* KSGM Toplumsal Cinsiyet Eğitimi El Kitabı, sayfa 89-90

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet, kadının toplumdaki ikincil konumuna dayalı olarak kadına uygulanan her türlü şiddet eylemi ya da tehditidir.

Kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya bu eylemin yapılacağına dair tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanması” olarak tanımlanmaktadır. (Birleşmiş Milletler’in 1993 yılında kabul ettiği *Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi*)

“Cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi sonuçlanma olasılığı olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır.” (DSÖ, 1993)

“Kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde olsun, ister özel hayatta meydana gelmiş olsun cinsiyete dayalı her türlü şiddettir.” (Pekin, 1995)

2.1 AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Aile içinde meydana gelen, cinsiyete dayalı, kadın üzerinde baskı ve üstünlük kurmayı amaçlayan, tehdit, dayatma, kontrol içeren; psikolojik, cinsel, ekonomik, fiziksel zararları sonuçlanan, kadının insan haklarını ihlal eden her türlü eylemdir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet, her yaştan, her öğrenim düzeyinden, her gelir düzeyinden, bekâr, boşanmış, evli, her ülkeden kadının gerçeğidir. Tüm dünyada kadınlara kocaları, babaları, erkek kardeşleri ya da sevgilileri tarafından şiddet uygulanmaktadır.. Aile içinde kadına uygulanan şiddet, gerek şiddet uygulayan gerek toplum ve kimi zaman da şiddete maruz kalan kadın tarafından meşru kabul edilmektedir. Ayrıca kadınlar yaşadıkları şiddetin sorumlusu olarak görülmekte, şiddetin hak edildiği inancı toplumda yaygın biçimde varlığını sürdürmektedir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet en yaygın, buna rağmen en fazla göz ardı edilmiş insan hakkı ihlalidir. Aile içinde kadına yönelik şiddetin, şiddet uygulayan kişinin akıl veya ruh sağlığının bozuk olması, eğitim seviyesinin düşük olması, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, stres, gibi bireysel faktörlerden kaynaklandığı görüşü yaygındır. Kimi durumlar için geçerli olsa da bu görüş, dünyadaki yaygınlığına bakıldığında aile içi şiddet olaylarının tümünü açıklayamamaktadır.

Aile içinde kadına yönelik şiddet, bireysel nedenlerden öte daha genel sistemlerle açıklanabilecek bir olgudur. Aileiçi şiddet cinsiyet kökenlidir; yani temelini cinsiyetlerin toplumsal hayattaki eksik ve kusurlu yapılanışından alır. Buna göre erkeğin uyguladığı şiddete neden olan, erkeğin kadından daha üstün ve kadın üzerinde baskı kurmasının doğal bir hak olduğuna inanılmasıdır.

- Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan 48 nüfus araştırması, yüzde 10 ile 69 oranında kadın hayatlarının bir döneminde erkek partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını ortaya koymaktadır.¹
- Öte yandan dünyanın birçok ülkesindeki çalışmalar, cinayete kurban giden kadınların, erkeklerin aksine yabancılar tarafından değil, daha çok kocaları veya erkek arkadaşları ya da yakın akrabaları tarafından öldürüldüğüne işaret etmektedir.²
- Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadın Fonu, dünyadaki kadın cinayetlerinin yarısında katilin, öldürülen kadının halihazırdaki ya da eski eşi/sevgilisi olduğunu ortaya koymaktadır.³
- Türkiye'de her üç kadından biri fiziksel şiddet görmektedir. Yüksek öğrenim gören altı erkekten biri eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır. Kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesi dayak riskini iki kat artırmakta, bu durumda olan her üç kadından kişi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.⁴
- Arjantin'den Bangladeş'e, İsrail'den Peru'ya dünyanın birçok yerinde ailenin kadın üyelerini aile namusunu kirlettikleri gerekçesiyle öldüren erkekler ya hiç cezalandırılmamakta ya da hafif bir ceza ile kurtulmaktadır.⁵

¹ http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/en/ipvfacts.pdf

² http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/en/ipvfacts.pdf

³ http://www.unifem.org/gender_issues/violence_against_women/facts_figures_2.php#

⁴ Ayşe Gül Altınay, Yeşim Arat. Türkiye'de kadına yönelik şiddet, İstanbul 2007

⁵ *İbid.*

- Hindistan’da ise her sene 15.000 kadın, kocaları ya da kocalarının aileleri tarafından çeyizleri yeterli görülmediği için öldürülmektedir.⁶
- Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan bir rapor, Avrupa’da hergün 5 kadından 1’inin şiddet kurbanı olduğuna değinmektedir.⁷
- Avrupa Konseyi’nin İngiltere’de aileiçi şiddetin yaygınlığını ölçmek üzere yaptığı 10 ayrı çalışmanın analizi, ülkede her 4 kadından 1’inin hayatları boyunca aileiçi şiddete maruz kaldıklarını ve % 6 ile 10 arasında kadının da verili sene (2002) içerisinde aile içinde şiddet yaşadıklarını ortaya koymaktadır.⁸
- Ülkemizde de Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından 1994 yılında tamamlanan *Aileiçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları* adlı araştırmanın sonuçlarına göre görüşülen kadınların % 61’i çok uzun süredir şiddete maruz kalıyorken, kocalar da %30 oranında karılarına şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bir başka çarpıcı sonucu da ülkemizde ilk şiddet davranışının % 57 oranında evliliğin ilk günlerinde başladığıdır.⁹
- Her üç kadından en az biri ya da başka bir deyişle yaklaşık bir milyar kadın hayatlarının bir noktasında fiziksel şiddet görmüş, zorla seks yapmaya zorlanmış ya da farklı bir biçimde tacize uğramıştır. Bunu yapan genellikle kendi ailesinden veya tanıdığı biri olmaktadır. (L Heise, M Ellsberg, M Gottemoeller, 1999).*
- Kanada’da aile içi şiddetin maliyeti, tıbbi bakım ve verim kaybı dahil yılda 1.6 milyar dolardır. (UNICEF 2000)
- ABD’de her 15 saniyede bir kadın, genellikle kocası/partneri tarafından, dövülmektedir. (Dünya Kadınları hakkında BM Çalışması, 2000)
- İspanya’da 2000 yılında her beş günde bir kadın erkek partneri tarafından öldürülmüştür. (Joni Seager, The Atlas of Women)
- Kadınların yaklaşık %47’si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu bildirmektedir. (WHO 2002)
- Rus hükümet dışı örgütlere göre, Rusya Federasyonu’nda 36,000 kadın her gün kocaları veya partnerleri tarafından dövülmektedir. (OMCT 2003)

⁶ *İbid.*

⁷ *Violence Against Women in Europe*, Mrs. Ruth-Gaby Vermont-Mangold, Report by Parliamentary Assembly of the Council of Europe, 15 March 2000.

⁸ <http://www.amnesty.org.uk/svaw/vaw/global.shtml>

⁹ Türkiye’de Kadın 2001: TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara: 2001.

- Britanya’da haftada yaklaşık 2 kadın partnerleri tarafından öldürülmektedir. (Joni Seager, 2003)

2.1.1 Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddeti Ortaya Çıkaran ve Pekiştiren Faktörler

Çok sayıda toplumsal faktör, aile içinde kadına uygulanan şiddeti ortaya çıkarmakta, meşrulaştırmakta ve pekiştirmektedir.

Kültürel Faktörler:

- Kadın ve erkeğe yüklenen roller ve beklentiler
- Erkeğin güçlü, kadının zayıf olduğu inancı
- Erkeğin kadın üzerinde söz hakkı olduğu inancı
- Erkeklerin şiddeti uygulamasının normal olduğu görüşü
- Evlilik gelenekleri (başlık parası, çeyiz)
- Ailenin öze alan olduğu ve bu alanın erkeğin kontrolünde olduğu görüşü

Ekonomik Faktörler:

- Kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı hale getirilmesi
- Kadınların paraya ulaşım sınırlılığı
- Mülkiyet hakları, boşanması sonrası ekonomik haklar vb konularda yasal ayrımcılık
- Çalışma hayatına katılımında yaşanan güçlükler
- Kadınlara eğitimde eşit fırsat tanınmaması

Yasal Faktörler:

- Kadının yasalarda ve uygulamalarda ikincil yasal statüsü
- Boşanma, velayet, mirasa ilişkin yasalar
- Aileiçi şiddet ve tecavüzün yasal tanımlamaları
- Eğitimsizlik
- Polis ve hakimlerin yeterince duyarlı olmaması

Politik Faktörler:

- Yetkili pozisyonlarda, politika, sağlık, medya ve hukukta kadın temsiliyetinin azlığı
- Aile içi şiddetin ciddiye alınmaması

- Ailenin, devletin müdahale alanı içinde yer almadığı görüşü
- Kadınların politik sistem içinde yer alamaması

2.1.2 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet: “Özel Alan” Sorunu mudur?

Yapılan birçok araştırma, aile içinde kadına yönelik şiddetin yaygınlığını net bir şekilde ortaya koyarken, toplumsal düzeyde bu şiddet biçimi diğerleri arasında en “görünmez” ve meşrulaştırılmış olanıdır. Bunun temel sebebi, erkeğin ailede ya da sevgililik ilişkisi içerisinde kadına uyguladığı şiddetin, “özel alan” a yani kamusal alanın dışına ait olduğu ve üçüncü kişilerin, kamu kurumlarının ve yasa koyucuların yetki alanının içine girmediği varsayımdır.

Bir başka deyişle, kadınların aile içinde ya da sevgililik ilişkileri içinde yaşadıkları dayak, yaralanma, tecavüz, tehdit, dayatma, zorlama, baskı, hakaret ve aşağılanma sırf “özel alan” da, yani kişiler arası ilişkilerde yaşandığı için toplumsal bir sorun olarak kabul edilmemektedir. Konunun daha açık olması bakımından evlilik içi cinsel şiddet örneği üzerinden gidelim. Kadına yönelik şiddete dair kayda değer bir duyarlılığın görülmediği ülkelerde dahi bir erkeğin bir kadına tecavüzü yasalar çerçevesinde suç kabul edilmektedir. Hatta birçok hukuksal sistemde tecavüz mağduru kadının evli olması durumunda bu ceza ağırlaştırılmaktadır. Fakat evlilik içi tecavüz, yani kocanın karısıyla onun rızası dışında cinsel ilişki kurması, ancak son yıllarda ceza yasalarına girmiştir.¹⁰

Yabancı bir erkeğin bir kadına tecavüzünü cezalandırırken, kocanın karısına tecavüzünü ceza konusu yapmayan hukuksal sistemlerin ardında, kadının erkeğin mülkü olduğu ve bir erkek bir kadına tecavüz ettiğinde aslında başka bir erkeğin mülküne ve mülkiyet haklarına saldırıda bulunduğu görüşü vardır. Benzer bir mantık, kadına karşı işlenen cinsel suçların kadının bedenine yönelik değil, topluma yönelik işlenmiş suçlar olarak değerlendirildiği ceza hukuku sistemlerinde de bulunmaktadır.¹¹ Doğal olarak bu hukuksal ve toplumsal yapılarda, kocanın karısı üzerinde uyguladığı her türlü – fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik – şiddet, kadın zımni olarak kocasının mülkü kabul edildiği için sorunsallaştırılmadığı gibi cezai bir yaptırıma da maruz kalmamaktadır.

¹⁰ Ülkemizde evliliği tecavüz ilk defa 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu ile suç olarak tanımlanmıştır.

¹¹ 1 Haziran 2005 tarihine kadar yürürlükte olan eski Türk Ceza Kanunu buna bir örnektir.

Aynı şekilde yabancı bir erkeğin hiç tanımadığı bir kadına dayak atması ne toplumsal olarak ne de hukuksal anlamda hoş görülmezken, erkeğin kadına ev içerisinde şiddet uygulaması kabul edilebilir görülmektedir. 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından tamamlanan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasına göre, araştırmaya dahil edilen kadınların % 39'u kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarının bakımını ihmal etmesi ve cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi gibi durumlardan en az birinin gerçekleşmesinin, kocanın karısını dövmesi için haklı gerekçe oluşturacağını söylemiştir.

Bu anlamda, dünyada 1970'lerden itibaren, ülkemizde ise son 20 yıldır gelişen kadın hareketinin temel kazanımlarından biri; aile içinde kadına yönelik şiddetin, aile ve karı-koca arasındaki ilişkilere, yani "özel alan"a ait bir sorun değil; kamu sağlığını, insan haklarını ve ceza hukukunu ilgilendiren, bu nedenle de kamusal alanda tanımlanması ve ele alınması gereken bir sorun olduğu görüşünün yaygınlaşmasıdır demek çok yerinde olur. Ülkemizde bu görüş çerçevesinde kadın örgütlerinin sürdürdükleri aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadelenin en somut başarılarından biri, hala aksayarak uygulanıyor olsa da 1998 yılında çıkarılan ve şiddet uygulayan erkeğin evden uzaklaştırılmasına olanak sağlayan "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun"dur.

2.1.3 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Sosyal ve Ekonomik Kalkınmaya Engeldir

Ülkemizde aile içinde kadına yönelik şiddet halen toplumsal bilinçte "özel alan"a ait bir sorun olarak görülmektedir. Bu anlamda toplumda kimi zaman dillendirilen, kimi zaman zımni olarak kabul edilen yaygın görüş, aile içinde kadınların yaşadıkları şiddetin temel olarak şiddet yaşayan kadınların ve ailelerinin sorunu olduğu şeklindedir. Benzer eğilimlerin dünyanın birçok yerinde de mevcut olmasına rağmen yapılan araştırmalar, aile içinde kadına yönelik şiddetin yükünün sadece şiddet mağdurları kadınlar tarafından üstlenilmediğini; şiddetin tüm topluma ciddi bir maliyeti olduğu yönündedir.

Dünya Bankası'nın geliştirmekte olan ülkelerde yaptığı bir çalışmaya göre, üreme çağındaki kadınlar, sağlıklı yıllarının % 5 ile 16'sını aile içinde yaşadıkları şiddet nedeniyle iş göremez olarak geçirmektedirler.¹² Hem dünyada hem de ülkemizde kadınların nüfusun yarısını oluşturdukları düşünüldüğünde, yaşadıkları şiddet nedeniyle iş verimlilikleri düşen, ruh ve

¹² Dünya Bankası Gelişme Raporu: Sağlığa Yatırım Yapmak, Dünya Bankası, Oxford University Press, New York, 1993.

beden sağlıkları bozulan, özgüvenlerini yitiren kadınların toplumsal ve ekonomik hayata katılımı olmaksızın kalkınmanın mümkün olamayacağı açıktır.

Amerika Kıtası Kalkınma Bankası'nın (Inter-American Development Bank) Latin Amerika'daki 6 ülkede, aile içinde kadına yönelik şiddetin toplumsal maliyetini ölçmek üzere yaptığı bir çalışmada, 4 maliyet alanı belirlemiştir¹³. Bunlardan biri, *direkt maliyetler*dir. Bunlardan kastedilen; şiddet mağduru kadın ve çocuklara sunulan psikolojik ve hukuki destek hizmetleri, hastane tedavi masrafları, sığınak hizmetleri, failin yakalanması ve cezalandırılması için polisin ve adli sorumluların harcadıkları emek ve zaman ile tüm bu personelin aldıkları eğitimidir. ABD, Zimbabve ve Nikaragua'da yapılan çalışmalar, fiziksel ve cinsel şiddet mağduru kadınların sağlık hizmetlerini kullanma oranının, hayatlarında hiç şiddet yaşamamış kadınlara oranla çok daha yüksek olduğunu göstermektedir. ABD'de yapılan bir araştırma, fiziksel şiddet ya da tecavüz kurbanı kadınların sağlık masraflarının şiddet yaşamayan kadınlara oranla 2.5 kat daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.¹⁴ Amerikan Adalet Bakanlığı'na göre, hastanelerin acil servislerine şiddete bağlı yaralanma şikayetiyle başvuran kadınların yüzde % 37'si halihazırdaki veya eski koca/sevgililerinin uyguladıkları şiddetin kurbanıdır.¹⁵

İkinci maliyet alanı, *dolaylı maliyetler*dir. Bunlar, aile içinde yaşanan şiddete bağlı olarak cinayet ve intihar vakalarındaki artış, mağdurlarda gözlenen depresif bozukluklar ile uyuşturucu ve alkol bağımlılıklarıdır. Dünya Bankası verilerine göre, bu rahatsızlıklar, HIV/AIDS, verem, kanser ve kalp damar hastalıkları kadar yüksek oranda risk faktörleri oluşturmaktadır.¹⁶

Amerika Kıtası Kalkınma Bankası'nın belirlediği üçüncü maliyet alanı, *ekonomik çarpan etkiler*dir. Bu etkilerden en direkt olanı, aile içinde şiddet mağduru olan kadınların yaşadıkları şiddetin neticesinde istihdam oranlarının veya çalışmaya devam ediyorlarsa, işyerinde verimliliklerinin düşmesidir. Kanada'da, fiziksel şiddet gören kadınların % 30'unun şiddete nedeniyle düzenli olarak uğraştıkları işlere ara vermek zorunda kaldıkları, % 50'sinin ise şiddetin devam etmesine bağlı olarak işyerlerinden izin aldıkları belirlenmiştir. ABD'de yapılan bir araştırma, şiddet gören kadınların % 30'unun yaşadıkları şiddet sonucunda işlerini

¹³ *Aile İçinde Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet*, Innocenti Digest, No:6, UNICEF, Haziran 2000.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

kaybettikleri ortaya konmuştur.¹⁷ Nikaragua’da ise şiddet mağduru kadınların, şiddet görmeyen kadınlardan tüm diğer etkenler sabit tutulduğunda % 46 daha az maaş aldıkları saptanmıştır.¹⁸

1995 yılında Kanada’da tamamlanan bir çalışma, kadına yönelik şiddetin ülkeye, işgücü verimliliğinin azalması ve sağlık hizmetlerinin kullanımının artması nedeniyle 1.5 milyar Kanada dolar maliyeti olduğunu ortaya koymuştur. Yine Kanada’da yapılan başka bir araştırma, kadınların ve kız çocuklarının yaşadıkları cinsel tacizin, sağlık hizmetleri ile sosyal, hukuksal ve polisiye hizmetlerin kullanımının artması ve işgücü verimliliğinin düşmesinden dolayı, her yıl ekonomiye 4.2 milyar Kanada dolarına mal olduğunu saptamıştır.¹⁹

Gelişmekte olan ülkelerde, aile içinde şiddet görme riski, kadınların kalkınma programlarından yararlanmalarını ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmalarını da engellemektedir. Meksika’da kırsal bölgelerde kalkınma örgütleri tarafından sunulan mikro-kredi olanaklarını kullanan kadınlar, kocalarının engellemeleri sonucu ekonomik faaliyetlerini durdurmak zorunda kalırken, Bangladeş ve Peru’da mikro-kredi sistemlerinden yararlanan kadınlar, kocalarının kendilerini döverek paralarını ellerinden aldıklarını ifade etmektedirler.²⁰ Aile içinde kadına yönelik şiddetin bir başka *ekonomik çarpan etkisi* de şiddet mağduru olan ya da aile annelerinin yaşadığı şiddetin tanığı olan çocukların büyüdüklerinde toplumsal ve ekonomik hayata katılımlarının üzerindeki potansiyel olumsuz etkidir. Nikaragua’da yapılan bir çalışma, aile içinde kadına yönelik şiddetin yaşandığı ailerden gelen çocukların okulda, bu tip ailelerden gelmeyen çocuklara oranla daha başarısız olduklarına işaret etmektedir.²¹

Amerika Kıtası Kalkınma Bankası’na göre, aile içinde kadına yönelik şiddetin dördüncü toplumsal maliyeti, *sosyal çarpan etkilerdir*. Bunlardan kastedilen, şiddetin kişilerarası ilişkiler ve genel yaşam kalitesi üzerindeki etkileri; örnek vermek gerekirse, şiddet mağduru kadınların ve şiddetin tanığı olan çocukların yaşam standardının düşmesi, toplumun “sosyal sermayesi”nin zarar görmesi ve demokratik süreçlere katılımın azalmasıdır.²²

¹⁷ *İbid.*

¹⁸ *Dünya Sağlık Örgütü Bilgi Notu* No: 239, Haziran 2001.

¹⁹ *Kadına Yönelik Şiddeti Sonlandırmak*. Nüfus Raporları, Seri: L, No: 11, Johns Hopkins Üniversitesi Kamu Sağlığı Bölümü, Nüfus Bilgi Programı, Aralık 1999.

²⁰ *İbid.*

²¹ *Aile İçinde Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet*, Innocenti Digest, No:6, UNICEF, Haziran 2000.

²² *İbid.*

Türkiye’de kadına yönelik aileiçi şiddetin, kadınların toplumsal ve ekonomik hayata katılımlarına etkisini ölçmeye yönelik benzer istatistikler bulunmamasına rağmen, bu alanda çalışan uzmanlar, ülkemizde aile içinde yaşanan şiddetin sağlık, güvenlik ve yargı alanındaki sonuçlarıyla baş etmenin kamuya maliyetinin, bu şiddeti önleyici tedbirler almaktan çok daha fazla olduğunu belirtmektedirler.²³ Başka bir deyişle, ülkemizde kamu politikaları aile içinde kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici, eğitici ve caydırıcı tedbirler ve programlar içermedikleri için, hem % 90'lara varan oranda kadının temel insan haklarının ihlal edilmesine göz yumulmakta, hem de bu ihlalin yol açtığı sağlık ve hukuk sorunlarının çözümü için, şiddeti önlemeye yönelik politika ve programlara ayrılandan çok daha fazla kaynak ayrılması zorunlu olmaktadır.

2.1.4 Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Yaygın Yanlış İnanışlar

Aile içinde kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran bazı yaygın yanlış inanışlar mevcuttur. Bu yaygın inanışların bazıları şunlardır:

Aile içinde kadına yönelik şiddet abartılan bir durumdur.

İstatistikler, aile içinde kadına uygulanan şiddetin tüm dünyada yaygın biçimde var olduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün aile içinde kadına yönelik şiddeti öncelikli sağlık problemi olarak değerlendirmesi bunun temel bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Aynı örgütün verileri, dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan 48 nüfus araştırması yüzde 10 ile 69 oranında kadının hayatlarının bir döneminde erkek partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Aile içinde kadına yönelik şiddetin Türkiye’deki durumunu Kadın Dayanışma Vakfı’nın 1995 yılında Ankara’da yaptığı araştırma¹ açıkça göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre her 3 kadından biri aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Yine aynı araştırma kadınların %97’sinin cinsel, psikolojik, ekonomik şiddetin birine ya da bir kaçına birden maruz kaldığını göstermektedir.

Aile içinde kadına yönelik şiddet, sadece aile sorunudur.

Aile içinde kadına yönelik şiddet pek çok kadının sakat kalmasına, ölmesine, eğitim olanaklarından yoksun kalmasına, üretici konuma geçememesine neden olmaktadır. Tüm bunlar kadının insan haklarına, toplum sağlığına, ekonomik ve sosyal gelişmeye darbe vurmaktadır. Dolayısıyla aile içinde kadına yönelik şiddet sadece aile sorunu değil, başta

²³ Yerel Yönetimler, Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Nazik Işık, YG21-I Kadın Festivali, Kadın ve Şiddet Paneli, İzmir, 19. 10. 2002.

kadınlar olmak üzere tüm toplumu etkileyen ciddi bir toplumsal sorundur. Bu nedenledir ki 1980'lerden sonra pek çok ülkede aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele devletin temel görevleri arasında değerlendirilmiş ve bundan hareketle şiddetle mücadele için ulusal eylem planları ortaya konmuştur.

Aile içinde kadına yönelik şiddet düşük gelirli ve eğitimsiz kadınların sorunudur.

Bu yaygın kanının oluşmasının temel nedeni kadın danışma merkezlerine ya da sosyal servislere başvuran kadınlarının birçoğunun eğitim olanaklarından mahrum bırakılmış düşük gelirli olmalarıdır. Eğitim ve gelir seviyeleri yüksek olan kadınlar yaşadıkları şiddetle sosyal servislere başvurmadan da mücadele edebilmektedir. Yapılan çalışmalar her gelir ve eğitim düzeyinden kadının aile içinde şiddete maruz kalabildiğini göstermektedir. Kadının gelir ve eğitim düzeyinin yüksek olması, şiddete maruz kaldığının bilinmesi halinde ekonomik ve sosyal alandaki statüsünü olumsuz yönde etkileyeceğine ilişkin kaygılarını arttırmakta ve bu kaygı yaşadığı şiddeti gizlemesine neden olabilmektedir. Kadın Dayanışma Vakfı'nın 1996 yılında Ankara'da gerçekleştirdiği bir çalışmada orta-üst sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların %76'sının aile içinde şiddete maruz kaldığı görülmüştür.

Aile içinde şiddet gören kadın bunu ister, hak eder.

Şiddete maruz kalan kadınların, uzun yıllar yaşadığı şiddete boyun eğmek zorunda bırakılması çoğu insan tarafından kadının yaşadığı şiddeti hak ettiği veya şiddetten hoşlandığı şeklinde yorumlanır. Oysaki pek çok kadın şiddetten hoşlandığı için değil; kocasının kendine veya çocuklarına zarar vermesinden, sokakta kalmaktan, karşılaşacağı toplumsal baskılardan veya bir destek mekanizması olmamasından ötürü şiddet ortamından uzaklaşamamaktadır. Uygulanan şiddet, kadının kendine olan güvenini azaltmakta, kadının hiçbir şey yapamayacağını düşünmesine ve geleceğinden endişe duymasına ve böylece mücadele azminin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca kadının, yaşadığı şiddete karşı koyma girişiminde bulunması (şiddete maruz kaldığında bağırarak, yakınlarına, karakola haber vermek, yasal haklarını kullanmak, evden ayrılmak ya da boşanma davası açmak gibi) şiddet uygulayan kişi tarafından tahrik edici neden olarak değerlendirilerek yeni bir şiddet bahanesi haline de getirilebilmektedir. Hiç kimsenin şiddete maruz kalmaktan hoşlanmayacağı ve hiç kimsenin şiddeti hak etmediği unutulmamalıdır.

Alkol, işsizlik, ekonomik sıkıntılar aile içinde kadına yönelik şiddetin nedenidir.

Pek çok insan alkolün ve ekonomik sıkıntılarının aile içindeki şiddetin nedeni olduğuna inanır; ancak alkol, işsizlik ve ekonomik sıkıntılar bir nedenden çok, uygulanan şiddeti haklı göstermeye çalışan bahaneleridir. Şiddet uygulamak öğrenilen bir davranıştır. Uygulanan şiddet bu tür bahanelerle haklı gösterilmeye çalışılır.

Şiddet tek taraflı değildir. Çok sayıda erkek şiddete maruz kalmaktadır.

Pek çok erkek kadınların sürekli denetim altında tutulmaları gerektiğine, kadına şiddet uygulamanın doğal bir hak olduğuna inanır. Şiddet uygulamanın erkeklik; maruz kalınan şiddete boyun eğmenin kadınlık görevi olduğu fikriyle kendini gösteren ataerkil sistem aile içi şiddetin temel nedenidir. Buna bağlı olarak şiddet neredeyse tamamen erkekten kadına yönelen ve kültürel olarak da görmezden gelinen bir durumdur. Ülkemizde ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki aile içi şiddetin mağdurları neredeyse tamamen kadın ve çocuklardır.

Erkekler şiddeti kontrol edemezler, engel olamazlar.

Pek çok kişi erkeklerin şiddet uygulamasının erkek olmanın doğasından kaynaklı olduğunu düşünerek, kişinin buna engel olamayacağına inanır. Oysaki erkeklik, toplum içinde öğrenilen rollerin bir bütünüdür ve şiddet uygulamak da erkekliğe atfedilen bir roldür. Kendini kontrol edemediği gerekçesiyle özel alanda eşine ya da çocuklarına karşı rahatlıkla şiddet uygulayan pek çok erkek aynı davranışı kamusal alanda sergilememektedir.

2.1.5 Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddetin Çeşitli Görünümleri

Aile içi şiddet ve fiziksel şiddet gündelik tanımlamalarda birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Oysaki aile içinde kadına yönelik şiddet sadece fiziksel değil, psikolojik, cinsel ve ekonomik görünümüleriyle de kadınların hayatını etkilemektedir.

Psikolojik Şiddet

- Kadına bağırarak
- Hakaret etmek
- Aşağılamak
- Başka kadınlarla kıyaslamak
- Korkutmak
- Kıskanmak

- Kadının nasıl giyineceğine, nereye gideceğine, kimlerle görüşeceğine karar vermek
- Kadına veya çocuklara zarar vermeye, öldürmeye tehdit etmek
- Diğer insanlarla ilişkilerini sınırlamak
- Kendini geliştirmesine engel olmak
- Yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak görmek
- Kültürel farklılıklarını reddetmek, bastırmaya çalışmak veya bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmak.

Cinsel Şiddet

- Kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak
- Çocuk doğurmaya zorlamak
- Kürtaja zorlamak
- Fuhşa zorlamak
- Cinsel organlarına zarar vermek
- Cinsel özellikleri bakımından başka kadınlarla kıyaslamak

Ekonomik Şiddet

- Kadının çalışmasına izin vermemek
- İstemediği işte zorla çalıştırmak
- Kadının para harcamasının kısıtlamak
- Az para vererek çok şey beklemek
- Aileyi ilgilendiren ekonomik konulardaki kararları kadının fikrini sormadan tek başına almak
- Kadının parasını, şahsi mallarını elinden almak
- Kadının terfi etmesini engelleyecek kısıtlamalar getirmek. (İş gezilerine, toplantılara, kurslara katılmasına engel olmak)
- Kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerileri geliştirecek etkinlikleri engellemek
- İş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olmak

Fiziksel Şiddet

- İtip kakmak
- Tokatlamak,
- Tartaklamak,
- Tekmelemek,
- Kesici ve vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle bedene zarar vermek
- Sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak
- Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak

2.1.6 Şiddet Döngüsü

Kadının aile içinde yaşadığı şiddet üç aşamalı kısır bir döngüyü içerir. Bu döngü, şiddet uygulayan kişi uyguladığı şiddeti meşru görmeye devam ettikçe ya da şiddete maruz kalan kadın yaşadığı şiddete karşı koymadığı sürece yoğunlaşarak devam eder.

Gerginliğin tırmanması

- Kadın kocasının gergin olduğunu farkındadır
- Küçük konular bile problem olur
- Kadın durumu kontrol edebileceğini ve kontrol etmesi gerektiğini hisseder
- Kadın kocasının öfkesini görmezden gelir
- İkinci aşamaya kadar kadın bu durumun üstesinden geleceğine ve durumu kontrol edebileceğine inanır
- Çeşitli bahanelerle ortaya çıkan her bir olay sonrasında öfke artar
- Kocasının patlamasını engellemek için kadın kendini hep geri çeker
- Gerginlik gittikçe tırmanır

Patlama

- Bu aşamada kocası öfkesini kontrol edemez
- Genellikle kadını yaralamak istemez, sadece ona “dersini vermek” ister
- Bu çoğunlukla birkaç saat süren en kısa aşamadır
- Kadına fiziksel şiddet uygulamaya başlar
- Bu aşama sonunda kadın çoğunlukla durumunun ciddiyetini görmezden gelir
- Kadın kendini korumaya ve kocasını sakinleştirmeye çalışır

Balayı

- Kocası özür diler ve yaptıklarını telafi etmeye çalışır
- Karısının evden ayrılmasından korkar
- Cana yakındır ve işbirliğine yatkındır
- Kocası kendini kontrol edeceğine inanır, asla tekrarlamayacağını söyler
- Kadını ve kadına destek olan herkesi ikna eder
- Sadık erkeği oynar ve kadının üstüne düşer
- Kadın tüm bunlara inanmak ister
- Kocasının şiddetin sorumlusu olduğu fikri kaybolmuştur
- Kadına hediyeler alır, kadının daha önce umursamadığı isteklerini gerçekleştirir
- Bu aşama da çok uzun sürmez

2.1.7 Hırpalanmış Kadın Sendromu

Aile içinde şiddete maruz kalan kadınlar genellikle benzer bir duygusal süreç yaşar. Her bir aşamada yaşanan şiddete ilişkin farklı bir düşünce biçimi hakimdir. Bu aşamalar şu şekilde özetlenebilir:

İnkâr

İlk şiddet davranışı sonucunda yaşanan şoku izleyen süreçtir. Şiddete maruz kalan kadın şiddete uğradığını ve ilişkisinde problem olduğunu kabul etmez, hatta bunu kendine bile itiraf edemez. Her şiddet olayını kaza, istenmeden yapılmış ve büyütülmemesi gereken bir olay olarak nitelendirir. Kocasının uyguladığı şiddet için özür dilemesini bekler ve kocasının bunu asla tekrarlamayacağına inanır.

Suçluluk

Şiddete maruz kalan kadın bu aşamada bir problem olduğunu kabul eder; ancak kendini yaşananların sorumlusu olarak görür. Şiddeti hak ettiğini düşünür; çünkü kişiliğinde kusurlar olduğuna, iyi bir eş, iyi bir anne olamadığına ve kocasının beklentilerini gerçekleştiremediğine inanır. Yaşadığı bu suçluluk duygusu nedeniyle sürekli değişmeye ve daha iyi olmaya çabalar. Susmanın ve her koşulda itaat etmenin en iyi yol olduğu fikri hakimdir. Yaşadığı şiddeti saklar. Çevresinden gelen destek taleplerini genellikle reddeder.

Aydınlanma

Yaşadığı şiddetin sorumlusunun kocası olduğunu kabul eder ve hiç kimsenin şiddeti hak etmediğini fark eder. Bu aşamada sevgi ve nefret duygularını bir arada yaşar. Her şeye rağmen işlerin yoluna gireceğini umar; evliliğini sürdürmek, kocasıyla yaşamaya devam etmek ve ilişkiyi başarıyla sürdürmek ister.

Sorumluluk

Şiddet kendiliğinden sona ermeyeceği gerçeğini kabul eder. Boyun eğmemeye ve yeni bir yaşama başlamaya karar verir. Neler yapabileceğini araştırır. Somut adımlar atar. Bu dönemde çevresinden destek almaya açıktır.

2.1.8 Şiddete Maruz Kalan Kadınlar Genellikle Neler Düşünür?

Tekrarlamayacak!

Kadınlar şiddete ilk maruz kalışlarında derin bir şok yaşarlar. Pek çok kadın bunun bir kaza olduğuna inanır, ilk şiddeti görmezden gelir ve tekrarlanmayacağını düşünür. Ancak kadın, aile içinde yaşadığı şiddete dur demezse şiddet artarak devam eder.

Kocam beni seviyor bana zarar vermek istemez!

Kocasının onu sevdiği için uyguladığı şiddeti tekrarlamayacağını düşünen pek çok kadın, maruz kaldığı şiddet nedeniyle sakat kalmakta ya da hayatını kaybetmektedir.

Yaşadıklarımı kimseye anlatmamam gerekiyor!

Pek çok kadın yaşadığı şiddeti gizlemenin en doğru yol olduğunu inanır. Bunun nedeni aile içinde yaşanan şiddetin bireysel bir sorun olduğuna ve aile içinde çözülmesi gerektiğine inanılmasıdır.

Çocuklarımın iyiliği için kabullenmeliyim!

Şiddete maruz kalan pek çok kadın çocuklarının iyiliği için şiddet ortamından uzaklaşamaz. Ancak çocuklar için anne babanın bir arada olması kadar sağlıklı bir birliktelik içinde olmaları da önemlidir.

Yapabileceğim bir şey yok!

Şiddetin en önemli etkilerinden biri çaresizliğin öğrenilmesidir. Kadınlar şiddet ortamından uzaklaşmanın yollarını arar. Ancak bunların sonuç vermemesi durumunda ve çevresinde

şiddet içeren ilişkiyi sürdüren pek çok kadın olduğuna tanık olması sonucunda umutsuzluğa kapılarak şiddeti önlemenin hiçbir yolu olmadığına inanabilir.

Hak etmişim!

Kadınlar genellikle yaşadıkları şiddetin kendi hatasından kaynaklandığına inanır ve kendini suçlar. Bunun en önemli nedeni, şiddet uygulayan kişinin, kadını uyguladığı şiddetin sorumlusu olarak görmesidir. Ancak şiddetin hiçbir haklı gerekçesi olamaz.

Bu benim kaderim!

Şiddete maruz kalmanın kader olduğu inancı kadınları şiddetle mücadele etmekten alıkoyar. Yasal haklar ve sosyal imkânlarla ulaşmalarına engel olur. Şiddete maruz kalan kadınların şiddet ortamından uzaklaşmaması kimi zaman kadının şiddete maruz kalmaktan hoşlandığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Ancak şiddet ortamından uzaklaşamamanın çok sayıda nedeni vardır.

2.1.9 Şiddet Ortamı ve Kadınlar

Kadınlar neden yaşadıklarını anlatmakta güçlük çeker?

- Kimsenin kendisine inanmayacağını ya da inansa bile bunu önemsemeyeceğini düşünebilir.
- Yaşadığı şiddeti anlatması halinde bunun bir sonuç vermeyeceğine inanabilir.
- Şiddet yaşadığını paylaşması halinde bu kişilerin kendini suçlayacağından endişe duyabilir.
- Bunun kişisel bir sorun olduğunu düşünerek ve bu sorunu kendi başına halletmesi gerektiğine inanabilir.
- Şiddeti hak ettiğine ve kocasının istediği gibi biri olursa tekrar şiddet yaşamayacağına inanabilir.
- Yaşadığı şiddetten ötürü utanabilir. Pek çok kadın için geçerli olmakla birlikte, özellikle eğitilmiş ve meslek sahibi kadınlar, yaşadıkları şiddeti anlatmanın saygınlıklarını azaltabileceğini düşünmektedir.
- Yaşadığı şeyin şiddet olduğunu fark etmeyebilir. Bu durum özellikle adı daha zor konan fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinde geçerlidir.
- Kocasının anlattıklarını duymasından ve şiddeti arttırmasından korkabilir.

- Yaşadıklarını paylaşması durumunda destek alamayacağını; aksine bunu anlatmanın kendine zarar vereceğini düşünebilir.
- Eşinin mesleği veya statüsünün yüksek oluşu nedeniyle şiddetle mücadele etmesinin yersiz olacağını, çünkü sonuç alamayacağını düşünebilir.

Kadınlar neden şiddet ortamından uzaklaşamaz?

- Çocuklarının mutsuz olacağını düşünerek ve bu kararın sorumluluğunu almaktan çekinebilir.
- İşlerin yoluna gireceğini, her şeyin bir gün düzeleceğini düşünebilir.
- Her şeye rağmen ilişkisini sürdürmeyi ister.
- Kocasının iyi özelliklerini dikkate alarak şiddet davranışlarını önemsemeyebilir.
- Ailesine, evine, ilişkisine “sadakət” duyar ve şiddet ortamından uzaklaşması halinde bunun bozulacağını düşünebilir.
- Yalnız kalacağını, kimsenin kendini desteklemeyeceğini düşünür.
- Ekonomik açıdan kocasına bağımlı hale getirilmiştir ve hayatını tek başına idame ettiremeyeceğine inanabilir.
- Gidebileceği bir yer olmayabilir.
- Çocuklarının kendisinden uzak kalacağından korkabilir.
- Kocasının intihar edeceği, kendine veya çocuklarına zarar vereceği/öldüreceği tehdidinin gerçekleşmesinden korkar.
- Atacağı adımların sonuçsuz kalacağına inanır/inandırılır.
- Kimsenin kendisine yardım etmeyeceğini düşünebilir.
- Yakınlarına güvenmekte güçlük çekebilir.
- Boşanmış kadınlara iyi gözle bakılmadığı fikri engel olabilir.
- Çevresindeki insanlar her şeye rağmen evde kalmasının daha uygun olduğu yönündeki telkinlerinden etkilenebilir.

Kadınlar ne zaman şiddet ortamından uzaklaşır?

- Kocası çocukları tehdit ettiğinde veya zarar verdiğinde, çocukları için endişelendiğinde,
- Şiddet dayanılamayacak boyutlara ulaştığında,
- Aile, arkadaş ya da diğer insanlar ne olduğunun farkına vardığında ve müdahale ettiğinde

- Çocuklar evde kalmak istemediklerini söylediğinde,
- Hayatı tehlikeye girdiğinde,
- Koşullar değiştiğinde, yaşadıkları ve ne yapacağı ile ilgili yeni bilgiler edindiğinde.

Kadınlar neden geri döner?

- Çocuklar baskı yapar. Babasını, arkadaşlarını, hayvanlarını, oyuncaklarını, okullarını özlediğini söylemiştir.
- Kocası değişeceğine, alkol almayacağına, danışmana gideceğine, iyi bir baba olacağına söz vermiştir.
- Kocası eve dönmezse intihar edeceğini ya da onu bulup zarar vereceğini söylemiştir
- Yalnız ve evsiz kalmış, kendine ait olan her şeyden uzaklaşmıştır
- Ailesinin veya arkadaşlarının geri dön baskılarından etkilenmiştir
- Çevresindeki insanlar kadını yuvasını dağıtmış olmakla suçlamıştır

2.1.10 Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri

Aile içinde kadına uygulanan şiddetin daha çok kadınlar üzerindeki zarar verici bireysel etkilerine odaklanılmaktadır. Ancak kadına uygulanan şiddet, kadına olduğu kadar çocuklara ve toplumsal yaşama da derin biçimde zarar vermektedir.

Kadına Etkileri: Utanma, suçluluk, öfke, yalnızlık hissi, başarısızlık hissi, yetersizlik hissi, diğer insanlara güvenmekte güçlük çekme, değersizlik hissi ve düşük benlik saygısı, düşük özgüven, istismarı önemsememe veya inkar etme, kendinden memnuniyetsizlik, kaygı, konsantrasyon güçlüğü, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, intihar fikri, çocuklarına ya da sevdiği diğer insanlara öfke duyma ve şiddet uygulama, madde bağımlılıkları (sigara, antidepresan ve ağrı kesiciler), fiziksel şiddete bağlı olan rahatsızlıklar (sağırılık, yaralar, dişlerini kaybetme, kemik kırıklıkları, çürükler), kronik ağrılar, cinsel bozukluklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma, işsiz kalmak, parasız kalmak şiddetin kadına etkilerinden bazılarıdır.

Ekonomiye Etkileri: Kadınların yaşadığı şiddet nedeniyle üretim sürecinden uzaklaştırılmasının, şiddet mağduru kadın ve çocuklara sunulan psikolojik ve hukuki destek

hizmetleri, tedavi masrafları, sığınak hizmetleri, failin yakalanması ve cezalandırılması için polisin ve adli sorumluların harcadıkları emek ve zaman ile tüm bu personelin aldıkları eğitimin ekonomiye ciddi ölçüde mali yükü vardır.

Toplumsal Yaşama Etkileri: Yaşam kalitesinin düşmesi, intihar, cinayet, taciz, tecavüzün artması, suçun artması, verimliliğin azalması, toplumsal gelişimin yavaşlaması, demokratik süreçlere katılımın azalması, şiddetin etkilerinin kuşaktan kuşağa aktarılması şiddetin toplumsal yaşama olumsuz etkilerinden bazılarıdır.

Çocuğa Etkileri: Fiziksel şikayetler, uyku bozuklukları, altını ıslatma, gelişim geriliği, terk edilme korkusu, öldürüleceği veya anne babasının birbirini öldüreceği korkusu, öfkelenmekten veya başkalarının öfkelenmesinden korkma, yüksek düzeyde anksiyete, yeme bozukluğu, çevresini emniyetsiz ve güvensiz bulma, yoğun çaresizlik ve şiddeti önleyemediği için suçluluk duyma, ihmale ve istismara uğramaya daha açık hale gelme, travmatik olaylara şahit olma ve aynı şiddeti görme tehlikesiyle karşı karşıya kalma, okulda arkadaşları, öğretmenleri veya dersleri ile ilgili problemler yaşama, diğer çocuklara şiddet uygulama ya da diğer insanlardan ürkme, çekinme eğilimi şiddetin çocuklar üzerindeki önemli etkilerindendir.

2.2 NAMUS CİNAYETLERİ

Namus cinayetleri kadına yönelik şiddetin en korkunç biçimlerinden biridir ve en temel hak olan kişinin yaşam hakkını elinden alır. Namus, cinsiyetler arasındaki ilişki bağlamında ele alındığında erkeğin kadın üzerindeki hakimiyet ve denetimini ifade eder. Ataerkil düşüncenin egemen olduğu her yerde olduğu gibi ülkemizde de namus kavramı kadın bedeni ve cinselliğinin erkekler tarafından kontrolü ve denetimi üzerinden temellendirilerek tanımlanır. Bu denetim toplumdaki çeşitli kurumlar aracılığıyla üretilir ve sürdürülür. Bunun en belirgin olduğu alan ailedir. Toplumsal normlar ile kaba hatları çizilen namus anlayışı, yere, zamana, gruba veya kişiye göre çeşitlilik gösterir.

Kadının pantolon giymesi, dışarı yalnız çıkması, yabancı kişilere bakması veya konuşması, bir erkekle görüşmesi, izinsiz ailesini ziyaret etmesi, “açık” giyinmesi, gece sokakta olması, evlilik dışı cinsel birliktelikte bulunması, evlilik dışı hamilelik ve buna benzer pek çok durum, kadının ve beraberinde onun “sahibi” olan erkeğin namusunu zedeleyen sebepler olarak görülebilmektedir.

Sonuçta namus hem kadınları, hem erkekleri belirli bir biçimde davranmaya zorlar. Türkiye’de kadın namusunun korunması başta kadının kocasının olmak üzere babasının, erkek kardeşinin ya da ailedeki kadın ve erkek diğer bireylerin, akrabaların ve aynı zamanda toplumun diğer üye ve kurumlarının ödevi olarak kabul edilmektedir. Böylece kadının, bu göreceli namus anlayışına hanel getirecek bir şey yapması halinde cezalandırma işi bu kişiler veya kurumlara düşmektedir. Cezalandırma ise kadının toplumdan dışlanması, saçının kazınması, burnunun, kulağının, cinsel organının kesilmesi veya dağlanması yoluyla organlarına zarar verilmesi, intihara zorlanması ya da çeşitli biçimlerde öldürülmesi şeklinde olabilmektedir.

Namusunu temizlemek amacıyla bir kadını çeşitli şekillerde cezalandırma veya öldürme, erkeğin tek başına verdiği bir karar olabildiği gibi, cezanın biçimine zamanına, failine ve yerine karar vermek üzere “törelere gereği” oluşturulan ve geniş bir insan grubunu kapsayan aile meclisince verilen bir karar da olabilmektedir.

Namus cinayetleri yalnızca bir bölgeye ya da kültüre mal edilemeyecek kadar geniş bir alanda görülmektedir. Türkiye, Bangladeş, Brezilya, Ekvador, Mısır, Almanya, Hindistan, İran, Irak, İtalya, Ürdün, Fas, Pakistan, Filistin, İsveç ve İngiltere gibi birçok ülkede kadınlar namus adına katledilmektedir.

Namus cinayetlerinin varlığı ve yaygınlığı toplumun kültürel yapı ve buna bağlı değerleriyle ilişkilidir. Çok yakın bir zamana kadar namus adına işlenen cinayetler, ağır tahrik gerekçesiyle indirime tabi idi. Yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu’nda töre saiki ile işlenen cinayetlerin ağır ceza kapsamına alınması olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Ancak namus saiki yerine töre saiki ifadesinin yer alması bu cinayetlerin ceza kapsamını ne yazık ki daraltmıştır.

Türkiye’deki sığınmaevi sayısının yok denecek kadar az olması, bu gerekçeyle öldürülme tehdidi altında yaşayan kadınlar için hala ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Namus gerekçesiyle öldürülme tehdidi yaşayan kadınlar yakın çevrelerinden genellikle destek alamamakta, çaresizlik içinde sığınabilecekleri bir yer aramaktadırlar. Kadın sığınaklarının sayısının artması bu tehditle karşı karşıya kalan kadınların yaşamlarına güven içinde devam etmeleri için zorunludur.

2.3 KADIN TİCARETİ

Silah ve uyuşturucu ticareti ile adı birlikte anılan ancak diğer ikisinden farklı olarak ticaretin konusunu bir nesnenin oluşturmadığı insan ticareti, Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Protokolün 3. maddesinde “kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” olarak tanımlanmaktadır. İstismar terimi, “asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını” ifade etmektedir.

Seks işçiliğine zorlama, çeşitli işlerde zorla çalıştırma, organların alınması şeklinde görülen insan ticareti, ekonomik ve sosyal problemler, cinsiyete dayalı ayrımcılık, aile içi şiddet, fırsat eşitsizliği, ucuz iş gücü talebi, riski düşük ve kazancı yüksek bir suç olması gibi nedenlerle yaygın olarak varlığını sürdürmektedir.

Her yıl dünya genelinde mağdur olanların sayısı milyonlarla ifade edilmektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), dünya genelinde 1.2 milyon çocuğun her yıl tarım, madencilik, ev hizmetleri ve fuhuş sektöründe çalıştırılmak üzere satıldığını açıklamıştır. Yine yüzde 70'i kadın ve yüzde 50'si çocuk olmak üzere her yıl 600.000 ila 800.000 kişinin sınır ötesi insan ticaretinin mağduru olduğu tahmin edilmektedir.

2.3.1 Türkiye’de İnsan Ticareti İle Mücadele

İnsan ticaretinin Türkiye’deki durumuna bakıldığında, çoğunlukla Moldova, Ukrayna, Rusya, Kırgızistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Gürcistan’dan, eğitim görme imkanı tanınmamış, işsiz, aile içinde şiddete maruz kalan genç kadınların, yakınları veya tanıdıkları tarafından, yüksek ücretlerle iş bulacakları vaadiyle kandırılarak Türkiye’ye getirildiği görülmektedir. Kadınlar, Türkiye’ye girdikleri anda pasaportuna el koymak, şiddet uygulamak, kaçmaya çalışırsa kendisine veya ailesine zarar vereceği şeklinde tehditte bulunmak suretiyle çok kötü şartlarda çalıştırılmaktadır.

Türkiye’de, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 2004-2007 yılları arasında 741 insan ticareti mağduru tespit edilmiştir. Türkiye’de bugüne kadar tespit edilen ve yaşları 15-35 arasında değişen mağdurların tamamına yakınının kadın olduğu ve bu kadınların yine tamamına yakınının seks işçiliğine zorlandığı görülmektedir.

Türkiye’de, 2002 yılında Dışişleri Bakanlığı’nın eşgüdümünü üstlendiği “İnsan Ticareti ile Mücadele Görev Gücü” oluşturulmuştur. İlgili resmi kurumları, sivil toplum örgütlerini ve uluslar arası kuruluşları içeren bu yapı, oluşturulan bir ulusal eylem planı çerçevesinde insan ticareti ile mücadele çalışmalarını yürütmektedir.

Türkiye, insan ticareti ile etkili bir mücadeleyi mümkün kılacak yasal düzenlemeleri yerine getirmektedir. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek olan ve Palermo Protokolü olarak bilinen belge Türkiye tarafından 2003 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alandaki bir diğer önemli düzenleme, 19 Aralık 2006 tarihinde 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 80. Maddesinde yapılan değişiklikle “zorla fuhuş yaptırmak” eylemi’nin insan ticareti suçunun kapsamına alınmasıdır. Böylece Türk Ceza Kanunu, Palermo Protokolü ile uyumlu hale getirilmiştir.

Türkiye’nin çeşitli illerinde ilgili resmi kurumların mensuplarına ve sivil toplum örgütlerine yönelik insan ticareti konusunda bilgilendirici çalışmalar yürütülmektedir. 2005 yılında insan ticareti mağdurlarına yönelik kurulan 157 yardım hattı Uluslararası Göç Örgütü tarafından işletilmektedir. Bu yardım hattına Türkiye’nin her yerinden ücretsiz ulaşılabilir. 2005 yılından itibaren 157 yardım hattını tanıtan kartlar basılarak İstanbul, Antalya, Trabzon’daki hava ve deniz limanlarında ülkeye giriş esnasında dağıtılmaktadır. Yine Uluslar arası Göç Örgütü tarafından 2006 yılında tanıtım kampanyası yoluyla hem Türkiye’de hem de mağdurların geldiği ülkelerde insan ticareti hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Türkiye’de tespit edilen mağdurlara, sığınmaevleri aracılığıyla ücretsiz tıbbi, hukuki, psikolojik ve ekonomik destek sağlanmaktadır. Kadın Dayanışma Vakfı ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından kurulmuş olan sığınmaevleri insan ticareti ile mücadelenin önemli birer ayağını oluşturmaktadır. Türkiye’de kalmak isteyen insan ticareti mağdurlarına 6 ay süre ile insani vize verilmekte ve gerekli durumlarda bu süre uzatılabilmektedir. Ülkelerine dönmek isteyen mağdurlar, Uluslararası Göç Örgütü’nün “Gönüllü Geri Dönüş ve Yeniden

Entegrasyon Programı”ndan yararlanarak ücret ödemedi evlerine dönmekte ve kendi ülkelerindeki sivil toplum örgütlerinin destek programlarından yararlanabilmektedir.

Kadın Dayanışma Vakfı insan ticareti ile mücadele çalışmaları, 2005 yılında açtığı sığınakla başlamıştır. Bu tarihten itibaren ulusal ve uluslararası toplantılara katılım sağlamak yoluyla insan ticareti ile mücadele politikalarını etkilemek, eğitim çalışmalarına katkıda bulunmak ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle bu alandaki çalışmalarını sürdürmektedir.

3. AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE MEVCUT MEKANİZMALAR

Kadına yönelik şiddet toplumsal bir sorundur ve şiddetle mücadele çok sayıda kurumun işbirliğine dayalı bir mekanizmayı gerektirir. Kadının insan haklarını güvence altına alan yasalar ve mevzuatlar, uluslararası sözleşmeler, kadın danışma merkezleri ve kadın sığınakları kadın örgütleri, SHÇEK'e bağlı kurumlar, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, baroların kadın hakları uygulama merkezleri ve kadın komisyonları, Valilik ve Kaymakamlıklar, sağlık kuruluşları, Belediyeler, Aile Mahkemeleri, kolluk kuvvetleri, bu alanda çalışan sivil toplum örgütleri, üniversiteler, medya organları, Türkiye'deki şiddetle mücadele mekanizmasının önemli birer parçasıdır.

3.1 Kadın Danışma Merkezleri ve Kadın Sığınakları

Kadın danışma merkezleri, aile içinde şiddete maruz kalan kadınların telefonla ya da merkeze giderek başvurabileceği, başvurunu yargılamadan, yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak görmeden dinlemeyi ilke edinmiş gönüllü kadınların bulunduğu güvenilir adreslerdir. Kadın danışma merkezi, başvuran kadının, yaşadığı şiddetle mücadele ederken ihtiyaç duyabileceği sığınma, hukuki, psikolojik danışmanlık ile iş ve sağlık desteğini dayanışma anlayışıyla sağlar ve kadının aile içinde yaşadığı şiddetle mücadeleyi esas alır. Danışma merkezleri aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının üretildiği yerler olup, kadın sığınağı için de iletişim noktası görevi görmektedir. Danışma merkezine başvuran kadınlardan hiçbir şey için ücret talep edilmez. Şu an Türkiye'nin çeşitli illerinde, aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele eden, kapıları tüm kadınlar için sonuna kadar açık 60'ın üzerinde kadın danışma merkezi bulunmaktadır. (Bkz. Ek 1- Kadın Danışma Merkezleri İletişim Bilgileri)

Kadın sığınakları ise aile içinde şiddete maruz kalan kadınların, çocukları ile birlikte şiddet ortamından uzaklaşıp geçici bir süre için sığınabildiği yerlerdir. Burada kadınlar çocuklarıyla birlikte, yaşadıkları şiddetle mücadele edebilmek için ihtiyaç duydukları güvenli ortama kavuşurlar. Kadın sığınaklarının adresleri gizlidir ve sığınaklar kadınlar için son derece güvenlidir. Burada bulunan gönüllüler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ile avukatlar ve doktorlar, sığınakta kalan kadına yaşamı ile ilgili alacağı kararları uygularken ihtiyaç duyduğu psikolojik danışmanlık, iş danışmanlığı, hukuki danışmanlık ve tıbbi desteği dayanışma

anlayışıyla sağlar. Kadın sığınaklarındaki dayanışma ekibini, kadın bakış açısına sahip gönüllü ve ilgili alanlarda çalışan profesyonel kadınlar oluşturur.

1971 yılında İngiltere’de kurulan Chiswick Kadın Danışma Merkezi, Avrupa’daki ilk kadın danışma merkezi olarak bilinmektedir. 1974 yılında Londra, Paris ve Berlin’de ilk kadın sığınakları kurulmuştur. Bunu takip eden yıllar içerisinde çeşitli ülkelerde çok sayıda kadın danışma merkezi ve kadın sığınağı kurulmuştur. 1980’lerin ikinci yarısında gelişmiş ülke devletleri kadın danışma merkezleri ve sığınakları kendi sosyal hizmet yükümlülükleri arasına alan düzenlemeler yapmıştır.

- Türkiye’nin ilk kadın danışma merkezi 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı tarafından açılmıştır
- İlk Kadın Sığınağını 1990’da Bakırköy Belediyesi açmıştır.
- Yine ilki 1990’da olmak üzere Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından “Kadın Konukları” adıyla 19 sığınak açılmıştır.
- Türkiye’nin İlk Bağımsız Kadın Sığınağını Kadın Dayanışma Vakfı 1993’te Ankara Altındağ Belediyesi ile işbirliği halinde açmıştır.
- 1991 yılından günümüze Türkiye’nin çeşitli illerinde bağımsız ve yerel yönetimlerle işbirliği halinde çok sayıda kadın danışma merkezi açılmıştır.

5393 sayılı Belediyeler Yasası’nda Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen ilçe belediyelerine kadın sığınağı açma görevi verilmiştir. Avrupa Parlamentosu kriterlerine göre her 7500 kadın ve kız çocuğu için bir kadın sığınağı açılması gerekmektedir. Her iki durumda da Türkiye’de açılması gereken sığınak sayısı birkaç bini bulmaktadır; ancak bugün Türkiye’de 40’a yakın kadın sığınağı vardır.

Her yıl Türkiye’nin farklı bir ilinde, o ildeki danışma merkezi olan kadın kuruluşlarından biri tarafından “Kadın Danışma Merkezleri ve Sığınaklar Kurultayı” gerçekleştirilmektedir. Kurultay 1998 yılından beri aralıksız devam etmektedir. Kadın Danışma Merkezi veya sığınağı açmış ya da açma hazırlığında olan kadın kuruluşlarının katılımıyla gerçekleşen bu kurultayda, Kurultayı takip eden bir yıl için aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadele

eylem planı oluşturulmakta, ilgili kurum ve kuruluşlardan taleplerin de yer aldığı kurultay kararları basına duyurulmaktadır.

3.2 Kadın Örgütleri

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele eden çok sayıda kadın örgütü vardır. Çankırı Asliye Hukuk Mahkemesi hakimi Mustafa Durmuş’un "Kadının sırtından sopası, karnından sıpası eksik olmaz," diyerek, dayak nedeniyle boşanmak isteyen bir kadının davasını reddetmesi üzerine bir grup kadın tarafından hakim aleyhine dava açılmış ve 1987 yılında Kadıköy’de kadınlar “Bağır Herkes Duysun” diyerek yürümüşür. Kadınlar şiddetle mücadele için örgütlenmiş, bunu izleyen dönemde çok sayıda kadın örgütü kurulmuştur. Kadın örgütleri, kadın danışma merkezi ve sığınaklarla, yürüttükleri kampanyalar ve çeşitli etkinliklerle kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmaya dönük mücadeleyi aktif biçimde sürdürmektedir.

3.3 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Başbakanlığa bağlı olarak kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını geliştirmek, kadını ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda etkin hale getirmek ve eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla yapılacak her türlü çalışmaya destek vermek, bu konularda stratejiler geliştirmek, plan ve programları oluşturmak ve temel politikaların belirlenmesine katkıda bulunmak amacıyla 1990 yılında kurulmuş, 2004 yılında yeniden yapılandırılmıştır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadın-erkek eşitliğinin hayata geçirilmesinden sorumlu ulusal mekanizma olarak kadına yönelik şiddet alanında resmi kurumlar arasında koordinasyonu da sağlamaktadır. 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi çerçevesinde sorumlu/işbirliği kuruluşları ve ilgili kuruluşların faaliyetleri, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından üçer aylık dönemler halinde takip edilmektedir. Yine Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün koordinasyonu, ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla aile içinde kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik 2007- 2010 yıllarını kapsayan “Kadına Yönelik Aileiçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı” hazırlanmıştır.

3.4 SHÇEK Merkezleri, Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde bulunan Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Aile Danışma Merkezleri, Toplum Merkezleri gibi adresler aracılığıyla şiddet mağduru kadınlara ve çocuklarına sığınmaevi, danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme, ayni ve nakti yardım sağlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar gibi alanında uzman kişilerin görev yaptığı bu birimler kadının ihtiyaç duyduğu desteği sağlamada önemli bir işleve sahiptir. Ülkemizde her ilde Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bulunmaktadır (Bkz. Ek 2- SHÇEK İl Müdürlükleri İletişim Bilgileri, Ek 3- SHÇEK İlçe Müdürlükleri İletişim Bilgileri).

3.5 Aile Mahkemeleri

Şiddet mağduru kadını ve çocuklarını şiddet uygulayıcıdan korumanın en etkin yollarından biri 4320 sayılı aileyi koruma yasasıdır. Mağduru yasa hakkında bilgilendirmek ve yasanın uygulanabilmesi için aile mahkemesine gidip bir dilekçeyle başvurmak, kısa bir sürede gerekli olan koruma emrinin çıkmasını sağlamak için yeterli olmaktadır. Aile Mahkemeleri, aile içi şiddet mağdurunun şiddet uygulayıcıdan korunmasını ve mağduriyetinin önlenmesini sağlayacak şiddetle mücadele mekanizmasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

3.6 Baroların Kadın Hakları Uygulama Merkezleri

Kadınlara yönelik hukuki danışma merkezleri çalışmaları başta Ankara ve İstanbul olmak üzere Barolar tarafından başlatılmıştır. Barolar bünyesindeki Kadın Hakları/Hukuku Komisyonları arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla "Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonları Ağı" (TÜBAKKOM) kurulmuştur. Giderek artan komisyonların sayısı 49'a ulaşmıştır (Bkz Ek 4- Kadın Hukuku Komisyonu Olan Baroların İletişim Bilgileri).

Şiddet mağduru kadınların yasal haklarını öğrenmesi, uygulanmasını talep etmesi ve uygulama sırasında gereksinim duydukları hukuksal desteği sağlamada bu merkezler oldukça önem taşımaktadır.

3.7 Valilik ve Kaymakamlıklar

Ekonomik desteğe ihtiyaç duyan kadınlar Valilik ve Kaymakamlıklar bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından bu konuda destek alabilmektedir. Yine bazı illerde kaymakamlık- kadın örgütü işbirliği ile açılmış sığınmaevleri de mevcuttur.

3.8 Belediyeler

5393 sayılı Belediyeler Kanunu'nun 14. Maddesi'nde "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar." ibaresi yer almaktadır. Gittikçe artan sayıda belediye kadın danışma merkezi, aile danışma merkezi, sığınak gibi şiddet mağduru kadınların başvurup psikolojik, tıbbi, hukuksal destek alabileceği, sığınabileceği merkezler açmaktadır. TÜİK'in verilerine göre, nüfusu 50.000'i geçen 197 yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu ölçü esas alındığında örneğin İstanbul'da en az 29 sığınak açılması gerekmektedir.

4. YASAL HAKLARIMIZ

Yürürlükte bulunan 1982 Anayasası kadın ve erkek arasında eşitlik öngörmektedir. Anayasa'nın 10. Maddesi'ne göre: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Ancak kadın erkek eşitliğini sağlamakla görevli olan devletin, eşitlik sağlanıncaya kadar olumlu, özel önlemler alması gerektiği, kadın hareketinin temel taleplerinden biri olmaya devam etmektedir.

4.1. 4320 SAYILI YASA

Kadına yönelik şiddetin görünür hale gelmesi, tanımlanması ve şiddetin önlenmesi konusunda hükümetlere sorumluluklar yüklenmesi, aile içi şiddet konusunda özel yasaların çıkarılmasını gerekli kılmıştır. 4320 sayılı yasa aile içi şiddeti önleme/koruma sağlama amacına yönelik olarak 1998'de yürürlüğe girmiştir ve yaklaşık dokuz yıllık bir uygulama sonrası eleştiriler de dikkate alınarak 2007 yılında yasada bazı değişiklikler yapılmıştır.

Evli, evli olmalarına rağmen ayrı yaşayan kadınlar, boşanma davası nedeniyle ayrı yaşayan ya da mahkemece ayrılık kararı verilen kadınlar 4320 sayılı yasadan yararlanma hakkına sahiptir.

4320 sayılı yasa sadece fiziksel şiddet durumunda değil cinsel, ekonomik psikolojik şiddet yaşandığında veya bu yöndeki tehdit ve baskı içeren her türlü davranışa karşı uygulanır.

Aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinden her biri şiddet uygulayan olabilir.

Şiddete Uğruyorsak Ve Şiddete Uğrama İhtimalimiz Varsa Ne Yapacağız ?

- En yakın karakola ya da jandarmaya başvurarak tutanak tutturacağız.

- Fiziksel şiddete uğramış isek en yakın sağlık ocağı ya da hastaneye başvurarak rapor alacağız.
- Şahsen başvurunun yanı sıra, telefon ile de şikayette bulunabiliriz.
- Olaylara ve duruma tanık olan kişiler de mesela komşu veya akrabalarımız da şikayette bulunabilirler.
- Şikayeti alan bu kurumlar, uygulanan şiddetin zaptını tutmak ve gerekiyorsa mağduru Adli Tıp Kurumuna göndermek ve bu raporla birlikte evrakı Cumhuriyet Savcılığına göndermek zorundadırlar.
- Cumhuriyet Savcılığına doğrudan doğruya başvurarak da şikayette bulunabiliriz ve ailenin Korunması Hakkındaki Kanun'un gereğinin yapılarak başvurumuzun Aile Mahkemesine gönderilmesini gerekli tedbirlerin alınmasını istemeliyiz.
- Yapılan şikayet veya ihbarlar üzerine, savcılıklar eylem Türk Ceza kanunundaki başka bir suçu içerse bile mutlaka 4320 yasa gereği koruma kararının alınması talebi ile dosyayı aile mahkemesine göndermek durumundadır.
- Doğrudan aile mahkemelerine başvurabiliriz.

Yetkili Mahkeme: Tedbir kararı Türkiye'nin her yerindeki Aile Mahkemesinden alınabilir. Şiddete uğradığınız için evinizden ayrılmak zorunda kalmış iseniz, bulunduğunuz yerdeki Aile Mahkemesinden tedbir kararı isteyebilirsiniz.

4320 Sayılı Yasa, Şiddet Uygulayanın;

- Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasını,

- Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireyelerine tahsisi ile bu bireyelerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasını,
- Aile bireyelerinin eşyalarına zarar vermemesini,
- Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesini,
- Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmamasını,
- Bir sağlık kuruluşuna muayene ve tedavi için başvurmasını,

sağlayacak tedbirleri içermektedir.

Tedbirlerin Özellikleri:

Tedbirler yukarıdakilerle sınırlı sayıda değildir.Hakim bunlar dışında da tedbir kararı alabilir.

Nafaka:

Aile Mahkemesine vereceğiniz dilekçede kendiniz ve çocuklarınız için miktar belirterek nafaka isteğinde bulunabilirsiniz.Hakim yasa gereği size ve çocuklarınıza nafaka ödenmesine karar verecektir.

Harçtan Muafiyet:

4320 sayılı yasadan yararlanmak için harç ödemeniz gerekmez.

Lehinize koruma kararı verilmesi durumunda:

- Bulduğunuz konut polis tarafından haftada bir ziyaret edilir.
- Birinci derece yakınlarınız ile iletişim kurulur.
- Komşularınızın bilgisine başvurulur.
- Oturulan yerin muhtarından bilgi alınır.
- Bulduğunuz konutun çevresinde araştırma yapılır.

Gerek kolluk kuvvetlerinin kontrolü sonucunda gerekse sizin ya da herhangi bir kişinin eşinizin tedbir kararına uymadığını bildirmesi halinde , kolluk kuvvetleri soruşturma açılması için olayı cumhuriyet savcılığına bildirmek zorundadır.

Bu durumda Cumhuriyet Savcılığı koruma kararına uymayan eşiniz hakkında dava açacak ve eşiniz üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

4.2 MEDENİ KANUN

Yasada evlilik içinde kadın ve erkek eşit haklara sahiptir.

- Evlenmek için kadın ve erkeğin 17 yaşını doldurmuş olması gereklidir. Çok önemli nedenler varsa hakim kararı ile 16 yaşında evlenilebilir.
- Hiç kimse zorla evlendirilemez. Zorla evlendirilme durumunda evliliğin iptalini istenebilir.
- Evlendikten sonra kadın eşinin soyadı ile birlikte kendi soyadını da kullanabilir
- Eşlerden her biri meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir.
- Eşler oturacakları konutu beraberce seçerler.
- Eşler çocukların velayetini birlikte kullanacaklar anlaşmazlık halinde ise hakim karar verecektir.
- Evlilik birliğinin yönetiminde kadın erkek eşitliği vardır. Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler. Hakim gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.(Kocanız birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmez ise hakim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen size yapmalarını emredebilir.Hakim gerektiği takdirde kocanın mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırabilir.)
- Eşler birlikte yaşarken, eşlerden birinin istemi üzerine hakim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

- Eşlerden biri ortak hayat sebebiyle; kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi bir biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Bu durumda hakim, eşlerden bininin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.
- Yeni yasa ile aile konutu düzenlemesi yapılmıştır.
 - Aile konutu olan yerden dövlerek ya da başka haksız bir nedenle kovulan kadın da çıkartıldığı bu konuta orada oturulmuyor olsa bile aile konutu şerhi verdirebilir.
 - Aile konutu ile ilgili sözleşme diğer eşin rızası bulunmadıkça feshedilemez
 - Aile konutu devredilemez ve aile konutu üzerindeki haklar sınırlanmaz
 - Aile konutunun mülkiyeti eşlerden birine ait olsa bile aile konutu olarak övgülenen taşınmaz malın sahibi olmayan diğer eş, tapu kütüğüne konutla ilgili olarak aile konutu şerhi verilmesini isteyebilir.
 - Bunun için ikametgah belgesi
 - Nüfus kayıt örneği veya evlilik cüzdanı ile başvuruda bulunulabilir.
- Yeni yasada edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak getirilmiştir. Yani evlenmeden önce ya da evlendikten sonra yasada sayılı olan mal rejimlerinden herhangi birini seçmediğiniz takdirde , Medeni kanun'un kabul ettiği edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmiş sayılırsınız.

Yasada edinilmiş mallara katılma rejimi dışında üç çeşit mal rejimi vardır.

- 1- Mal ayrılığı rejimi
- 2- Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi
- 3- Mal ortaklığı rejimi

Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Nedir?

Evliliğin ölüm veya boşanma ile sona ermesi durumunda malların nasıl bölüşüleceğini tayin eden bir sistemdir. Bu mal rejiminde kural olarak iki çeşit mal grubu bulunur.

Kişisel Mallar: Eşler arasında bölüşülmeyecek olan malvarlığı değerleridir.

- Eşlerden birinin kişisel kullanımına yarayan eşyalar
- Evlenmeden önce eşlere ait olan malvarlıkları

- Miras yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri
- Manevi tazminat alacakları

Edinilmiş Mallar: Eşler arasında bölüşüme tabi olan malvarlığı değerleridir.

- Evlenme tarihinden sonra eşlerin çalışarak emek vererek elde ettikleri gelirler
- Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının yaptığı ödemeler (Emekli sandığı vb. kuruluşların ödediği emeklilik ikramiyesi gibi.)
- Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar
- Kişisel malların gelirleri

01.01.2002 tarihinden sonra edinilen mallarda, kocanızın adına kayıtlı olsa dahi mal rejiminin tasfiyesini ve ayrıca katkı payına dayalı tazminat isteyebilirsiniz.

BOŞANMA

Zina, hayata kast, kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, evlilik birliğinin sarsılması, boşanma sebeplerindendir.

Evlilik birliği en az bir yıl sürmüş ise tarafların birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi halinde boşanmaya karar verilebilir. Ancak bu durumda hakimin tarafların iradelerini serbestçe açıkladıklarına kanaat getirmesi ve tarafların boşanmanın sonuçları hakkında yaptıkları düzenlemeyi kabul etmesi gerekir.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin isteği üzerine boşanmaya karar verilir.

Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri birlikte oturulan yerdeki aile mahkemesidir.

Kocanızla anlaşmazlığa düşüp, ortak yerleşim yerinden ayrıldığımızda, yerleştiğiniz yerde boşanma davanızı açabilirsiniz. Ancak buranın sürekli kalma niyetiyle oturduğunuz yer olduğunu kanıtlamak durumundasınız.

Boşanma Halinde Haklarımız

Boşanma davası açılınca kendiniz ve çocuklarınız için tedbir nafakası isteyebilirsiniz. Ayrıca hakim davanın devamı süresince gerekli olan özellikle eşlerin barınmasına, geçimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin önlemleri kendiliğinden alır.

Boşanma davası açılmadan önce veya dava görülürken eşin çocuğu kaçırmaması, götürmesi, görüştürmemesi halinde mahkemeden tedbir olarak velayetin tarafınıza verilmesini veya çocuğunuzla kişisel ilişki düzenlenmesini isteyebilirsiniz.

Maddi Tazminat

Boşanma sonucunda evlenme ile sahip olduğunuz veya gelecekte beklediğiniz menfaatlerinizin zedelenmiş olduğunu düşünüyorsanız, maddi tazminat davası açabilirsiniz.

Kocanızın sözüne güvenerek çalıştığınız işten ayrılmışsanız, eğitiminizi evlenme nedeniyle yarım bırakmışsanız , yine çalışmadığınız için boşanmakla kocanızın desteğini yitirdiğinizden dolayı bu tazminatı isteyebilirsiniz.

Ancak bunun için kusursuz ve ya daha az kusurlu olmanız gerekmektedir.

Manevi Tazminat

Evlilik süresince kişilik haklarınıza saldırı oluşturan davranışlara maruz kalmışsanız, kusursuz veya kocanıza göre daha az kusurluysanız manevi tazminat talebinde bulunabilirsiniz.

Maddi ve manevi tazminatı boşanma kararı kesinleşinceye kadar ayrıca harç ödemeksizin isteyebilirsiniz.

Yoksulluk Nafakası

- Boşanma ile yoksulluğa düşerseniz ,
- Boşanmaya neden olan olaylarda daha ağır kusurlu değilseniz
- Boşanma davası sırasında istekte bulunmuşsanız
- Ve boşanma gerçekleşmiş

ise size yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilebilir.

Yoksulluk nafakasını boşanma davası içinde yargılamanın her aşamasında sözlü ve yazılı olarak isteyebilirsiniz.

Maddi, manevi tazminat ve yoksulluk nafakasını boşanma davası sırasında talep etmemişseniz

bu haklarınızı boşanma kararının kesinleşmesinden sonraki 1 yıllık süre içinde ayrı bir dava açarak isteyebilirsiniz. Bu bir yıllık süreyi geçirirseniz artık bu hakları talep edemezsiniz.

Boşanma davası açılınca evliliğe ait mal varlığı değerlerinin yani mal rejiminin tasfiyesi kendiliğinden yapılarak, paylaşım yapılmaz. Bunun için ayrıca harcını vererek, ayrı bir dava açmanız ve talepte bulunmanız gerekmektedir.

Çeyiz ve ziynet eşyanızı (düğünde ve nikahta size takılan altınların iadesini veya bedelinin ödenmesini) boşanma davası ile veya ayrı bir dava ile harcını ödeyerek isteyebilirsiniz.

Boşanmada Velayet

Mahkeme boşanma ve ayrılığa karar verirken anne ve babayı dinler ve sonra anne ve babanın haklarını ve çocukla olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Velayet ilişkisi düzenlenirken küçük çocukların anne bakım ve şefkatine muhtaç olup olmadıkları göz önünde tutulur. İdrak çağındaki çocuklarında velayet konusunda dinlenmesi ve onların ifade edeceği görüşe de önem verilmesi gerekir.

Boşanma, ayrılık ve evliliğin iptaline karar verildiğinde, velayet hakkı kendisine verilen taraf, diğer taraftan çocuk için onun ergin olmasına kadar bakımı ve eğitime katkı amacıyla iştirak nafakası ister.

Boşanma davası sırasında iştirak nafakası isteğinden vazgeçilmiş olması (Anlaşmalı boşanma dahil) daha sonra bu nafakanın istenmesine engel olmaz.

Boşanma Durumunda Miras Hakları

Boşanma durumunda eşler birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar. Boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla (yani vasiyetle) kendilerine tanınan hakları kaybederler. Eğer aksi bir düzenleme yer almamış ise boşanma davası devam ederken ölen davacının mirasçılarında birinin davaya devam etmesi ve davalının kusurunun ispatlanması halinde de yukarıdaki durum uygulanır.

Ölüm Durumunda Miras Hakları

Miras bırakanın alt soyu yani çocuklar ile birlikte mirasçı olursanız mirasın dörtte biri, miras bırakanın anne ve babası ile birlikte mirasçı olursanız mirasın yarısı, miras bırakanın büyük

ana ve büyükbabaları ve onların çocukları ile mirasçı olursanız mirasın dörtte üçü, bunlar da yoksa mirasın tamamı eşe kalır.

Evlat Edinme

Yeni medeni kanun evlat edinme konularında yenilikler getirmiştir. Evlat edineceklerin çocuğunun olmaması şartı kaldırılmıştır. Eşler ancak birlikte evlat edinebilirler. Eşlerin birlikte evlat edinebilmeleri için otuz yaşını doldurmuş bulunmaları veya en az beş yıldan beri evli bulunmaları gerekir.

Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ve evlat edinmek istediği kişiden en az on sekiz yaş büyükse evlat edinebilir.

Evli olmayıp ta birlikte yaşayanlar evlat edinemezler.

Artık kimlik belgelerimizde medeni hal bölümünde boşanmış, dul gibi ibareler bulunmamaktadır. Bu olumlu bir gelişmedir ancak kanımızca kimlik belgesinde medeni hal bölümünün olmaması en doğrusu olacaktır.

4.3 İŞ KANUNUNDAN DOĞAN HAKLARIMIZ

İş kanununda ilke olarak eşit işe eşit ücret ve kadın erkek eşitliği söz konusudur ve yasada aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu 5.maddesi “iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamayacağı öngörülmüştür.” İşveren, biyolojik sebepler veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye iş sözleşmesinin yapılmasında, şartların oluşturulmasında, uygulanmasında veya sona ermesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum ve süt izinlerini kullanmak iş akdinin feshi için geçerli nedenler değildir.

İş akdiniz yukarıda sayılan nedenlerle feshedilecek olursa işe geri dönmenizi talep edebilirsiniz.

İşverence geçerli sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin mahkemece geçerli olmadığı tespit edilirse feshin geçersizliğine karar verilir. Bu durumda işveren işçiyi bir ay içinde işe başlatmak zorundadır. Bunun için işçi kesinleşen mahkeme kararının tebliğinden itibaren on iş günü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunmak zorundadır. Bu sürede başvurmaz ise işverence yapılan fesih geçerli bir fesih sayılır.

Mahkeme işçinin başvurusuna rağmen, işçinin işe başlatılmaması halinde ödenecek tazminat miktarını kararında belirtir. Bu tazminat miktarı ise en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücret tutarındadır.

Geçerli olmayan bir sebeple iş aklınız feshedildiğinde veya fesih bildiriminde geçerli bir sebep gösterilmemiş ise Kıdem ve İhbar tazminatlarınız ve diğer işçilik haklarınızı isteyebilirsiniz. Bu isteğiniz doğrultusunda ödeme yapılmaz ise bir ay içinde iş mahkemesine dava açabilirsiniz.

Çalışırken evlendiğiniz takdirde, evlilik tarihinden itibaren bir yıl içinde isterseniz kıdem tazminatı alarak işten ayrılma hakkınız vardır.

İşyerinde Cinsel Taciz

Eğer işyerinizde başka bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel tacize uğradığınızı işvereninize bildirmenize rağmen, gerekli önlemlerin alınmaması halinde iş sözleşmenizi derhal fesih hakkınız vardır.

Ancak fesih yetkisi iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu diğer tarafın öğrendiği günden başlayarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl sonra kullanılamaz.

4.4 TÜRK CEZA YASASI

Kadınların aile içinde ve toplumsal yaşamın her alanında karşılaştığı fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet Türk Ceza Yasasına göre suçtur.

- Kan davası ve töre sebebiyle işlenen cinayetlerde ve hamile kadının kasten öldürülmesinde verilecek ceza arttırılır.
- İhmalle yaralama ile hamile kadının çocuğu doğarsa veya düşerse verilecek ceza arttırılır.
- Kadının rızası olmadan çocuğunu düşürten kişi cezalandırılır.
- Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde rızaya dayalı olsa bile hamileliğin sonlandırılması halinde hamileliği sonlandıran kişi cezalandırılır.Çocuğunun düşürülmesine rıza gösteren kadın da cezalandırılır.
- Kadının tecavüz sonucu hamile kalması sonucunda, yirmi haftadan fazla olan gebeliklerin sona erdirilmesi durumunda ceza verilir.

Cinsel Saldırı Suçu

Cinsel birleşmenin gerçekleşmediği, ancak cinsel tatmine yönelik olan eylemler, vücuda organ veya başka bir cisim sokulmak suretiyle, kadının vücut dokunulmazlığını ihlal eden suçlardır.

Bu suçların;

- Saldırı suçu, (bedensel ve ruhsal olarak kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı)
- Kamu görevi ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılarak, üçüncü derece dahil kendi ya da eşinin akrabalarına karşı silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde,

sanıklar daha ağır cezalar görürler.

Çocukların Cinsel İstismarı

Onbeş yaşını tamamlamamış çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, çocuğun rızası olsa da suçtur.

Onbeş yaşını tamamlamış çocuklara karşı ise cebir, tehdit ve kandırma ile gerçekleştirilen cinsel davranışlar suçtur.

Cinsel istismarın;

- vücuda organ veya sair cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi halinde,
- Amca, dayı, hala, teyze, baba gibi yakın akraba tarafından gerçekleştirilmesi halinde,
- Öğretmen bakıcı ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması,
- Birden fazla kişi tarafından işlenilmesi,

halinde verilecek cezada artırım yapılır.

Cinsel Taciz

Cinsel saldırı boyutlarına ulaşmayan cinsel amaçlı işlenen suçlardır. Cinsel taciz işveren, öğretmen veya aileden biri tarafından yapılırsa verilen ceza arttırılır.

Cinsel, fiziksel ve psikolojik saldırıya uğranıldığında yapılması gerekenler:

- En yakın polis yada jandarma karakoluna, ya da savcılığa başvurmak,
- Yapılan başvuruda olayı tüm ayrıntılarıyla anlatmak
- Şikayetçi olduğunu mutlaka belirtmek ve tutanağa geçirtmek.
- Adli tıp'a gönderilerek durumunun tespitini istemek.
- Adli tıp raporunun yanı sıra şiddetin ve tecavüzün yarattığı psikolojik travmanın tespiti için de rapor alınmasını istemek.

Cinsel saldırı ve tecavüze uğramış iseniz:

- Delillerin kaybolmaması için, saldırıya uğradığınız yerdeki delillerin tespit edilebilmesi için etrafı toplamayın, yıkanıp, temizlenmeyin.
- Tecavüz esnasında üzerinizde bulunan giysileri, üzerinde delil oluşturacak, kan, sperm, kıl, saç gibi delil sayılabilecek örneklerin varlığı nedeniyle saklayın.
- Bunları karakol yada savcılıklara teslim edin.

Tecavüz olaylarında cinsel ilişkinin izlerinin kaybolmaması ve tecavüzün kanıtlanması için 24 saat içinde Adli tıba sevk edilerek, bunun bir rapor ile tespit edilmesi gerekmektedir.

5. KADINA YÖNELİK AİLEİÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI ARAÇLAR

Kadına yönelik şiddet, dünyanın her yerinden kadın ve kız çocuklarının hangi din, dil, etnik gruba ya da sınıfa dâhil olurlarsa olsunlar, hayatları boyunca maruz kaldıkları temel insan haklarının ihlalidir. Bu gerçekten hareketle, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, hem üye devletlerin bu alanda düzenlemeler yapmalarını, hem de bu konunun küresel siyasi gündeme girmesini sağlamak için hazırladıkları çeşitli metinlerde ve yaptıkları çalışmalarda kadına yönelik şiddeti ele almışlardır. Bu belge ve çalışmalar, imzalayan devletler üzerinde ulusal hukuk belgeleri gibi bir yaptırım gücüne sahip olmasalar da, kadın hareketine şiddetle mücadelelerinde ciddi bir güvenilirlik ve meşruiyet desteği sağlamaktadır.

Bu bölümde, Türkiye'deki kadına yönelik aileiçi şiddet mücadelesine önemli uluslararası dayanaklar olmaları bakımından, üyesi olduğumuz Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi ile Ekim 2005'te üyelik müzakerelerine başlayacağımız Avrupa Birliği'nin, aile içinde kadına yönelik şiddeti ele alan metin ve çalışmalarından bahsedilecektir.²⁴ Kitabın içeriği bakımından, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin kadına yönelik şiddetin en yaygın örnekleri olan kadın ticareti ile çatışma bölgelerinde yaşanan cinsel şiddete dair özel çalışmaları bu bölüme dahil edilmemiştir.

5.1.BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Birleşmiş Milletler, dünyada neredeyse her ülkenin üye olduğu bir uluslararası kuruluştur. Birleşmiş Milletler' e üye devletlerin hepsi, üye olduktan sonra Birleşmiş Milletler Şartı'nı ve Şart'ta yer alan, tüm insanların temel insan haklarının korunması ve savunulması ilkesini kabul ederler. Bunun dışında, Birleşmiş Milletler' in kuruluşundan itibaren ortaya koyduğu resmi birçok belge ve metinde, kadınların insan hakları tanımlanmış ve bu hakların korunması ve savunulmasının önemi vurgulanmıştır.

Aşağıda daha detaylı örnekleri verileceği üzere, birçok Birleşmiş Milletler metninde kadına yönelik şiddet, kadınların temel insan haklarının ihlali ve diğer haklarıyla özgürlüklerini kullanmalarının önünde bir engel olarak ortaya konmakta ve kadına yönelik şiddetin sadece

²⁴ Türkiye Birleşmiş Milletler'in kuruluşundan itibaren, Avrupa Konseyi'nin ise 1949 yılından beri üyesidir. Avrupa Birliği ile de 3 Ekim 2005 tarihinde üyelik müzakereleri başlayacaktır.

kadın-erkek eşitliğinin değil, aynı zamanda sosyal kalkınma ve uluslararası barışın önündeki temel engellerden biri olduğu savunulmaktadır.

Her ne kadar Birleşmiş Milletler belgeleri ve kararlarının yaptırım gücü hiç olmasa ya da düşük düzeyde olsa da, bu belgeler evrensel düzeyde saygı görmeleri ve hem Birleşmiş Milletler' in, hem de yerel düzeyde çalışan sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki devlet politikalarını izlemeleri ve değerlendirmeleri için mekanizmalar yaratmaları açısından çok önemlidir.

5.1.1. Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu, 1946 yılında, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'in bir organı olarak siyasi, ekonomik, toplumsal ve eğitim alanlarında kadınların haklarına yönelik raporlar hazırlamak ve tavsiye kararları almak üzere kurulmuştur.²⁵

1980'lerden itibaren, Komisyon bünyesinde oluşturulan şikayet mekanizması, Komisyon'a kadınların insan haklarının ihlalleri konusunda başvuruda bulunulmasına olanak sağlamaktadır.²⁶ Şikayet konusu herhangi bir ülkedeki sistematik ihlaller veya birçok ülkedeki kadını ilgilendiren ve hak ihlali içeren bir sorun olabilirken, şikayetçi kişi, hak ihlaline maruz kalan ya da buna tanıklık eden biri olmalıdır. Komisyon kendisine iletilen hak ihlallerini değerlendirdikten sonra ilgili ülkenin hükümetine hak ihlalinin ortadan kaldırılması için tavsiyelerde bulunur. Şikayet mekanizması cezai bir yapı olarak değil, Komisyonu'nun kadının insan hakları ihlalleri konusundaki gelişmelerden haberdar olması ve buna uygun şekilde politika geliştirmesi amacıyla kurulmuş bir raporlama sistemi olarak düşünülmelidir. Bu anlamda, Komisyonu'nun kendisine iletilen herhangi bir hak ihlali karşısında yaptırım uygulama yetkisi yoktur.

Komisyon'da şu an itibariyle Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından seçilen 45 üye bulunmaktadır.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için: <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/>

²⁶ http://www.stopvaw.org/Complaint_Mechanism_-_Commission_on_the_Status_of_Women.html

5.1.2.CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)

“Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”nin İngilizce kısaltması olan CEDAW, 1979’da Birleşmiş Milletler tarafından imzaya açılmış ve 20 ülkenin imzasıyla 1981’de yürürlüğe girmiştir.

Kadın-erkek eşitliğinin fiili olarak sağlanabilmesi amacıyla, ayrımcılıkla mücadelede ulusal eyleme yönelik gündemleri ortaya koyan CEDAW, Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan 6 temel insan hakları sözleşmesinden biridir. 30 maddeden oluşan sözleşme, çoğu zaman kadınların uluslararası hak bildirgesi olarak da tanımlanmaktadır. Halihazırda, 168 ülkenin taraf olduğu CEDAW, kadınlara karşı her türlü cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadınların insan haklarının korunmasını öngören ve bu konularda taraf ülkeler üzerinde bağlayıcı niteliği olan tek uluslararası hukuk aracı olması bakımından çok önemlidir.

1999 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından CEDAW’a ek olarak kabul edilen İhtiyari Protokol, CEDAW’ın düzenlediği konular çerçevesinde uğradıkları haksızlıkları gidermeye yönelik olarak kendi ülkelerindeki hukuk sistemi içerisinde tüm yolları denedikleri halde bir sonuç elde edemeyen kadınlara, 23 bağımsız uzmandan oluşan ve bir tür Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) olan ancak onun gibi tazminata hükmetme yetkisi bulunmayan CEDAW Komitesine bireysel başvuru yapma hakkını tanımaktadır.²⁷ Ocak 2005 itibarıyla 71 devlet İhtiyari Protokolü onaylamıştır.

CEDAW’ın maddeleri arasında kadına yönelik şiddeti direkt olarak ele alan bir madde bulunmamaktadır. Bu nedenle, 1992 yılında CEDAW Komitesi tarafından, şiddeti kadına yönelik ayrımcılığın bir parçası ve kadınların hak ve özgürlüklerini kullanmalarının önünde bir engel olarak tanımlayan; hükümetlere bu tanım çerçevesinde gerekli yasal düzenlemeler yapmaları ve varolan yasal düzenlemelerini yeniden gözden geçirmeleri çağrısında bulunan *19. Tavsiye Kararı* kabul edilmiştir.²⁸

Türkiye, üç maddesine çekince koyarak 1985’te onayladığı sözleşmeye, 1986 yılından bu yana taraftır. Çekincelerini 2000 yılında kaldıran Türkiye, 30 Temmuz 2002’de de İhtiyari Protokol’ü de onaylamıştır.

²⁷ İhtiyari Protokol’ün tam metni için: <http://www.kssgm.gov.tr/oprotocol.html>

²⁸ 19. Tavsiye Kararı’nın tam metni için: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>

5.1.3. Birleşmiş Milletler İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansı

Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insan haklarını iki temel kategori çerçevesinde düzenlemektedir. Bunlar medeni ve siyasi haklar ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklardır. Medeni ve siyasi haklar arasında, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı, işkence ve aşağılayıcı muameleden uzak olma hakkı, vb. bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel hakların arasında ise belli bir yaşama standardına sahip olma hakkını, sosyal hizmetler ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı ile eğitim hakkını sayabiliriz.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, bildirmede tanımlanan bu hakların kullanımında kadın-erkek ayırımı gözetilmemiş olsa da, bu hakların büyük bir çoğunluğunun kamusal alanda yaşanan hak ihlallerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak ortaya konduğu görülmektedir. Buna karşılık bildirmede, dünyanın her yerinde kadınların ve kız çocuklarının cinsiyete dayalı olarak özel alanda, yani aile içinde ve yakın ilişkilerde, yaşadıkları hak ihlalleri (aile içi şiddet, kız bebeklerin öldürülmesi, kız çocuklarının okula gönderilmemesi, namus ve töre cinayetleri, kadın sünneti, vb.) yok sayılmaktadır. Bu anlamda, 1993 yılının Haziran ayında Avusturya'nın başkenti Viyana'da toplanan İkinci Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kadınların *hem* kamusal hayatta, *hem de* aile içinde can güvenliği ve şiddetten uzak yaşama haklarının kadınların ve kız çocuklarının temel insan hakkı olduğu ve bu hakların da "evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünmez ve vazgeçilmez bir parçası" olduğunun kabulü çok önemli bir kilometre taşıdır.

Konferansta kabul edilen Viyana Bildirgesi ve Eylem Planı da Birleşmiş Milletler Sistemi'nin ve üye devletlerin, kamusal hayatta ve aile içinde ("özel alan"da) kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için somut adımlar atmalarının önemini vurgulamaktadır.²⁹

5.1.4 Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi

20 Aralık 1993 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen "*Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi*" kadına yönelik şiddeti ele alan ilk uluslararası insan hakları aracıdır.³⁰ Bildirmede, kadına yönelik şiddet, "kamusal ve özel alanda gerçekleşen,

²⁹ [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)

³⁰ Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı 48/104, 20 Aralık 1993.

kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya bu eylemin yapılacağına dair tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanması” olarak tanımlanmaktadır (*Madde:1*).³¹ Bildirgede, kadına yönelik şiddetin en yaygın örnekleri arasında, aile içinde ya da sevgililik ilişkisi içerisinde meydana gelen fiziksel/cinsel/ekonomik/psikolojik şiddet, ensest ve tecavüz; işyerinde, öğretim kurumlarında, sokakta ve devlet eliyle tecavüz ve cinsel taciz; kadın ticareti; fuhuşa zorlanma; namus ve töre cinayetleri, çeyiz kavgaları nedenli kadın cinayetleri ile kadın sünneti gibi gelenekler gösterilmektedir (*Madde:2*). Bu tanım önemlidir çünkü tanımda kadına yönelik şiddet sadece fiziksel zarara indirgenmemekte, duygusal zararı da kapsamaktadır. Bildirge ayrıca, sadece kamusal alanda yabancılar tarafından uygulanan şiddeti değil, özel alanda yani evde, aileçi ya da sevgililer arası ilişkilerde yaşanan şiddeti de kadına yönelik şiddet olarak tanımlamıştır.

Bildirgenin bir diğer önemi de, kadına yönelik şiddetin cinsiyet temelli oluşunun, yani şiddet gören kadının sadece kadın olduğu için bu şiddeti yaşıyor olduğunun vurgulanmasıdır. Metinde kadına yönelik şiddetin kadınların, toplumda erkeklere bağımlı ve ikincil rollerde konumlanışlarına sebep olan önemli sosyal mekanizmalardan biri olduğu ifade edilmiştir.

Bildirgede, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, failin cezalandırılması ve şiddete uğrayanın korunması konusunda devletlere düşen sorumluluklar da düzenlenmiştir. Bildirge, hukuki bir bağlayıcılığa sahip olmasa da kadına yönelik şiddetin önlenmesinde devletlerin alacakları önlemlere dair yol gösterici önemli bir araçtır.

5.1.5 Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde insan hakları ihlallerini incelemek üzere birçok raportör ve çalışma grubu birimi bulunmaktadır. 1994 yılından itibaren kadına yönelik şiddet alanında da özel bir raportörün çalışması kararı alınmıştır.³² Ağustos 2003 tarihinden bu yana da Özel Raportörlük görevini Türkiye’den Prof. Dr. Yakın Ertürk yürütmektedir.

³¹ Tam metin için: <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/21.htm>

³² Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Kararı 1994/45, 4 Mart 1994.

Özel Raportörün görevleri üç ana bölümde toplanır. Bunlardan birincisi, kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarına dair ulusal, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla veri toplamaktır. Bu verileri analiz eden Raportör daha sonra bu analiz çerçevesinde uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde önerilerde bulunmakla yükümlüdür. Bu süreçte Raportör, Birleşmiş Milletler bünyesindeki diğer raportörler, çalışma grupları ve İnsan Hakları Komisyonu uzmanlarıyla işbirliği halinde çalışır.³³

Kadına yönelik şiddet, Özel Raportörlerin çalışma alanlarının en başında bulunmaktadır. 1994 yılında, dönemin Özel Raportörü Radhika Coomaraswamy bir raporunda, kadınların temel olarak 3 şekilde; aile içinde yakınları tarafından (aile içi şiddet, kız bebeklerin öldürülmesi, vb.), içinde yaşadıkları toplulukta (tecavüz, kadın ticareti, vb.) ve devlet tarafından (gözetiminde cinsel şiddet ve silahlı çatışmalarda tecavüz, vb.) şiddete maruz bırakıldıklarını saptamıştır.³⁴ Şu an Birleşmiş Milletler Özel Raportörü olan Prof. Dr. Yakın Ertürk ise aile içinde kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet, kadın ticareti, savaşta tecavüz ve kadın sünneti gibi şiddet türlerinin, kadınların HIV/AIDS'e yakalanma riskini artırdığını vurgulamaktadır.³⁵

5.1.6 Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansları

1970'li yılların başından itibaren uluslararası kadın hareketi, dünyanın her yerinden kadınların toplumsal ve ekonomik alanda yaşadıkları sorunların küresel gündemde yer almasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler nezdinde bir dizi girişim başlattı. Bu çabaların ilk meyvesi, 1975 – 1985 yılları arasının “*Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış için Kadın OnYılı*” kabul edilmesidir. Ardından 1975 yılında Meksika’da Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlendi. Bu konferansın önemi, dünya devletlerinin sadece kadın sorunlarını konuşmak üzere bir araya geldikleri ilk uluslararası toplantı oluşundan ileri gelmektedir. Konferansta, kadınların sorunlarının uluslararası toplumsal, siyasi ve ekonomik gündemin bir parçası olması gerektiği ilk kez uluslararası düzeyde vurgulandı.

Meksika’daki konferansı, 1980 yılında Kopenhag’da (Danimarka); 1985 yılında Kenya’nın başkenti Nairobi’de ve 1995 yılında Pekin’de düzenlenen konferanslar izledi.³⁶ Bu konferanslar, dünyanın her yerinden kadınların, kendi toplumlarında yaşadıkları yoksulluk ve

³³ <http://www.un.org/rights/dpi1772e.htm>

³⁴ *Ibid.* Un org rightsdpil

³⁵ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=13900&Cr=hiv&Cr1=aids>

³⁶ Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansları hakkında ayrıntılı bilgi için: *Pekin+5: Birleşmiş Milletler’de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye’nin Taahhütleri*, Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP), İstanbul, Aralık 2001.

şiddet gibi temel sorunlarını; sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, siyasal kararalma mekanizmalarında yer alma, doğal kaynakların kullanımı gibi alanlarda cinsiyete dayalı ayrımcılık nedeniyle yaşadıkları güçlükleri, kendi hükümetlerinin ve dünya liderlerinin gündemine sokmalarına olanak sağlayan, bu alanda yasal düzenlemeler yapılması için izleme ve baskı mekanizmaları yaratmaya önyak olan, ve dünyanın farklı yerlerindeki kadın örgütlerinin birbirleriyle iletişimini ve dayanışmasını sağlayan platformlar olmuşlardır.

5.1.7 Dördüncü Dünya Konferansı Ve Pekin Eylem Platformu

1995 yılında Pekin’de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, o zamana kadar düzenlenen konferansların en geniş katılımlı olanıdır. Konferansa 189 ülkenin hükümet temsilcisi ile tüm dünyadan kadın kuruluşları katıldı. İlk defa Pekin Konferansı’nda katılımcı hükümetler, kadınların toplumsal konumlarının yükseltilmesi için ulusal alanda yapacakları düzenlemelere dair taahhütlerde bulundular.

Konferans sonunda kabul edilen Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu’nda kadınların ve kız çocuklarının haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz ve bölünemez bir parçası olduğu vurgulanmış ve kadına yönelik şiddet, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması mücadelesinde en kritik 12 sorun alanından biri olarak belirlenmiştir. Konferans’ta ayrıca, kadın-erkek eşitsizliğinin, kalkınmanın ve barışın gerçekleştirilmesinin önündeki temel engellerden biri olduğu saptaması da yapılmıştır.

Pekin Eylem Platformu’nda kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemi şu sözlerle ortaya konmuştur:

“Kadına yönelik şiddet eşitlik, kalkınma ve barışın elde edilmesinde bir engeldir. Kadına yönelik şiddet kadınların temel insan haklarını ve özgürlüklerini ihlal eder, bu hakların kullanımını engeller. Kadına yönelik şiddet meselesinde bu hak ve özgürlüklerin korunması ve savunulması konusunda gösterilen acz tüm devletleri ilgilendiren bir sorundur ve tüm devletlerce ele alınmalıdır...Tüm toplumlarda, farklı derecelerde olsa da, tüm gelir grupları, sınıf ve kültürlere mensup kadınlar ve kız çocukları fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların düşük

sosyal ve ekonomik statüleri, kadına yönelik şiddetin hem bir nedeni, hem de bir sonucu olabilmektedir”.³⁷

Pekin Eylem Platformu, ayrıca, 1994 yılında düzenlenen Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın üreme haklarına ilişkin gündemini bir adım ileriye taşıyarak “kadının insan haklarının, kadının kendi cinselliği ve üreme sağlığını ilgilendiren konulara dair, baskı, ayrımcılık ve şiddetten bağımsız olarak özgürce karar verme özgürlüğünü de içerdiğini” savunmaktadır.³⁸

Eylem Platformu, hükümetlere Konferans'ta belirlenen 12 kritik sorun alanında gerekli düzenlemelerin yapılması için çağrıda bulunmakta ve Platformun yerel düzeyde hayata geçirilmesi için tüm hükümetlerin gerekli ulusal politikaları geliştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Konferansa katılan hükümetler, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için gerekli ulusal düzenlemeleri yapmayı ve kadına yönelik şiddetle mücadelede değerli tüm uluslararası anlaşmaları onaylamayı kabul etmişlerdir. Konferansta ayrıca, hükümetlerin, şiddet mağduru kız çocukları ve kadınlar için sığınaklar açması, hukuki ve psikolojik destek hizmetleri sağlamasının önemi konusunda da görüş birliğine varılmıştır.

Konferans katılımcılarından olan Türkiye de, Pekin Eylem Platformu'nun uygulanması için hazırladığı Ulusal Eylem Planı'nda kadına yönelik şiddetle mücadelede yönelik olarak “şiddete uğrayan kadınlar için başvuru ve sığınakların sayısının artırılması, ücretsiz danışmanlık, psikolojik destek ve yasal yardım sağlanması” konusunda gerekli düzenlemeleri yapacağını taahhüt etmiştir.³⁹

5.1.8 Pekin+5 Toplantısı (Kadın 2000: 21. Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış)

5-9 Haziran 2000 tarihinde New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Pekin+5 Özel Oturumu düzenlendi.⁴⁰ Oturumda, ister özel alanda, ister kamusal alanda olsun, kadına

³⁷ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/plat1.htm>

³⁸ Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı ve Eylem Planı hakkında ayrıntılı bilgi için:
<http://www.unfpa.org/icpd/icpd.htm>

³⁹ Ayrıntılı bilgi için: *Pekin+5: Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri*, Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP), İstanbul, Aralık 2001.

⁴⁰ <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing%2B5.htm>

yönelik şiddetin, kadınların sağlığını ciddi biçimde etkileyen bir insan hakları ihlali olduğu vurgusu yapıldı. Oturumda ayrıca hükümetler tarafından kadına yönelik şiddete karşı gerekli yasal düzenlemelerin yapılması; kadına yönelik şiddetin suç olarak kabul edilmesi ve şiddet uygulayanların adalet karşısına çıkarılarak cezalandırılmasının gerekliliği üzerinde duruldu. Bu oturumda kabul edilen “Siyasi Bildirge” ve “Sonuç Belgesi” ile hükümetler, Pekin Eylem Platformu’nda belirlenen kritik 12 sorun alanına ilişkin taahhütlerinin arkasında durduklarını göstermiş oldular.

Pekin+5 Sonuç Belgesi’nin bir başka önemi de, Pekin Konferansı’nda yapılan kadına yönelik şiddet tanımını genişleterek “namus cinayetleri” ve “zorla evlendirme”yi de kadına yönelik şiddet tanımının içine almış olmasıdır. Bu tanımın belgeye konmasında, Türkiye’yi temsilen katılan resmi heyette ilk defa olarak bulunan kadın kuruluşu temsilcisi kadın aktivistlerin de büyük katkısı olmuştur.⁴¹

Pekin+5’te Türkiye’nin taahhütleri arasında, namus suçları ve zorla evlendirme gibi zararlı geleneklerin uygulanmasına son vermek için yasal düzenlemeler ve eğitici çalışmalar yapılması ile evlilikçi tecavüze karşı yasal önlemler alınması da bulunmaktadır.

5.1.9 Pekin +10 Toplantısı

28 Şubat – 11 Mart arasında New York’ta Birleşmiş Milletler’de 165 ülkeden temsilcilerin ve kadın aktivistlerin katılımıyla Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu’nun uygulamaya konmasını değerlendirmeye yönelik Pekin+10 Toplantısı düzenlenmiştir.⁴² Toplantı, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu’nun 49. Oturumu çerçevesinde yapılmış olup, temel olarak hem Pekin Eylem Platformu’nun hem de Pekin+5 Sonuç Belgesi’nin hükümetlerce uygulanması sürecini değerlendirmek ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmeleri ve toplumsal konumlarının iyileştirilmesi için varolan engelleri ve bu engelleri aşmaya yönelik stratejileri gözden geçirmeyi amaçlamıştır.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için: *Pekin+5: Birleşmiş Milletler’de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye’nin Taahhütleri*, Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP), İstanbul, Aralık 2001.

⁴² Ayrıntılı bilgi için: <http://www.un.org/womenwatch/daw/Review/english/49sess.htm>

5.2 AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşının bitiminden sonra, Avrupa'da ekonomik ve siyasi güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuştur.⁴³ Birliğin kurucu anlaşmalarında insan haklarının korunmasına yönelik maddeler bulunmakta ve bunlar üye devletler için bağlayıcı nitelik taşımaktadır. Ayrıca 2000 yılında imzalanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de 2004 tarihinde imzalanan ve üye devletlerin onayına sunulan Avrupa Anayasasının içine dahil edilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele, Birliğin organlarından Avrupa Parlamentosu'nun çeşitli yönergeleri, kararları ve tavsiye kararlarında yer almaktadır. Avrupa Anayasasına eklenen ve **hukuksal** bağlayıcılığı olmayan Bildirge'de de Avrupa Birliği'nin, çeşitli politikalarla aile içi şiddetle mücadele edeceği ifade edilmektedir.⁴⁴

Türkiye, o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Temmuz 1959'da tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday olmasına karar verilmiş, Aralık 2004 tarihinde yapılan Brüksel Zirvesi'nde de, 3 Ekim 2005 günü Türkiye'nin adaylığı için müzakere tarihi olarak belirlenmiştir.

5.2.1 Kadına Yönelik Şiddete Karşı Avrupa Birliği Başkanlık Konferansı

Mayıs 2004'te Dublin'de düzenlenen Kadına Yönelik Şiddete Karşı Avrupa Birliği Başkanlık Konferansından çıkan tavsiyeler arasında aşağıdaki maddeler bulunmaktadır:

1. AB'ye üye bütün devletler için bağlayıcı olan ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyi öngören bir yönergenin çıkarılması ve acilen uygulanmaya konması için tüm AB üyesi devletlerin hükümetleri hiç vakit kaybetmeden kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik yasal bir zemin oluşturmak için çalışmaya başlamalıdır.
2. Şiddet mağduru kadınlara yeterli destek sunulmalı ve mağdurun güvenliği ile failin cezalandırılması için gerekli olan minimum destek mekanizmaları her üye devlette uygulamaya konulmalıdır.

⁴³ www.deltur.cec.eu.int

⁴⁴ <http://www.womenlobby.org/Document.asp?DocID=872&tod=1339>

3. Kadına yönelik şiddet kadınların insan haklarının bir ihlali olarak görülmeli ve bu şekilde ele alınmalıdır. AB'ye üye tüm devletler, var olan AB ve Birleşmiş Milletler araçlarını uygulamaya koyarak kadınları korumaya almalı ve bu uygulamalar da tüm üye devletlerin ve bir bütün olarak AB'nin kadınların şiddetten uzak yaşama haklarının korunmasına yönelik hesap verilebilirliğini göstermek amacıyla izlemeye tabi tutulmalıdır.⁴⁵

5.2.2 Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, Bakanlar Konseyi ile birlikte Avrupa Birliği'nin yasama organını oluşturmaktadır.⁴⁶ Üye devletlerin ulusal parlamentolarına benzer yetkilere sahip olan Avrupa Parlamentosu, 1979'dan bu yana tek dereceli genel seçimle işbaşına gelmektedir. Bu özelliği ile Avrupa Parlamentosu, Bakanlar Konseyi'nden ayrılır.

Avrupa Parlamentosu, yasama sürecine katılmanın yanı sıra, bütçeyi, Komisyon ve Konsey'i denetlemeye ilişkin yetkiler de taşır. Parlamento'nun işlevleri arasında, ayrıca, araştırma komisyonları kurmak ve Avrupa Birliği vatandaşlarının dilekçelerini incelemek de bulunmaktadır. Parlamento genel kurulu Strasbourg'da toplanmakta, bazı kısmi oturumlar ile komisyon toplantıları ise Brüksel'de yapılmaktadır.

5.2.3 Avrupa Parlamentosu'nun Avrupa Birliği'nde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Sıfır Hoşgörü Kampanyası Başlatmaya Yönelik Kararı

Avrupa Parlamentosu'nun 16 Eylül 1997 tarihli kararında, kadına yönelik şiddetin ailede, işyerinde ve toplumda meydana geldiği ve bir insan hakkı ihlali olarak demokratik bir toplumun gelişiminin önünde engel olduğu ifade edilerek 1999 yılının "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Avrupa Yılı" ilan edilmesi ve **bu** çerçevede kadına yönelik şiddete karşı bir kampanya başlatılması önerilmiştir.⁴⁷ Kararda kampanyanın amacı, kadına yönelik şiddete karşı bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde sıfır hoşgörü gösterilmesini sağlamak üzere toplumsal bir tutum değişikliği yaratmak olarak belirlenmiştir. Kararda, kampanya ile şiddet mağdurlarının savunulması, şiddetin önlenmesi ve şiddet uygulayıcılarının rehabilite edilmelerinin desteklenmesi ve kadına yönelik şiddetin, başta şiddet ortamına maruz kalan çocuklar olmak üzere, Avrupa Birliği'nin tüm vatandaşlarını etkileyen bir sorun olduğunun vurgulanması gerektiği ifade edilmiştir.

⁴⁵ <http://www.womenlobby.org/Document.asp?DocID=747&tod=214754>

⁴⁶ <http://www.deltur.cec.eu.int/ab-parla.html>

⁴⁷ http://www.euowrc.org/13.institutions/2.ep/ep_resolution/en_ep.resolution.htm

Kararda ayrıca üye devletlere, kadına yönelik şiddeti ceza gerektiren bir suç olarak tanımlamaları ve Pekin Bildirgesi'nin imzacı devletlerin tümünü bağlayan bir sözleşmeye dönüştürülmesi için Birleşmiş Milletler'de çalışmalar yürütmeleri çağrısında bulunulmuştur.

5.2.4 Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi Raporu

2 Haziran 2005'te Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi tarafından hazırlanan *Türkiye'de Kadınların Sosyal, Ekonomik ve Siyasal Yaşamındaki Rollerini Raporu*'nda kadınların ve kız çocuklarının eğitiminden, kadınların siyasal yaşama ve istihdam piyasasına katılımına kadar, Türkiye'de kadınların yaşadıkları birçok soruna değinilmiş ve Türk hükümetinin kadın-erkek eşitliğini sağlamak için alması gereken önlemler sıralanmıştır. Raporunda, kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemi de vurgulanmıştır.

Raporun giriş kısmında, dünyada kadına yönelik şiddetin temel bir sorun olduğu belirtilmekte ve Türkiye'de 70 milyonluk nüfusa rağmen şiddet mağduru kadınlar için sadece 14 sığınak olduğuna işaret edilmektedir. Avrupa Parlamentosu, raporda, şiddetle mücadelede yapılması gereken düzenlemelere ilişkin Türk hükümetine özellikle aşağıdaki iki konuda çağrıda bulunmuştur.

1. Şiddet mağduru olan ya da şiddet görme riski altında bulunan kadınlara yeterli sağlık ve hukuk desteği sunulması; kadınların yaşadıkları şiddeti rapor edebilmeleri ve yardım çağırabilmeleri için telefon yardım hatları kurulması;
2. 5215 sayılı Belediyeler Yasası'nda gerekli değişikliklerin yapılarak, nüfusu 50 bini aşan bütün yerleşimlerde birden fazla sığınakın bulunmasının zorunlu hale getirilmesi; varolan tüm sığınakların uluslararası standartlara göre inşa edilip bakımının yapılmasının sağlanması ve bu tür sığınaklar veya benzer merkezler açan hükümet dışı kuruluşlara destek olunması.⁴⁸

⁴⁸ http://www.cnnturk.com.tr/images/dosyalar/turkiyede_kadin_raporu.doc

5.3 Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi 5 Mayıs 1949'da 10 Avrupa ülkesinin bir araya gelmesiyle kurulmuştur.⁴⁹ Türkiye de 1949 yılında kurucu üye olarak Konsey'e katılmıştır. Konsey'in Merkezi Strasbourg' dadır.

Avrupa Konseyi'nin çalışmalarının temel hedefi, kişi hak ve özgürlüklerinin korunması ve savunulmasıdır. Örgütün amacı kuruluş statüsünün birinci maddesinde “üyeler arasında onların ortak mirası olan ideal ve ilkeleri korumak ve değerlendirmek; onların ekonomik ve sosyal ilerlemelerini kolaylaştırmak için sıkı bir işbirliğini gerçekleştirmek” şeklinde ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi'ne, hukukun üstünlüğü, temel insan hakları ve özgürlüklerine saygı ilkelerine bağlı her ülke üye olabilir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye ülkelerin Dışişleri Bakanlarından oluşur. Komite yılda iki kez, Mayıs ve Kasım aylarında toplanmaktadır. Bakanlar Komitesi toplantılarında genellikle güncel siyasi konular ele alınır ve toplantılarla Avrupa Konseyi'nin izlemesi gereken yol belirlenir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi, Avrupa Konseyi'nin bir organıdır. Asamble, her üye devletin parlamentosu tarafından kendi üyeleri arasından seçilen temsilcilerden oluşur. Ana görevi, Avrupa Konseyi'nin yetkileri dahilindeki konuları tartışmak ve aldığı kararları tavsiyeler şeklinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne göndermektir.

5.3.1 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Avrupa'da Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı (1450)

3 Nisan 2000 tarihinde kabul edilen Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin *Avrupa'da Kadına Yönelik Şiddet* başlıklı Tavsiye Kararı (1450), Avrupa Konseyi üye devletlerinde her sene artan sayıda kadının şiddet mağduru oluşuna değinmekte ve özellikle aile içinde kadına yönelik şiddetin, kadınların yaşadıkları en yaygın ancak en görünmez şiddet türü olduğunu vurgulamaktadır.⁵⁰ Avrupa'da aile içinde kadına yönelik şiddetin kadınlar için kanser ya da trafik kazalarından çok daha büyük bir tehlike oluşturduğuna ve bu anlamda toplumsal maliyetinin hayli yüksek oluşuna işaret edilen Tavsiye Kararı'nda, kadına yönelik şiddetin, kadınların temel insan haklarının – yaşama, can güvenliği, onurlu yaşam sürme ve ruhsal

⁴⁹ <http://www.turkcebilgi.com/Avrupa%20konseyi>

⁵⁰ <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http%3A%2F%2Fassembly.coe.int%2FDocuments%2FWorkingDocs%2Fdoc00%2FEDOC8667.HTM>

iyilik haline sahip olma - ihlali ve bu anlamda ceza gerektiren bir suç olduğu ifade edilmektedir.

Tavsiye Kararı'nda, üye devletlere, şiddet mağduru kadınlar için merkezler açmaları, kadına yönelik şiddetin kabul edilemez oluşuna dair bilgilendirici ve farkındalık yükseltici programlar başlatmaları, kadına yönelik şiddet alanında çalışan polis ve yargıçların eğitimden geçirilmeleri ve kadın polis memurlarının işe alınmasının teşviki yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.

5.3.2 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Kadınların Şiddete Karşı Korunması Başlıklı Tavsiye Kararı (2002)5

30 Nisan 2002 tarihinde kabul edilen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere "*Kadınların Şiddete Karşı Korunması*" başlıklı Tavsiye Kararı'nda, kadına yönelik şiddetin, "kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerini ihlal ettiği ve zarar verdiği ya da bu hak ve özgürlüklerden yararlanma olanağını yok ettiği"; "kadınların fiziksel, psikolojik ve/veya cinsel bütünlüklerine hanel getirdiği" ve "Avrupa'da vatandaşların güvenliği ve demokrasiye önemli bir engel oluşturduğu ve barış ve eşitliğin egemen kılınmasının aksine işlediği" savunulmaktadır. Tavsiye Kararı'nda "kadınların herhangi biri tarafından herhangi bir şiddete maruz bırakılmama hakkını teminat altına almak, devletlerin sorumluluğunda ve çıkarınadır ve milli politikalarında önceliğe sahiptir" denilmektedir.⁵¹

Tavsiye Kararı'nda üye devletlere, yasal düzenlemelerini kadın haklarına uygunluk üzerinden yeniden gözden geçirmeleri; kadına yönelik şiddete dair ulusal ve uluslararası düzeyde araştırmaların ve işbirliklerinin desteklenmesi; kadına yönelik erkek şiddetinin temel bir yapısal ve toplumsal bir sorun olduğunun ve devletlerin bu şiddet eylemlerini önlemek, araştırmak ve cezalandırmak konusunda bir yükümlülüklerin var olduğunun kabulü ve kadına yönelik şiddet alanında görev yapan tüm ilgili kurumların (polis birimleri, sağlık ve sosyal hizmet kurumları) şiddeti önlemeye ve mağdurları korumaya yönelik orta ve uzun vadeye yönelik koordineli çalışmalarının sağlanması yönünde çağrıda bulunulmuştur.

5.3.3 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı 1582 (2002)1

Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin 27 Eylül 2002 tarihinde kabul ettiği "*Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet*" Başlıklı Tavsiye Kararı 1582 (2002)1, aile içinde kadına yönelik

⁵¹ <http://www.kssgm.gov.tr/uaiaksiddet2.htm>

şiddetin, 16-44 yaş arası kadın ölümlerinde, kanser, trafik kazaları ve savaştan çok daha büyük bir risk faktörü oluşturduğuna dikkat çekmekte ve bu nedenle, aile içinde kadına yönelik şiddetin hem kamu sağlığını tehdit eden bir sorun, hem de bir insan hakkı ihlali olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.⁵²

Tavsiye Kararı'nda Asamble'nin kadına yönelik her türlü aileiçi şiddet eylemini suç olarak kabul ettiği vurgulanmakta ve üye devletlere aile içinde kadına yönelik tüm şiddet eylemlerini araştırmaları, önlemleri, cezalandırmaları ve mağdurlara koruma sağlamaları yönünde çağrıda bulunmaktadır. Tavsiye Kararı'nda, ayrıca, üye devletlere, mağdurlara hukuki ve psikolojik destek sağlanması; kadına yönelik aileiçi şiddetle mücadele eden sivil toplum kuruluşlarına maddi destek verilmesi ve polis ile adli birimlerin şiddet mağdurları adına soruşturmaları yürütebilmesi, delil toplayabilmesi ve şikayette bulunabilmesi için yetkilendirilmeleri gibi öneriler sunulmaktadır.

5.3.4 Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Başlıklı Tavsiye Kararı 1582 (2007)

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi 5 Ekim 2007'de 1817 No'lu Tavsiyeyi ve 1582 No'lu Kararı kabul etmiştir. Avrupa Konseyi'nin Kadın ve Erkek için Eşit Fırsatlar Komitesi tarafından belirlenen temel önlemler evlilik için tecavüz dahil olmak üzere kadına karşı ev içi şiddetin cezai bir suç sayılmasını, eş ya da partner şiddetinin kaldırılması için tedbirler alınmasını, mahkemelere etkili bir şekilde erişimi garantilenmesini ya da kanunların uygulanması için yeterli bütçe kaynaklarının tahsis edilmesini içermektedir.

30 Nisan 2008 Tarihli Viyana Deklarasyonu ile üye ülkelerin parlamentoları kadına karşı şiddetle mücadele ile ilgili kanunları hazırlamaya ve/ya da teftiş etmeye, ya da en azından Parlamenter Meclisi tarafından 1582 No'lu (2007) önergede belirlenen yedi ana önlemin uygulanışını sağlamaya ve/ya da teftiş etmeye davet edilmiştir.⁵³

⁵²<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=http://assembly.coe.int/2FDocuments%2FAdoptedText%2Fta02%2FEREC1582.htm>

⁵³ <http://assembly.coe.int/ASP/APFeaturesManager/defaultArtSiteView.asp?ID=773>

6.DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

6.1.Dünyada Kadın Hareketinin Tarihsel Gelişimi

- 5Ekim 1789: Fransa ekmek ayaklanması küçük bir kız tarafından davul çalarak başlatıldı. Sayıları artan büyük bir kadın kalabalığını peşinden sürükledi.
- Ekim 1789: Fransa'da Versailles'teki ekmek ayaklanmasının başını kadınlar çekiyordu. Mary Wollstonecraft 1792'de Fransız Devriminin prensiplerine dayanarak yazdığı Kadın Haklarının Korunması adlı kitabı basılmıştır. Yazar kitapta kadın ve erkeğin eşit olduğunu iddia etmiş ve kadınların eğitim hakkını savunmuştur. Ayrıca, Wollstonecraft 1850 ve 1851'de İngiltere'de I. ve II. Ulusal Kadın Hakları Sözleşmesi kongrelerini düzenlemiş ve bu toplantılara başkanlık yapmıştır.
- 25 Şubat 1793: İşçiler dükkanları bastı. Aralarında çok sayıda kadın da vardı. Özellikle sabun fiyatlarından şikayet eden çamaşırcı kadınlardı. Talepleri dükkan sahiplerinin yiyecek maddelerini kendilerinin saptadığı fiyatlardan satılmasıydı.
- 15 Eylül 1845: Çalışma haftasının 6 güne, çalışma gününün 10 saate indirme talebiyle Batı Pensilvanya'daki iplik fabrikasında çalışan 1500 kadın işçi greve çıktı. Grev 1 ay sonra yenildi.
- ABD'li kadın hakları savunucusu Elizabeth Cady Stanton ve Lucrehia Mott, ABD'de ilk kadın hakları kongresini 1848'de düzenlemişlerdir. ABD Bağımsızlık Deklarasyonundaki "tüm erkekler eşit olarak doğmuş/yaratılmıştır" ifadesinin "tüm kadın ve erkekler eşit olarak doğmuştur" şeklinde değiştirilmesini istemişlerdir. Ayrıca Stanton 1869'da Ulusal Kadın Oy Hakkı Birliğini kurmuş ve 1890'a kadar başkanlığını yapmıştır.
- 1864: Uluslararası İşçi Birliği (1. Enternasyonal) kuruldu. Genel konsey, kadınların da üyeliğe kabul edilmesini onayladı.
- 1866: Amerika'da Ulusal Ekmek Birliği kuruldu. Eşit ücret ödenmesi ve kadınların lider konumuna gelmesini ortaya atan ilk örgütlenmeydi.
- 10 Nisan 1871: Paris Komünü'nde "halkın davasını savunurken öldürülen bütün yurttaşların meşru çocuklarına aylık bağlanması kararıyla sonuçlandı.
- 1874: Kregel Mskaya fabrikasında kadınlar aktif rol oynadılar.
- 1889: Londra'da May ve Briant için çalışan 700 kibritçi kadın işçi, vasıfsız işçiler arasında sendikalaşmayı başlatan bir kıvılcım oldu. 1888-1889 yıllarında sendikalara binlerce kadın katıldı.
- 1895'de Clara Zetkin SPD'nin ulusal sekreterliğine seçildi.

- 1900'lerin başında İngiltere'de kadınlar oy hakkı için dilekçe kampanyası başlattılar, yaklaşık 30 bin imzalı dilekçe Avam kamarasına verildi, Londra'da binlerce kadının katıldığı oy hakkı için gösteriler yapıldı. Sonuçta 1928'de İngiltere'de kadınlar da erkekler gibi 21 yaşında oy hakkı elde ettiler.
- Filipinli kadınlar 1900'lerin başından itibaren kadın örgütleri kurarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kamuoyu tartışmaları başlatmıştır. Bunun sonucunda ise ancak 1937'de oy hakkı kazanmışlardır.
- 1902' de Kuzey Amerika ve Avrupa'da kadınlar evlenme, boşanma ve medeni haklar konusunda Lahey Sözleşmesinde kabul edilen uluslararası standartların hükümetlerince kabul edilmesi için baskı yapmıştır.
- Kasım 1905'de Londra'da 4 bin kadın "çocuklara yiyecek, kocalarımıza iş ve dünya işçilerinin birliği diyerek yürüdüler.
- 1905' de Rusya'da; Moskova, Petersburg, Minsk, Yamta, Saratov, Vilna ve Odessa'da ilk kez kadın hakları mitingleri düzenlendi.
- 1908' de Almanya'nın tümünde kadınların siyasi partilere üye olması kabul edildi.
- Aralık 1908'de Birinci Tüm Rusya Kadın Kongresi toplandı.
- 1910' da Kopenhag'da İkinci Uluslararası Sosyalist Kadınlar Kongresi toplandı. Bu kongrede Clara Zetkin, 8 Mart'ın Uluslararası Kadınlar Günü olarak benimsenmesini önerdi.
- 1911 yazında İngiltere'de 21 fabrikada 15 bin örgütsüz kadın işçi greve gitti. 18 fabrikada örgütlenme hakkını kazandılar.
- 1913 yazında Rusya'da, Paila tekstil fabrikasındaki çoğu kadın 2000 işçi, ücretli hamilelik izni, çamaşırhane gibi taleplerle greve çıktılar.
- 1913' de Rusya'da ilk defa kadınlar günü kutlandı.
- Birinci Dünya Savaşı sonrasında kadınlar kendi ulusal deneyimlerini uluslar arası platforma taşımışlardır. Uluslararası Kadın Konseyi kurulmuş ve Birleşmiş Milletler bünyesinde kadınlarında görev alması için lobi çalışmaları yapmıştır.
- Avrupa, Kuzey Amerika, Yeni Zelanda ve Avustralya'dan kadınlar oy hakkı ve vatandaşlık haklarının tamamından yararlanmak için mücadele etmişler ve I. Dünya savaşını protesto etmek üzere Uluslararası Eşit Oy Hakkı İttifakından önemli kadınlar 1915 yılında Lahey'de bir uluslararası kongre düzenlenmiştir. Bu Kongrenin sonucunda "Barış ve Özgürlük İçin Uluslararası Kadın İttifakı" kurulmuştur. İttifakın ilk başkanlığını Nobel Barış Ödülünü kazanan ilk kadın olan Jane ADDAMS yapmıştır

- 1900'lerin başında Filistinli kadınlar İngilizlerin Filistin'i işgalini protesto etmiş, 1919 yılında Mısırlı kadınlar Kahire sokaklarında yürüyüş yapmış, Hindistanlı kadınlar kolonileştirmeye karşı bilinç yükselme çalışmaları yapmış, politik çatışmalarda yer almışlardır. Afrikalı kadınlar bu deneyimlerinin sonucunda 1962 yılında Tüm Afrikalı Kadınlar Konferansını düzenlediler daha sonra bunun adı Pan_afrika Kadınlar Örgütü olmuştur.Doğu Afrika'da Kenyalı kadınlara Uganda ve Tanzanyadaki kadınlarla birlikte seminerle düzenleyerek bağımsızlıktan kadınlarında yaralanması için seminerler düzenlemişlerdir.
- Mart 1915'de Clara Zetkin ve Rosa Lüksemburg Bern'de savaşa karşı uluslar arası Kadın Konferansını düzenledi.
- 1917'de Ekim Devrimi Petrograd'lı kadın işçiler tarafından başlatıldı.
- 1945 yılında BM'nin kuruluşuna ilişkin Taslak BM Anlaşmasının kabulüne dönük gerçekleştirilen konferansta anlaşmada geçen "erkekler arasında eşitlik" maddesi "kadınlar ve erkekler arasında eşitlik" biçiminde değiştirilmiştir.
- 1946 yılında Birleşmiş Milletler bünyesinde Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Yine 1946 yılında Birleşmiş Milletler bünyesinde İnsan Hakları Bölümüne bağlı olarak Kadının Statüsü Birimi kurulmuştur. Birim daha sonraki süreçte Kadının İlerlemesi Bölümü (DAW) adını alarak Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümünün bir parçası olarak çalışmaya başlamıştır.
- Hindistan'dan Vijaya Lakshmi PANDİT 1953 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu başkanlığına seçilmiştir.
- 1950 ve 1960'lı yıllarda kolonilel kurallara karşı mücadeleye katılan kadınlardan 11 binden fazla Kenya'lı kadın 1950'lerde tutuklanarak cezaevine konmuştur.
- Kadınlar Cezayir, Angola, Zambiya ve Mozambik'te erkelerle birlikte mücadele etmişlerdir. Bu mücadele esnasında Zimbabwe Ulusal Özgürlük Ordusunun %25'inden fazlasını kadınlar oluşturmaktaydı. Afrikalı kadınlar bu deneyimlerinin sonucunda 1962 yılında "Tüm Afrikalı Kadınlar Konferansı"nı düzenlemişlerdir. Daha sonra bunun adı Pan Afrika Kadınlar Örgütü
- olmuştur Doğu Afrika'da ise Kenya'lı kadınlar Uganda ve Tanzania'daki kadınlarla birlikte çeşitli seminerler düzenleyerek bağımsızlıktan kadınların da yaralanması için mücadele etmişlerdir.
- 1962 İngiltere'de 200 bin kadını temsil eden 19 sendika işverenle eşit ücret sözleşmesi yaptı.
- 1969 İngiltere'de kadın sendikacıların desteklediği eşit ücret gösterisi düzenlendi.

- 1968-1978 yılları arasında birçok alanda kadın ücretleri 3 kat ile 7 kat arasında artış gösterdi.
- 1970' de 20 bin Leed'li işçi (%85'i kadın) greve çıktı.
- 6 Mart 1971'de İngiltere'de Uluslararası Kadınlar Günü kutlandı. Talepleri, eşit ücret, eğitim ve iş olanağı, serbest doğum kontrolü, kürtaj ve 24 saat kreşti.
- 1971' de Brannan Cumberland termometre fabrikasında kadın işçiler sendikalaşmak için greve çıktılar.
- 1972' de Londra'da Briant renkli baskı ve Merseyside'daki FisherBendix fabrikaları kadın işçiler tarafından işgal edildi.
- 1972' de İngiltere'de Chiswick'te, şiddete maruz kalan kadınlar için ilk sığınma evi kuruldu.
- 1972' de İngiltere'de Goodman'da çalışan işçi kadınlar eşit ücret için grev yaptılar.
- 1973' de İngiltere'de çoğu kadın yüz binlerce hastane işçisi ilk ulusal grevlerini yaptılar.
- 1973' de İngiltere'de çorap fabrikasında çalışan Asyalı kadınlar ırk ayrımına karşı gösteri yaptılar.
- 1973' de Amerika'da kürtaj yasallaştı.
- 1974 İngiltere'de ilk lezbiyen feministler konferansı 300 kişiyle toplandı.
- 1975'de "Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Kadın On Yılı" ilan edilmiştir. Aynı yıl içinde Mexico City 'de Birinci Dünya Kadın Konferansı yapılmış ve ortaya çıkan Eylem Planı'nda, BM'ye üye ülkelerde kadın sorunlarına çözüm getirecek ulusal mekanizmaların kurulması önerilmiştir.
- Yine1975 yılında; Mexico City'de yapılan Birinci Dünya Kadın Konferansına paralel olarak BM Ekonomik ve Sosyal Konseye akredite olmuş NGO'ların düzenlediği ve 80 ülkeden çoğu kadın olan 5000 katılımcının yer aldığı bir NGO forumu düzenlenmiştir. Bu forum BM Konferansını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu forumdan sonra BM ile NGO'lar arasındaki işbirliği kabul süreci oluşmuştur. Birinci Dünya Kadın Konferansının sonucunda çıkan Eylem Planına göre, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOK) kararı ile 1975 yılında Kadının İlerlemesi için Birleşmiş Milletler Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW), Eylem Planını desteklemek ve kadınlar için bir fon oluşturulması için de 1976 yılında BM Kadınlar İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM) kurulmuştur.
- 1975' de İngiltere'de eşit ücret için Heywood' da kadınlar bir hafta grev yaptı.

- 1975 Haziranı'nda, İngiltere'de kürtaj düzenleme yasası yasasında yapılacak değişikliğe karşı Ulusal Kürtaj Kampanyası kapsamında 40 bin kadın ve erkek gösteri yaptı.
- 1976' da Amerikan hükümeti yaşam tehlikesi olmadıkça yoksul kadınlara yaptığı kürtaj ödemesini durdurdu.
- 31 Ekim 1979'da İngiltere'de 80 bin civarında kadın ve erkek sendikalar konfederasyonunun da desteğiyle kürtajı sınırlayan yasa tasarısını protesto yürüyüşü düzenlendi.
- Avrupa Konseyi 1979 yılında kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ilk komitesini kurmuştur. Bunu 1987 yılından itibaren fonksiyonları genişletilmiş diğer komiteler izlemiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kabul edilmiş, 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. 18 Mart 2005 tarihi itibariyle 180 ülke sözleşmeyi onaylamış, 98 ülkede imzalamıştır.
- İkinci Dünya Kadın Konferansı 1980 yılında Kopenhag'da yapılmıştır.
- 1981'de Amerika'da kürtajı cinayetle bir tutan yasa tasarısı kabul edildi.
- Üçüncü Dünya Kadın Konferansı 1985 yılında "Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı'nın Başarılarının Gözden Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi" amacıyla Nairobi'de yapılmıştır. Konferansta "Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejileri" kabul edilmiştir.
- 17 Mayıs 1987 İstanbul'da 2 binden fazla kadın "dayağa karşı kampanya" kapsamında bir yürüyüş düzenledi.
- 1991 Kadın hareketi Frauen An Stiftung tarafından Bonn'da düzenlendi ve Avrupa'nın bütün ülkelerinde başladı.
- 1992 yılında Avrupa Konseyi bünyesinde Kadın Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi (CDEG) kurulmuştur. CDEG, Konsey içerisinde kadın erkek eşitliği konusundaki en öncelikli kuruluştur.
- Dördüncü Dünya Kadın Konferansı ise 1995 Pekin'de gerçekleştirilmiştir. Bu Konferans ulusal mekanizmalar eylem planlarının en önemli bölümlerini oluşturmuştur. 189 ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 1992 BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1993 İnsan Hakları Dünya Konferansı, 1994 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Dünya Kalkınma Zirvesi, 1996 İnsan Yerleşimleri Habitat II.Konferansı, 1996 Dünya

Gıda Zirvesi başta olmak üzere 1990'lı yıllarda gerçekleşen uluslar arası konferansların gündemine alınarak uluslararası gündeme entegre edilmiştir.

- 17 Ekim 2000 tarihinde Brüksel'de yoksulluğa ve savaşa karşı kadın yürüyüşü yapılmıştır. Kadına yönelik şiddete karşı eşitlik ve özgürlük için yürüyen kadınlar, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, Dünya İşbirliği ve Gelişme Örgütü gibi uluslararası finans kuruluşlarına karşı çıkmışlardır.
- BM Özel Oturumu'na bölgesel girdi sağlamak amacıyla 1921 Ocak 2000 tarihleri arasında Cenevre'de Avrupa Ekonomik Komisyonu Bölgesel Hazırlık Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonucunda nihai metin oluşturularak bir dizi karar benimsenmiştir.
- Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejiler ve 1995 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Platformunun tam olarak uygulanması amacıyla Haziran 2000 tarihleri arasında New York'ta, 5 yılda edinilen kazanımlar, karşılaşılan engeller, son beş yılda dünyada meydana değişmelerin kadın gündemine yansımaları ve geleceğe yönelik eylem ve girişimlerin ele alındığı "Kadın 2000: 21. Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış (Pekin+5)" başlıklı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Özel Oturumu gerçekleştirilmiştir.
- 28 Şubat-11 Mart 2005 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 1995 Pekin Konferansı ve 2000 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 23. Özel Oturumunun sonuçları olan "Pekin+5" sürecinden bu yana meydana gelen gelişmeler, boşluklar ve sorunların tespit edilmesi (Pekin+10) gündemi ile toplanmıştır. Bu toplantının sonucunda kadınlara ilişkin evrensel düzeyde ileriye dönük stratejiler belirlenmiştir.

6.2. Adım Adım Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği

- 1843 Tıbbiye mektebi bünyesinde kadınlar ebelik eğitimi almaya başladı.
- 1847 Kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlandı.
- 1856 Köle ve cariye alınıp satılması yasaklandı.
- 1858 Arazi Kanunnamesinde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaştırılacağı hükmü yer aldı. Böylece kadınlar ilk kez miras yoluyla mülkiyet hakkını kazandı.
- 1858 Kız Rüştüleri açıldı.

- 1869 Kadınlar için ilk sürekli yayın olarak nitelenen (haftalık) Terakk-i Muhadderat dergisi yayımlandı.
- 1869 Kızların eğitimine ilk kez yasal zorunluluk getiren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayımlandı.
- 1870 Kız öğretmen okulu Dar-ül Muallimat açıldı.
- 1871 Mecelle'nin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile; evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması düzenlendi.
- 1876 Kanun-i Esasi (ilk Anayasa) kabul edilerek temel haklar düzenlendi. Kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirildi.
- 1897 Kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.
- 1913 Kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.
- 1914 Kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başladı.
- 1914 İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumu açıldı.
- 1921 Darülfünunda karma öğretime geçildi.
- 1922 Yedi kız öğrenci Tıp Fakültesine kayıt yaptırarak eğitime başladı.
- Haziran 1923 Nezihe Muhittin'in başkanlığında ilk kadın partisi olan Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulması girişiminde bulunuldu, kadınlara oy hakkı tanımayan 1909 tarihli Seçim Kanunu gereğince valilikçe partinin kuruluşuna onay verilmediğinden dernekleşmeye gidildi.
- 29 Ekim 1923 Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlandı.
- 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğrenim Birliği) çıkarıldı. Böylece eğitim laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
- 17 Şubat 1926 Türk Medeni Kanunu'nu kabul edildi. Kanun ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı. 4 Nisan 1926 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan kanun 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girdi.
- 1930 Belediye yasası çıkarıldı. Yasa ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- 1930 Kadın ve çocukların korunmasına ilişkin ilk düzenleme Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile yapıldı.

- 1930 Doğum izni düzenlendi.
- 10 Haziran 1933 Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.
- 26 Ekim 1933 Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları verildi.
- 5 Aralık 1934 Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- 8 Şubat 1935 Türkiye Büyük Millet Meclisi 5. Dönem seçimleri sonucunda 17 kadın milletvekili ilk kez meclise girdi, ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaştı.
- 8 Haziran 1936 İş Kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.
- 1937 Kadınların yeraltında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması 1935 tarihli 45 sayılı ILO sözleşmesi ile yasaklandı.
- 1945 Analık sigortası (doğum yardımı) 4772 sayılı yasa ile düzenlendi.
- 1949 Yaşlılık sigortasının kadın ve erkekler için eşit esaslara göre düzenlenmesi 5417 sayılı yasa ile sağlandı.
- 1950 İlk kadın belediye başkanı (Müfide İlhan) Mersin'den seçildi.
- 1952 Sağlık Bakanlığı bünyesinde ana çocuk sağlığı hizmetleri vermeye başladı.
- 1965 Gebeliği önleyici araçların satış ve dağıtımının serbest bırakılmasını ve tıbbi zorunluluk halinde kürtaj hakkı tanınmasını düzenleyen Nüfus Planlaması Hakkında Kanun çıkarıldı.
- 22.02.1966 Eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan 1951 tarihli 100 sayılı ILO sözleşmesi onaylandı.
- 26.03.1971 İlk kadın bakan (Türkan Akyol) atandı.
- 1975 Birleşmiş Milletler tarafından Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlendi ve bunu takiben 1975-85 yılları arasındaki dönem "Kadın On Yılı" olarak ilan edildi.
- 27 Mayıs 1983 10 haftaya kadar olan gebeliklerin kürtajla sona erdirilmesi ve gönüllü cerrahi sterilizasyon yöntemlerine izin verilmesi Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle sağlandı. Kürtaj için evli kadınlara kocadan izin alma koşulu getirildi.
- 1985 Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) imzaladı ve sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girdi.
- 1985 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kadın konusu ilk kez bir sektör olarak yer aldı ve bu konuda politikalar belirlendi.

- 1987 Devlet Planlama Teşkilatı'nda Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.
- 1989 İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kuruldu. Bugün üniversiteler bünyesinde kurulan bu merkezlerin sayısı yurt çapında 13'e ulaştı.
- 24 Ocak 1989 İçişleri Bakanlığı kaymakamlık sınavlarına kadınların da alınacağını açıkladı.
- 29 Kasım 1990 Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi. İptal kararı 2 Temmuz 1992 tarih ve 21272 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı.
- 1990 Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezanın indirilmesini öngören Türk Ceza Kanunu'nun 438. maddesi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürürlükten kaldırıldı.
- 14 Nisan 1990 Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, ilk kadın kütüphanesi ve bilgi merkezini açtı.
- 1990 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklara destek hizmeti vermek üzere ilk kadın konukevleri açılmaya başlandı.
- 1990 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı kuruldu. 25.10.1990 tarihinde kadın sorunları konusunda ulusal mekanizma olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kuruldu ve 24.06.1991 tarihinde de Başbakanlığa bağlandı.
- Eylül 1990 Yerel yönetimler kadın konusunda özellikle şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet vermeye başladı. Türkiye'deki ilk kadın sığınma evi Bakırköy Belediyesi tarafından açıldı.
- 1991 48. Hükümet döneminde ilk kadın vali (Lale Aytaman) Muğla iline atandı.
- 17-20 Şubat 1992 Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadının İlerlemesi İçin Araştırma ve Eğitim Merkezinin (INSTRAW) toplantısında, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Türkiye'de kadın konusunda odak noktası olarak kabul edildi.
- 1993 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı işbirliği ile "Kadının kalkınmaya Katılımını Güçlendirme Ulusal programı Projesi" uygulamaya başlandı. Kadının Statüsü ve Sorunları genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü proje kapsamında; eğitim programları, araştırma projeleri, pilot projeler ve

istatistik/yayın faaliyetleri yürütüldü. 16 araştırma projesinin yanı sıra pek çok eğitim programı ve pilot proje desteklendi, araştırma projelerinin bir kısmı ve toplumsal cinsiyet temelinde farklı konularda oluşturulan özet göstergeler kitap haline getirildi.

- Ayrıca cinsiyete dayalı veri tabanı oluşturulması amacıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nde Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi kuruldu.
- 1993 İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı açıldı ve yüksek lisans programı vermeye başladı. Bugün Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı açarak Yüksek Lisans Programı veren üniversite sayısı dörde ulaştı.
- 1993 Kadın Dayanışma Vakfı, Altındağ Belediyesinin desteğiyle kadın danışma merkezi ve kadın sığınma evini açtı.
- 25.06.1993 Türkiye'nin ilk kadın başbakanı (Tansu Çiller) hükümeti kurdu.
- 5-8 Aralık 1993 Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı ve Ankara Üniversitesi. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliği ile "Kadın Kimliği Kongresi" düzenlendi. Kongre gündemini; kadın emeğinin biçimleri, siyasette kadın kimlikleri, kadın bedeninin tanınması, kadın imgesinin üretimi ve dolaşımı, sanatın içinden kadın ve kadın örgütlenme biçimleri başlıklı konular oluşturdu.
- 1993 Halk Bankası'nca kadınları girişimciliğe özendirmek amacıyla kadınlara özel, düşük faizli kredi uygulaması başlatıldı.
- 1994 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek amacıyla Bilgi Başvuru Bankası (3B) kuruldu.
- 5 Nisan 1994 Dünya Bankası ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan İkraz Anlaşması gereğince başlayan İstihdam ve Eğitim Projesi'nin alt bileşenlerinden Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi (KİG) Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce yürütülmeye başlandı. Proje kapsamında on altı araştırma projesi gerçekleştirildi, on üç tanesi kitap haline getirildi.
- Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde kitap, makale, tez, seminer, konferans dokümanları ve gazete kesiklerinin derlendiği ve Ankara'nın tek kadın kütüphanesi olarak da nitelendirilebilecek bir Dokümantasyon Merkezi kuruldu. 1000 saydamdan ve web sayfasından oluşan "Kadınlara Görsel Tanıklık" adlı kadın fotoğrafları arşivi oluşturuldu. Kadınların çalışma yaşamlarına dair "Kadın Çalıştıkça" adlı bir belgesel/tanıtım filmi yaptırıldı.

- Toplumsal cinsiyet yaklaşımını ana plan ve programlara yerleştirmek için resmi, özel ve sivil toplum kuruluşları çalışanlarına yönelik olarak kullanılması planlanan ve modüler bir eğitim materyali olan Toplumsal Cinsiyet Eğitim paketi hazırlandı ve pilot uygulamaları yapıldı. Haziran 2000 tarihinde proje sonuçlandı.
- 1994 Türkiye Kahire’de yapılan Birleşmiş Milletler Nüfus ve Kalkınma Konferansına katıldı. Konferans’da kadının statüsü ve sağlık ilişkisini vurgulayan “üreme sağlığı” kavramı üzerinde duruldu ve kadın sağlığında “bütüncül” bir yaklaşım benimsendi. Bu yaklaşım doğrultusunda Sağlık Bakanlığı koordinatörlüğünde ilgili kesimlerden sağlanan katılımla “Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması Ulusal Eylem Planı” hazırlandı. 1998 yılında kamuoyuna sunulan Eylem Planı 6 ana çalışma grubu tarafından oluşturuldu. Kadının Statüsü grubunun koordinasyonunu Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü üstlendi.
- 1995 Şiddete uğrayan kadınlara danışmanlık hizmeti veren Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, kadın sığınağını açtı.
- 1995 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce Dünya Bankası Japon Hibe Fonundan 1993 yılında elde edilen finansman ile ülkemizde kadın girişimcilere sağlanan finans ve finans dışı hizmetlerin neler olduğunu ve kadın girişimcilerin bu hizmetlere ulaşmalarını ortaya koymak üzere bir araştırma projesi olan Küçük Girişimcilik Projesi gerçekleştirildi. Proje kapsamında belli illerde alan çalışmaları yapıldı ve elde edilen bilgiler kitap haline getirildi.
- Şubat 1995 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce gönüllü kadın kuruluşları arasındaki iletişim ve dayanışmayı güçlendirmek, bilgiyi yaygınlaştırmak için aylık “Kadın Bülteni” çıkarılmaya başlandı. 11 sayı yayımlandı.
- 08-11 Haziran 1995 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce Sinop’ta sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları temsilcileri, parlamenterler, gazeteciler ve akademisyenlerin katıldığı, “Türkiye’de Kadına Yönelik Politikaların Oluşturulması” konulu dört gün süren bir toplantı düzenlendi. 4. Dünya Kadın konferansı öncesi yapılan bu toplantıda, kurumsallaşma, siyasal alan, çalışma yaşamı, kadın sağlığı ve eğitim konularında kadına yönelik politikalar belirlendi.
- 17-19 Temmuz 1995 Avrasya ülkeleri kadınları arasındaki işbirliğini geliştirmek, Pekin Konferansında Türkiye ile birlikte hareket edebilmelerine yardımcı olmak amacıyla KSSGM ve Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı (TİKA) işbirliği ile “Pekin’e Giderken; Avrasya Ülkeleri Kadınları İşbirliği Kongresi” başlıklı bir toplantı gerçekleştirildi. Kongrenin sonuç bildirgesinde bir işbirliği grubu oluşturulması

tavsiye edildi. Bu doğrultuda 27-29 Mart 1996 tarihleri arasında Ankara'da "Avrasya Ülkeleri Kadınları İşbirliği Grubu Birinci Toplantısı" gerçekleştirildi. Toplantıda bu işbirliğinin kurumsallaşması için bir protokol hazırlandı, protokolün yürürlüğe girmesi için yedi katılımcı ülkenin imzasının tamamlanması gerekmektedir.

- 30 Ağustos - 8 Eylül 1995 Türkiye Pekin'de yapılan ve 189 ülkenin katıldığı 4. Dünya Kadın Konferansı'na katılarak taahhütleri çekincesiz olarak kabul etti.
- Kasım 1995 Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından bölgedeki kadınların durumunun iyileştirilmesi ve kalkınma sürecine entegre edilmesi amacıyla planlanan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) ilki Urfa'da açıldı.
- 1996 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce, 4. Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen eylem planı ve taahhütler çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, gönüllü kadın kuruluşları, siyasi partiler, sendikalar, meslek örgütleri ve basının katılımı sağlanarak ulusal eylem planı hazırlandı.
- 1996 Kadın Çalışmaları alanında ilk yüksek lisans diploması İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı tarafından verildi.
- 1996 4. Dünya Kadın Konferansında verilen taahhütler gereğince Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda gönüllü kadın kuruluşlarının katılımıyla kadın sorunlarının yoğunlaştığı dört alanda; eğitim, sağlık, hukuk ve istihdam komisyonları oluşturuldu.
- 29 Haziran 1996 Anayasa Mahkemesi Türk Ceza Kanunu'nun erkeğin zinasını suç olarak düzenleyen 441. maddesini anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle iptal etti. 27.12.1996 tarih ve 228600 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan kararda verilen bir yıllık süre içinde yasal düzenleme yapılmaması nedeniyle erkeğin zinası 27.12.1997 tarihinden itibaren suç olmaktan çıktı.
- 1996 Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde "Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı" kuruldu.
- 1997 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 13 il valiliği bünyesinde "Kadının Statüsü Birimleri" kuruldu.
- 22 Mayıs 1997 Kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte, kendi soyadını da kullanabilmesi Medeni Kanun'un 153. maddesinde yapılan değişiklikle sağlandı.
- 19.11.1997 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün önerisi üzerine İçişleri Bakanlığı'nca nüfus cüzdanlarında medeni hal kısmında "evli/ bekar/ dul/ boşanmış"

gibi ifadelerin yerine sadece “evli” veya “bekar” ifadelerinin kullanılmasını düzenleyen genelge yayımlandı.

- 18 Ağustos 1997 Zorunlu temel eğitimi beş yıldan sekiz yıla çıkaran 4306 sayılı kanun yürürlüğe girdi.
- 13-14 Kasım 1997 Türkiye Cumhuriyeti, amacı uzman bakanların çalışma alanları ile ilgili konularda Avrupa Konseyi faaliyetlerine etkin bir şekilde katılmalarını teşvik etmek olan Kadın-Erkek Eşitliğinden Sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansı'nın dördüncüsüne ev sahipliği yaptı. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce İstanbul'da gerçekleştirilen konferansa Avrupa Konseyine üye 40 ülkeden 38'i katıldı. 176 kişinin katıldığı konferans sonucunda üye ülkelerin eşitlik politikalarına yön verecek bir deklarasyon hazırlandı.
- 23 Haziran 1998 Anayasa Mahkemesi kadının zinasını suç olarak düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 440. maddesini anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle iptal etti. Gerekçeli karar 13.03.1999 tarih ve 23638 sayılı Resmi Gazetede yayımlandı.
- 12 Temmuz 1998 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından, kadın konukevlerindeki hizmetin tür ve niteliğine, işleyişine ilişkin esasları, kuruluş personelinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği” yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- 21 Ekim 1998 Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ve kadın kuruluşlarının oluşturduğu gündem sonucunda bekaret kontrolünün, ancak takibi şikayete bağlı suçlarda, mağdurun rızası alınarak, ırza geçme gibi re'sen takip edilen suçlarda ancak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının yazılı izni ile yapılabileceğini düzenleyen bir genelge yayınladı.
- 1998 İçişleri Bakanlığı'nca nüfus cüzdanlarında yapılan düzenlemeye paralel olarak Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nce verilen dul ve yetim tanıtım kartlarındaki “Emekliye Yakınlığı” bölümünde yer alan “dul kadın vb.” ifadelerin yerine sadece “eşi, kızı, oğlu, annesi, babası” gibi ifadelerin kullanılması sağlandı.
- 1998 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin ana hedefleri çerçevesinde Türkiye'de kadının durumunu değerlendirmek amacıyla bir Araştırma Komisyonu kuruldu ve hazırlanan rapor kitap olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce yayımlandı.

- 17 Ocak 1998 Aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girdi.
- 1 Ekim 1998 Yasalara aykırı olarak yapılan bekaret kontrollerinin önlenmesi amacıyla İl Valiliklerinin dikkatine sunulmak üzere hazırlanan ve hangi hallerde bekaret kontrolünün yapılacağını içeren Genelge yayımlandı.
- 1998 Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle aile reisinin beyanname vermesi esası kaldırılarak kadınların kocalarından ayrı olarak beyanname vermesi sağlandı.
- 1998 Ankara Barosu Kadın Hukuku Komisyonu tarafından Ankara Adliyesi içinde şiddete uğrayan kadınlara hukuki danışmanlık ve psikolojik destek hizmetleri vermek üzere Kadın Danışma Merkezi kuruldu.
- 1999 İstanbul Barosu Kadın Hukuku Komisyonu Kadın Hakları Uygulama Merkezi'ni kurdu.
- 20 Mart 1999 Barolar bünyesindeki Kadın Hakları/Hukuku Komisyonları arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla "Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonları Ağı (TÜBAKKOM)" kuruldu
- Eylül 1999 Türkiye, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığı Önleme Sözleşmesi'ni onaylarken koyduğu aile hukukunu ilgilendiren 15 ve 16. maddelerine ilişkin çekinceleri kaldırdı.
- 14 Haziran 2000 Kadın sorunlarını gündeme getirmek, tartışmalara her yöredeki kadınların katılımını sağlamak amacıyla Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, valilikler, barolar, üniversiteler ve gönüllü kadın kuruluşlarının işbirliği ile ülke genelinde "2000 Yılı Kadın Toplantıları" adı altında panel, konferans, şenlik, sergi vb. yaklaşık 200 etkinlik gerçekleştirildi.
- 01.03. 2000 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce yapılan çalışma çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde "Kadın Erkek Eşitliği Daimi Komisyonu" kurulmasına dair hazırlanan teklif, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Komisyonunda görüşülerek, anılan Komisyon yerine "Kadın Erkek Eşitliğini İzleme Kurulu" kurulması yönünde karara varıldı. Kurulun oluşturulması TBMM içtüzüğünde değişiklik yapılmasına dair çalışmaların tamamlanmasını beklemektedir.
- 5-9 Haziran 2000 Türkiye, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun sonuçlarının değerlendirilmesi, tam olarak uygulanmasının sağlanması, yeni eylem ve girişimlerin belirlenmesi amacıyla New York'ta yapılan "Kadın 2000:21.Yüzyıl İçin toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel

Oturumuna katıldı. Türkiye tarafından teklif edilen, kadın erkek eşitliği bakış açısının ana plan ve politikalara yerleştirilmesi, kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi, erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetlerinin kadınlara yönelik şiddet türleri arasında yer almasının yanı sıra diğer temel konulardaki önerilerin Sonuç Belgesinde yer alması sağlandı.

- 8 Eylül 2000 İhtiyari Protokol Türkiye tarafından imzalandı. Onay aşaması için Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine alındı. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Ek İhtiyari Protokol ile Sözleşmenin taraf devletler tarafından ihlali durumunda kişilere ve kişilerden oluşan gruplara başvuru hakkı tanınmakta ayrıca uygulamaları denetlemek üzere Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi (CEDAW) Komitesine yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır.
- Aralık 2000 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne istismara uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, desteğe gereksinimi olan kadınlara psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık hizmetleri sunmak ve yararlanabilecekleri hizmet kuruluşları konusunda rehberlik hizmeti sunmak üzere “183 Alo Kadın ve Çocuk Hattı” 20 ilde faaliyete geçirildi.
- 17 Şubat 2001 Türk Medeni Kanunu’nun kabulünün yıldönümü nedeniyle TBMM Adalet Komisyonunda görüşülmekte olan Medeni Kanun Tasarısının eşitlikçi özünün korunarak yasalaşması için Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve kadın kuruluşları tarafından kamuoyu oluşturma faaliyetlerinde bulunuldu. Kadın dernekleri ve diğer sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla “Medeni Yasa Tasarısı İçin Hep Birlikte” yürüyüşü gerçekleştirildi.
- 8 Mayıs 2001 Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılan kadın konukevlerinin açılış, hizmet, işleyiş, personel şartları ve denetim işlem ve esaslarını belirlemek, çağdaş anlayış ve şartlara uygun düzeyde hizmet vermelerini sağlamak amacıyla, “Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği” yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- 1 Ocak 2002 kadın-erkek eşitliği bakış açısı ile hazırlanmış olan ve eşlere eşit hak ve yükümlülükler getiren Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girdi.
- 26 Şubat 2002 “Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” yeniden düzenlenerek yayımlandı.

- 18 Ocak 2003 Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun yürürlüğe girdi.
- 29 Ocak 2003 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin taraf ülkelerce uygulanmasının denetlenmesi konusunda, Ayrımcılık Sözleşmesi Komitesine; Sözleşmenin tanıdığı hakların ihlali durumunda bireylerce veya gruplarca veya onların rızası ile onlar adına yapılan şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisini tanıyan, “İhtiyari Protokol” yürürlüğe girdi.
- Temmuz-Ağustos 2003 Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 18. maddesi uyarınca, kadına ilişkin durum tespiti ve gelişmelerin izlenebilmesi için üye ülkelerin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesine her dört yılda bir ülke raporlarını sunma yükümlülüğü kapsamında, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları ile hazırladığı “Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Ülke Raporu” BM Sekreteryasına gönderildi.
- 12 Haziran 2003 Kadın-erkek eşitliği bakış açısı ile Türk Vatandaşlığı Kanununda değişiklik yapılarak yürürlüğe girdi.
- 10 Haziran 2003 İşveren işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılmayacağı, iş sözleşmesinin yapılmasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı, cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için daha düşük ücret verilemeyeceği, cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı gibi hükümleri içeren İş Kanunu yürürlüğe girdi.
- 22 Mayıs 2004 Kanun önünde eşitlik, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Milletlerarası Antlaşmaların yasalardan üstün olacağına ilişkin Anayasanın 10 ve 90 ıncı maddeleri değiştirilerek yürürlüğe girdi.
- 21 Temmuz 2004 Doğum izinlerinin artırılmasına ilişkin düzenlemeler yapan Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girdi.
- 6 Kasım 2004 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- 13 Kasım 2004 Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girdi.

- 26 Eylül 2004 Cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet konusunda çağdaş düzenlemeler içeren Yeni Türk Ceza Kanunu kabul edildi.
- 15 Ocak 2004 Personel alımlarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasına ilişkin “Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi” başlıklı 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 14 Temmuz 2004 “Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 9 Ağustos 2004 “Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik” Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 1 Haziran 2005 Yeni Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girdi.
- 13 Temmuz 2005 Büyük şehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmalarının belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında olduğuna ilişkin düzenlemenin bulunduğu Belediye Kanunu yürürlüğe girdi.
- 20 Temmuz 2005 Hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişiler ve hükümlülere yönelik suç işlemesini önlemek ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmasına dair hükümler içeren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu yürürlüğe girdi.
- 18 Mayıs 2005 TBMM “Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına İlişkin Karar” Resmi Gazetede yayımlandı.
- 18 Ekim 2005 Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu çalışmalarına başlamıştır.

EKLER

EK 1

KADIN DANIŞMA MERKEZLERİ LİSTESİ

1. Adana, Akdam Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi- 0 322 352 42 13- 459 73 93
2. Adana, Evkad Ev Hanımları Kalkındırma ve Dayanışma Derneği- 0 322 233 46 04
3. Adıyaman, Kamer – 0 416 213 42 21
4. Ağrı, Ararat Kadın Kültür ve Day. Dern- 0 537 939 72 43
5. Ağrı, Kamer- 0 472 215 10 15
6. Ankara, Kadın Dayanışma Vakfı- 0 312 430 40 05- 432 07 82
7. Antalya, Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi – 0 242 248 07 66
8. Ardahan, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 478 211 22 03
9. Aydın, Söke Kadın Danışma Merkezi – 0 256 512 33 44
10. Bartın, Bartın Kadın Dayanışma Derneği- 0 378 227 02 04
11. Batman, Kamer– 0 488 213 96 77
12. Batman, Selis Kadın Danışma Merkezi- 0 488 221 05 24
13. Bingöl, Kamer – 0 426 214 50 01
14. Bitlis, Kamer- 0 434 226 15 20
15. Bursa, Günyüzü Kadın Kooperatifi – 0 224 223 87 14
16. Çanakkale, Kadın El Emegini Değerlendirme Derneği – 0 286 217 06 03
17. Çanakkale, Küçükkuyu Kadın Danışma Merkezi- 0 286 752 68 63- 217 18 20
18. Diyarbakır, Selis Danışma Merkezi – 0 412 224 32 45
19. Diyarbakır, Epi-dem Kadın Eğitim ve Danışma Merkezi- 0 412 223 51 20
20. Diyarbakır, Kamer – 0 412 228 10 53
21. Diyarbakır, Dikasum – 0 412 228 56 84
22. Diyarbakır, Bağlar Belediyesi Kadın Danışma Merkezi- 0 412 251 93 16
23. Düzce, Düzce Belediyesi Kadın Danışma Merkezi- 0 380 525 00 97
24. Elazığ, Kamer – 0424 218 93 59
25. Erzincan, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 446 223 46 96
26. Erzurum, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 442 234 50 55
27. Gaziantep, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 342 336 83 30
28. Hakkari, Kamer – 0 438 211 00 07
29. Hatay, Amargi Kadın Kooperatifi- 0 555 210 16 31
30. Iğdır, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 476 227 19 94
31. İstanbul, Amargi – 0 212 533 27 95
32. İstanbul, Mor Çatı – 0 212 292 52 31
33. İstanbul, Şahmaran – 0 216 573 74 33
34. İstanbul, Gökkuşuğu Kadın Derneği- 0 212 244 83 00
35. İstanbul, Kadıköy Bld. Kadın Konukevi- 0 216 345 49 88- 414 38 61
36. İstanbul, K.Çekmece Bld. Kadın Konuk Evi- 0 212 411 06 48
37. İzmir, EKDAV – 0 232 446 32 23
38. İzmir, Kadın Dayanışma Derneği- 0 232 482 10 77
39. İzmir, YG21 Aileiçi Şiddet Çalışma Grubu- 0 232 388 11 03
40. İzmir, Karşıyaka Bld. Kadın Sorunları Danışma Merkezi- 0 232 330 58 18- 368 22 74
41. İzmir, Aliağa Bld. Kadın Sorunları Danışma Dayanışma Merkezi –
0 232 616 19 80 -616 19 24
42. İzmir, Çiğili Bld. Kadın Sorunları Danışma Dayanışma Merkezi- 0 232 329 07 34
43. İzmir, Gaziemir Bld. Kadın Sorunları Danışma Merkezi- 0 232 252 56 57
44. İzmir, Bornova Bld. Kadın Sorunları Danışma Merkezi- 0 232 461 47 94

45. Kars, Kamer – 0 474 212 80 59
46. Kilis, Kamer Kadın Danışma Merkezi
47. Kocaeli, Kadav Köseköy Yeni Adım Eğitim ve Kültür Sitesi- 0 262 373 58 43
48. Kocaeli, Gölcük Bld. Kadın Konukevi- 0 262 413 34 56
49. Malatya- Kamer – 0 422 324 05 67
50. Mardin, Kamer – 0 482 212 23 53
51. Mardin, KADMER Kızıltepe – 0 482 312 53 31
52. Mersin, Bağımsız Kadın Derneği – 0 324 336 50 92, 337 20 21
53. Mersin, Tarsus Bld. Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi- 0 324 614 72 22
54. Muş, Kamer- 0 436 212 33 14
55. Siirt, Kamer- 0 484 224 34 94
56. Şanlıurfa, Kamer – 0 414 313 95 56
57. Şanlıurfa, Yaşamevi – 0 414 315 17 25
58. Şırnak, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 486 216 50 70
59. Tunceli, Kamer Kadın Danışma Merkezi- 0 428 212 44 31
60. Van, Kadın Derneği – 0 432 214 90 15- 214 45 87
61. Van, Yaka- Koop.- 0 432 215 94 33- 0 432 215 94 34

EK 2

SHÇEK İL MÜDÜRLÜKLERİ

EK 3

SHÇEK İLÇE MÜDÜRLÜKLERİ

EK 4

KADIN HUKUKU KOMİSYONU OLAN BAROLAR

KAYNAKÇA

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Altınay, Ayşegül ve Arat, Yeşim. 2007. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Punto

Ankara Tabip Odası 2003.Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Bildiri Özetleri.
Ankara: Ankara Tabip Odası Yayınları

Dışişleri Bakanlığı. 2006 Yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu. Ankara

Kadın Dayanışma Vakfı.1995.Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara Gecekondualarında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları

Kadın Dayanışma Vakfı.1997.Orta ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları

Kadın Dayanışma Vakfı.1996. Ankara’nın Gecekondu Bölgelerinde Yaşayan Kadınlara Yönelik Aile içi Şiddet Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları

Kadın Dayanışma Vakfı. 2005. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Elkitabı. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı

Kardam Filiz. 2005. Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Eylem Planı için Öneriler Sonuç Raporu. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Nüfusbilim Derneği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Ankara: Koza Yayınları

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

http://www.bbc.co.uk/relationships/domestic_violence/whathh_index.shtml

http://en.wikipedia.org/wiki/Honor_killing

http://www.growing.com/nonviolent/victim/vict_res.htm

<http://www.ksgm.gov.tr>

http://www.lifeline.org.au/_data/assets/pdf_file/0014/16151/DV_toolkit.pdf

<http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704.htm>

<http://www.osce.org/item/8997.html>

<http://www.stopvaw.org/>

<http://www.who.int/gender/violence/en/>

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf

<http://www.unfpa.org/gender/violence.htm>